

Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ – ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

*ΘΕΜΑ: Η επιβολή πνευματικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή εποχή:
Εξισορρόπηση της προστασίας και της καινοτομίας στην εποχή του
Διαδικτύου*

Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας (NOM 523)

Ονοματεπώνυμο: Καλλιρόη Ονουφρίου

Συνολικός αριθμός λέξεων: 17327

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ελένη-Τατιανή Συνοδινού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Abstract:	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΜΕΡΟΣ I: Σύγχρονες προοπτικές και προκλήσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδικτυακό περιβάλλον	8
A. Διαδίκτυο: οι δύο όψεις του νομίσματος.....	8
1. Όψη πρώτη: Ευκαιρίες για όλους.....	8
2. Όψη δεύτερη: ο ασκός του Αιόλου	15
B. Δημιουργοί vs Χρήστες: ανάγκη εξισορρόπησης των δύο πλευρών.....	22
1. Εύλογη αμοιβή/«value gap»	23
2. Φίλτρα vs. Ελευθερία έκφρασης	25
ΜΕΡΟΣ II: Η είσοδος των διαμεσολαβητών στην ζωή μας και ο αντίκτυπός τους στο διαδίκτυο	28
A. Ο ρόλος τους και η σημασία της ορθής λειτουργίας τους.....	28
B. Ο καθορισμός της ευθύνης τους και ο έλεγχος της εφαρμογής τους μέσω προσωρινών διαταγμάτων	30
1. Ευθύνη με βάση την οδηγία 2000/31/EK.....	31
I. «Απλή μετάδοση/mere conduit»	31
II. «Απλή αποθήκευση/caching providers».....	32
III. «Φιλοξενία».....	32
2. Επιβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας – Προσωρινά δικαστικά μέτρα... 35	
I. Τι εστί «ενδιάμεσος»;.....	38
II. Τι μπορεί να θεωρηθεί ως «υπηρεσία που χρησιμοποιείται από τρίτους»;.....	39
III. Πότε προσβάλλονται δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας;.....	40
ΜΕΡΟΣ III: Η προστασία κατά τη διάθεση έργου από πλατφόρμες: το άρθρο 17 της Οδηγίας 2019/790	41
A. Άρθρο 17: οι πρόνοιες του και κατά πόσο αυτές επέφεραν ουσιώδη αποτελέσματα	42
1. Υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής	42
2. Η παράγραφος 4 και το ζήτημα της ευθύνης.....	47
B. Η σχέση του άρθρου 17 με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα: συνύπαρξη ή αλληλοεξόντωση;	52
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	54
Προτεινόμενες λύσεις:	56
1. Μέγιστη εναρμόνιση	56
2. Η θεωρία της ανοιχτής πηγής.....	57
3. Θεμιτή χρήση ή «fair use».....	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	60

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΟΔΙ	Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας
E.E	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

Abstract:

Διανύοντας μια εποχή όπου άνθρωπος και μηχανή απέκτησαν μια σχέση πιο στενή από ποτέ, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως σχέση αλληλεξάρτησης, είναι αναμενόμενο να επέρχονται σημαντικές αλλαγές στην καθημερινότητα μας εν γένει αλλά και στην κοινωνία μας. Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές, ως απόρροια της τεχνολογικής ανάπτυξης και της ψηφιοποίησης των πάντων, αποτελούν ευχή αλλά και κατάρα ταυτόχρονα, επηρεάζοντας τόσο θετικά όσο και αρνητικά την ζωή μας. Οι σημαντικές αυτές εξελίξεις δεν παρέλειψαν να επηρεάσουν και τον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας και πιο συγκεκριμένα των δικαιωμάτων που αφορούν την σχέση του δημιουργού με το έργο του, καθώς πλέον με την διευκόλυνση των διασυνοριακών ηλεκτρονικών συναλλαγών, όλα γίνονται με ένα κλικ και έτσι όσο εύκολο είναι να παρουσιάσεις το πνευματικό σου έργο, είναι ακόμη πιο εύκολο να πέσεις θύμα παράνομης χρήσης του από τρίτα πρόσωπα καταλήγοντας μάλιστα σε παρουσίασή του σε κοινό με εκατομμύρια θεατές. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την διερεύνηση των προκλήσεων και των εμποδίων που περιβάλλουν την επιβολή των πνευματικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή εποχή, με ιδιαίτερη έμφαση στο διαδίκτυο. Ξεκινώντας από τον θετικό αντίκτυπο της τεχνολογίας και του διαδικτύου τόσο στην διεύρυνση της έννοιας ενός πνευματικού έργου μέσω καινοτόμων μοντέλων αλλά και στην δημιουργία νέων μέσων προώθησή τους, προσφέροντας έτσι νέες λύσεις και νέους δρόμους για τους δημιουργούς, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στις θετικές εξελίξεις που επήλθαν με την τεχνολογική άνοδο και την είσοδό μας σε μια νέα διαδικτυακή πραγματικότητα. Το μεγαλύτερο μέρος όμως της παρούσας εργασίας θα ασχοληθεί με την ανάγκη προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων έναντι παραβιάσεων που προκύπτουν στον κυβερνοχώρο. Έτσι, θα γίνει μια εκτενής ανάλυση του φαινομένου της παραβίασης των πνευματικών δικαιωμάτων (copyright infringement) στο διαδίκτυο και τις διάφορες μορφές που αυτή μπορεί να λάβει (πειρατικό κατέβασμα ταινιών, παράνομη αναπαραγωγή έργων σε πλατφόρμες δικτύωσης κλπ.) κάνοντας παράλληλα εκτενή αναφορά στην εμφάνιση των διαμεσολαβητών του διαδικτύου και την προβληματική γύρω από την ευθύνη τους. Ουσιώδη ρόλο διαδραματίζουν σήμερα και οι διαδικτυακές πλατφόρμες, μέσω των οποίων αντικατοπτρίζεται μια άλλη πραγματικότητα της κοινωνίας μας και η οποία όμως αποτέλεσε την αιτία για την υποβάθμιση των πνευματικών δικαιωμάτων στην εποχή μας και την ύπαρξη ενός μεγάλου κενού ως προς τα εισοδήματα των δημιουργών από την αθέμιτη χρήση των

έργων τους εντός αυτών. Όλα τα πιο πάνω θα αποτελέσουν αντικείμενο εκτενούς συζήτησης στην παρούσα εργασία, γύρω από ένα καίριο και ουσιώδες ερώτημα, το κατά πόσο η προστασία που περιβάλλει την πνευματική ιδιοκτησία σήμερα αποτελεί έκφραση μιας δίκαιης και ισορροπημένης κατανομής των δικαιωμάτων των δικαιούχων αποκλειστικών δικαιωμάτων και των χρηστών του διαδικτύου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«The first challenge during the communications shutdown is the inability to share or access information».¹ Αυτή η φράση τέθηκε από δημοσιογράφο σε σχετικό άρθρο, για να χαρακτηρίσει τις συνέπειες που επικρατούσαν σε δύο πόλεις της Ινδίας, πρόσφατα, στις οποίες αποκλείστηκε η πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κυβέρνηση, φαινόμενο το οποίο δεν είναι σπάνιο στην εν λόγω χώρα. Μια τέτοια απόφαση, εν έτη 2023, παρόλα τα κίνητρα, προκάλεσε μεγάλη αναταραχή και αποτέλεσε αίτιο εγκληματικών φαινομένων, όπως κλοπών, ληστειών, βανδαλισμών και λοιπών, κάνοντας εμάς τους υπόλοιπους να αναρωτηθούμε: Είναι όντως τόσο σημαντικό το διαδίκτυο στην ζωή μας, με αποτέλεσμα χωρίς αυτό η κοινωνία να οδηγείται σε πλήρη αταξία;

Αποτελεί γεγονός ότι η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη την σημερινή εποχή έφτασε σε πρωτοφανή επίπεδα. Σε όλη αυτή την αλματώδη πρόοδο της κοινωνίας και του ανθρώπινου είδους, σημείο αναφοράς αποτελεί το διαδίκτυο, καθώς από την ημέρα της δημιουργίας του μέχρι και σήμερα, αποδείχθηκε ουσιώδες στοιχείο της καθημερινότητάς μας. Η εξελικτική του πορεία είναι κάτι το αξιοθαύμαστο, καθώς ξεκινώντας ως ένα χρηματοδοτούμενο από την κυβέρνηση, κυρίως ακαδημαϊκό έργο, με την νέα του διάσταση ως ένα μέσο διευκόλυνσης της παγκοσμιοποίησης, της διασυνοριακής διανομής πληροφοριών αλλά και με την αξιοποίηση του σε όλους τους τομείς της κοινωνικής μας δομής,² κατέληξε όντως να θεωρείται ζωτικής σημασίας διότι χωρίς αυτό ο κόσμος παραλύει κυριολεκτικά.

Αναγνωρίζοντας λοιπόν τον νέο αυτό ρόλο του διαδικτύου σε μια εποχή όπου κυριαρχεί η ψηφιοποίηση των πάντων και όπου η τεχνολογία έφτασε σε επίπεδο ολοκληρωτικής (σχεδόν) ανεξάρτησης της από τον άνθρωπο, ήταν αναμενόμενο

---

¹ “No Internet Means No Work, No Pay, No Food” Internet Shutdowns Deny Access to Basic Rights in “Digital India.” Human Rights Watch, 2023, σελ.7.

² Midjohodo Franck Gloglo, Finding the law: the case of copyright and related rights enforcement in the digital era, , W.I.P.O.J. 2013, 4(2), σελ.220.

συνεπακόλουθο η αθρόα αυτή εισροή νέων δεδομένων να επηρεάσει και τομείς στους οποίους η ίδια η τεχνολογία κατέχει πρωταρχικό ρόλο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο τομέας της πνευματικής ιδιοκτησίας, ο οποίος από τις απαρχές της δημιουργίας του βασιζόταν σε τεχνολογικές εφευρέσεις και μηχανές, καθώς χωρίς τα μέσα καταγραφής και αναπαραγωγής των πνευματικών έργων, πολύ απλά δεν θα υπήρχε. Ως θεσμός εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη Μεγάλη Βρετανία περί το 1710, με την διαφορά ότι τότε δεν απέβλεπε στην προστασία των δημιουργών, αλλά κυρίως στην προστασία των εκδοτών βιβλίων.³ Πλέον, αποτελεί αναγνωρισμένο αναπόσπαστο μέρος της ιδιοκτησίας, γεγονός που φανερώνει την συνεχώς αυξανόμενη αξία της.⁴ Επιπρόσθετα, διαπνέεται και από το στοιχείο της προσαρμοστικότητας, καθώς η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων προκύπτει και διαπλάθεται σύμφωνα με τις νέες μορφές τεχνολογιών, επομένως είναι ευέλικτη στο να εφαρμόζεται οποτεδήποτε συμβαίνει μια τέτοια αλλαγή.⁵ Η αναγνώριση της αξίας της πνευματικής ιδιοκτησίας σήμερα διαφαίνεται και από τα εκτενή νομοθετικά κείμενα που περιβάλλουν το συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά και την διανοητική ιδιοκτησία γενικά, με σημείο αναφοράς την συνθήκη του ΠΟΔΙ (Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας),⁶ η οποία εγκρίθηκε από την τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα με την απόφαση 2000/278/EK του Συμβουλίου της 16ης Μαρτίου 2000.⁷ Δίχως να υπάρχει ένας σαφής ορισμός της έννοιας «πνευματικό δικαίωμα», το ρουμανικό δόγμα, ορίζει τον θεσμό των πνευματικών δικαιωμάτων ως το όργανο προστασίας των δημιουργών για τα έργα τους ή το σύνολο των νομικών κανόνων που ρυθμίζουν τις κοινωνικές σχέσεις που προκύπτουν από τη δημιουργία, τη δημοσίευση και την εκμετάλλευση των λογοτεχνικών, καλλιτεχνικών ή επιστημονικών έργων,⁸ και άρα αποτελεί το μέσο και για την παροχή προστασίας σε πρόσωπα τα οποία με το έργο τους επιτελούν στην αύξηση του επιπέδου της γνώσης, εμπλουτίζοντας έτσι τον πνευματικό κόσμο.⁹

---

³ Copyright Act 1709 8 Anne c.21, An Act for the Encouragement of Learning, by vesting the Copies of Printed Books in the Authors or purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned

⁴ Οδηγία 2001/29/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, αιτιολογική σκέψη 9.

⁵ Marc D. Mimler, Intellectual property - a friend or foe of digital trade?, Int. T.L.R. 2021, 27(2), pg.130.

⁶ Συνθήκη του ΠΟΔΙ για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Γενεύη 1996.

⁷ Απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Μαρτίου 2000 σχετικά με την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της συνθήκης του ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία και της συνθήκης του ΠΟΔΙ για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα.

⁸ Amelia Singh, 'Adapting the National and Union Rules on Copyright in the Digital Era' (2019) 9 Law Rev 209, σελ. 210.

⁹ Ibid.

Εφόσον το διαδίκτυο επιτελεί πολλές λειτουργίες, ανάμεσά τους και η στοιχειοθέτηση του βασικού τρόπου μετάδοσης της πληροφορίας σήμερα και εφόσον η εν λόγω πληροφορία προστατεύεται από συγκεκριμένο κλάδο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, την πνευματική ιδιοκτησία, τα δύο αυτά στοιχεία τέμνονται, προκαλώντας τόσο θετικές όσο και αρνητικές αντιδράσεις. Περαιτέρω, τα δύο αυτά στοιχεία αλληλεξαρτώνται, καθώς τα πνευματικά έργα εμπλουτίζουν τον κόσμο του Διαδικτύου και με αυτό τον τρόπο συνεισφέρουν στο περιεχόμενο της κοινωνίας της πληροφορίας.¹⁰

Η ανωτέρω «συνάντηση» διαδικτύου και πνευματικής ιδιοκτησίας, επέφερε έντονες εξελίξεις τόσο στο δημιουργικό κομμάτι όσο και στο κομμάτι της αξιοποίησης των πνευματικών έργων ανά το παγκόσμιο, καθώς το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας στην προσπάθειά του να συμβαδίσει με τις συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις, απέκτησε έναν διαφορετικό ρόλο, καταλήγοντας να επιτελεί και να προωθεί τόσο εμπορικούς όσο και οικονομικούς σκοπούς.¹¹ Αυτό αποδεικνύεται και από το ότι η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση αναδύθηκε μέσω της προόδου νέων τεχνολογιών, καινοτόμων υπηρεσιών και σύγχρονων επιχειρηματικών μοντέλων, τα οποία συχνά βασίζονται στη χρήση και την επαναχρησιμοποίηση περιεχομένου που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα.¹² Έτσι, σε συνδυασμό και με την εμφάνιση της ψηφιοποίησης («digitalization») των επιμέρους έργων,¹³ είτε αυτά είναι μουσικά, είτε είναι κινηματογραφικά και εν γένει σχετικά με οποιαδήποτε μορφή μπορεί λάβει ένα πνευματικό έργο,¹⁴ η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται διαρκώς να εκσυγχρονίσει το υπάρχον νομοθετικό της πλαίσιο, σε έναν συνεχόμενο αγώνα διατήρησης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων των δημιουργών από την μια και των επιμέρους παραγόντων που επιθυμούν να αξιοποιούν τα προστατευόμενα έργα προς διάφορες κατευθύνσεις, από την άλλη.¹⁵ Αναγνωρίζεται εξάλλου και από την ίδια την Ε.Ε, η ανάγκη εκσυγχρόνισης της νομοθεσίας που αφορά τα πνευματικά δικαιώματα, ούτως

---

¹⁰ Ι. Ιγγλεζάκης, Δίκαιο Πληροφορικής, 4η έκδ., 2021, § 4, σ. 76, αρ. 149 = sakkoulas-online.

¹¹ Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 5.

¹² Stavroula Karapapa, Defences to Copyright Infringement: Creativity, Innovation and Freedom on the Internet, March 2020, Chapter 1, Introduction, Abstract.

¹³ Digitalization: This consists of the breaking down of information to the point of reducing it to a series of simple instructions which a computer can understand, i.e., the conversion of information (changing it from its natural state) into a series of binary concepts.

¹⁴ Berne Convention for the protection of Literary and Artistic works, Paris act of July 24, 1971, as Amended on September 28, 1979, article 2.

¹⁵ Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 31.

ώστε να περιλαμβάνουν και τις νέες μορφές εκμετάλλευσης των έργων, καθώς κάτι τέτοιο τέθηκε ως πρωταρχικός στόχος της οδηγίας 2001/29/EK.¹⁶

Θα πρέπει να αναφερθεί, ότι σε αυτή τη συζήτηση οι διαμεσολαβητές διαδικτύου επιτελούν σημαντικό έργο κυρίως λόγω του ότι ως ουσιώδεις παράγοντες στην είσοδο των καινοτόμων υπηρεσιών, αναπτύσσουν βασικές δραστηριότητες πρόσβασης στο διαδίκτυο και αποτελούν κρίσιμο μέσο στη ροή των ψηφιακών πληροφοριών, διευκολύνοντας έτσι τη διάδοση περιεχομένου πνευματικών δικαιωμάτων εντός του ψηφιακού χώρου.¹⁷ Το ίδιο ισχύει φυσικά και για τις διάφορες διαδικτυακές πλατφόρμες που αποτελούν πόλο έλξης στο διαδίκτυο, καθώς χρησιμοποιούνται από εκατομμύρια χρήστες, ανάμεσά τους και δημιουργούς/καλλιτέχνες, οι οποίοι πλέον εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από αυτές, διότι αποτελούν το κύριο μέσο παρουσίασης και διαφήμισης των έργων τους.

Στόχος της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να αναλυθούν τόσο οι ευκαιρίες όσο και οι προκλήσεις που παρατηρούνται στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας λόγω της εμφάνισης των νέων τεχνολογιών και πιο συγκεκριμένα του διαδικτύου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε δύο ουσιώδη και προβληματικά κατά την κοινή γνώμη σημεία, τους διαμεσολαβητές και τις διαδικτυακές πλατφόρμες. Μέσα από την ανάπτυξη της προβληματικής της ευθύνης αυτών των δύο αυτών περιπτώσεων, καθώς και των προσπαθειών της Ε.Ε για εξισορρόπηση των αντικρουόμενων συμφερόντων στα πλαίσια της ορθής αξιοποίησής τους, κάνοντας και εκτενή αναφορά στις πιο σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΔΕΕ»), η παρούσα εργασία επιδιώκει να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με τα όρια της προστασίας του δημιουργού μέσα από τα διάφορα μέτρα επιβολής κυρώσεων κατά των τρίτων παραγόντων που τα εκμεταλλεύονται, και κατά πόσο αυτά στο επίπεδο που επιβάλλονται σήμερα, λαμβάνουν υπόψιν όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές και βασίζονται στις θεμελιώδεις αρχές τις Ε.Ε, την επικουρικότητα και την αναλογικότητα.

Αυτές οι τεχνολογίες και οι υπηρεσίες, αν και έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν την ευημερία του κοινού, αμφισβητούν τα όρια της νομοθεσίας περί πνευματικών δικαιωμάτων, ειδικά στην Ε.Ε. Όμως, η παρούσα δεν θα περιοριστεί μόνο στον

---

¹⁶ Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 5.

¹⁷ Ana Maria Pineda Cely, 'Impacts of Indirect Liability Regulation of Intermediaries in Copyright-Infringing Content on the Internet' (2022) 33 Rev Prop Inmaterial, pg. 171.

προβληματισμό γύρω από το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την πνευματική ιδιοκτησία και τα σχετικά δικαιώματα στην εποχή του διαδικτύου, αλλά θα επεκταθεί και σε ένα επιπλέον σημείο, την αναγνώριση της ανάγκης βελτίωσης του ρυθμιστικού αυτού πλαισίου και την κάλυψη των κενών που προκαλούν περεταίρω επιβράδυνση στην ορθή απονομή δικαιοσύνης. Έτσι, στο τελευταίο μέρος θα τεθούν υπόψιν του αναγνώστη προτάσεις μέσω των οποίων η συγγραφέας θεωρεί πως εφόσον εφαρμοστούν και αξιοποιηθούν ορθά, θα οδηγήσουν στην προσδοκώμενη ισορροπία και αρμονία εντός της Ε.Ε, η οποία σήμερα απουσιάζει, καθώς η προσέγγιση των αμυντικών κανόνων στερείται ευελιξίας.¹⁸

ΜΕΡΟΣ Ι: Σύγχρονες προοπτικές και προκλήσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδικτυακό περιβάλλον

Α. Διαδίκτυο: οι δύο όψεις του νομίσματος

1. Όψη πρώτη: Ευκαιρίες για όλους

Η ταχεία έκρηξη της χρήσης του διαδικτύου και η ανάπτυξη πληθώρας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με την ψηφιακή μετάδοση πληροφοριών, έχουν συμβάλει στην αύξηση της δυναμικής αξίας της πνευματικής ιδιοκτησίας γενικά και έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες τόσο για τους δημιουργούς πνευματικών έργων όσο και για αυτούς που επιθυμούν να εργαστούν με τα πνευματικά έργα άλλων και να προσφέρουν την πρόσβαση και την εκμετάλλευση τους όπως και άλλων τέτοιων περιουσιακών στοιχείων γρήγορα και αποτελεσματικά.¹⁹

Οι πιο πάνω ευκαιρίες προκύπτουν από την πολυμορφία που χαρακτηρίζει σήμερα την πνευματική ιδιοκτησία, καθώς παρατηρείται μια αυξανόμενη εμφάνιση νέων κατηγοριών έργων και/ή περιεχομένου, τα οποία εντάσσονται στην έννοια των πνευματικών δημιουργημάτων και που διακατέχονται από χαρακτηριστικά απομακρυσμένα από τις καθιερωμένες μορφές πνευματικών έργων της προ-διαδικτύου εποχής. Πράγματι, οι τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η εμφάνιση καινοτόμων τεχνολογιών και νέων υπηρεσιών που βασίζονται στην αντιγραφή και ο δυναμικός ρόλος των τελικών χρηστών στο Διαδίκτυο, έθεσαν σε αμφισβήτηση τους

¹⁸ Stavroula Karapapa, Defences to Copyright Infringement: Creativity, Innovation and Freedom on the Internet, March 2020, Chapter 1, Introduction, Abstract

¹⁹ Dr Stuart Weinstein and Dr Charles Wild, Lawrence Lessig's 'Bleak House': A Critique of "Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity" or "How I Learned to Stop Worrying and Love Internet Law", International Review of Law Computers & Technology, Volume 19, No.3, page 366.

προϋπάρχοντες κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας, καταλήγοντας στην διαμόρφωση νέων κανόνων οι οποίοι με τη σειρά τους θέτουν εμάς που επιλέγουμε να ενημερωθούμε και να ψυχαγωγηθούμε μέσω του διαδικτύου, ενώπιον μιας πληθώρας επιλογών τις οποίες οι πρόγονοί μας ούτε που μπορούσαν να διανοηθούν,²⁰ και οι οποίες επιλογές πολλές φορές αφορούν αντιγραφή προστατευόμενου περιεχομένου και παραλλαγή του με αποτέλεσμα να τίθεται ενώπιον μας ένα νέο και εντελώς σύγχρονο έργο.

Επιπρόσθετα με τα πιο πάνω, η εφαρμογή της προστασίας πνευματικών έργων σήμερα, εμφανίζεται στο διαδίκτυο υπό διαφορετικές όψεις, ανάμεσά τους και τα πνευματικά δικαιώματα του δημιουργού της ιστοσελίδας ως έργο, τα πνευματικά δικαιώματα που σχετίζονται με το λογισμικό που είναι απαραίτητο για την ανάπτυξη και τη λειτουργία του ιστοτόπου και τα πνευματικά δικαιώματα σε περιεχόμενα (έργα) που διαδίδονται, διανέμονται, προσφέρονται ή εμπορεύονται μέσω του διαδικτύου.²¹ Οι νέες αυτές επιλογές αποτελούν ένα επιπλέον κίνητρο αλλά και έμπνευση για όσους επιθυμούν να ενταχθούν στον πνευματικό κόσμο, δίνοντας τους την ευκαιρία να δημιουργήσουν και να τον εμπλουτίσουν με τα έργα τους και παρέχοντας τους παράλληλα την διαβεβαίωση πως αυτά θα συνοδεύονται με την προστασία που τους αρμόζει. Περαιτέρω, ο συνδυασμός πνευματικής ιδιοκτησίας και διαδικτύου, σύμφωνα με μια ευρέως διαδεδομένη άποψη, ακόμη και για ορισμένες δραστηριότητες οι οποίες βρίσκονται στο γκριζό σημείο μεταξύ νόμιμης και αυθαίρετης χρήσης, συμβάλλει θετικά στο κοινωνικό σύνολο και επομένως υποστηρίζεται ότι τέτοιες δραστηριότητες θα πρέπει να επιτρέπονται, εφόσον αναμφισβήτητα ενισχύουν τη δημόσια ευημερία και έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν σε διάφορους στόχους δημόσιας πολιτικής.²²

Επιπλέον, πέραν των νέων αυτών μορφών που μπορεί να περιληφθούν στην έννοια της «πνευματικής ιδιοκτησίας» και κατ' επέκταση στην προστασία της, ουσιώδες πλεονέκτημα της «συνάντησης» διαδικτύου και πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτελεί και το γεγονός ότι κατά την προώθησή των πνευματικών έργων δια μέσω του διαδικτύου, προσφέρεται ταυτόχρονα και το στοιχείο της διασυννοριακότητας, και μάλιστα άνευ αντιτίμου. Για να γίνει πιο κατανοητή η άποψη αυτή, τονίζεται ότι καθώς το διαδίκτυο

---

²⁰ Stavroula Karapapa, Defences to Copyright Infringement: Creativity, Innovation and Freedom on the Internet, March 2020, pg.2.

²¹ Alejandro Angulo, «How trademarks are being squeezed, fragmented and stolen online... and what to do to defend them», Euro. Law. 2000, 1(6), σελ. 64.

²² Stavroula Karapapa, ό.π. abstract.

έχει γίνει ο πιο ισχυρός δρόμος ταχείας ενημέρωσης στον κόσμο, μέσω αυτού δίνεται καθολική πρόσβαση σε δημοσιευμένα έργα και επιτρέπει στους χρήστες του να δουν, να περιεργαστούν, να θαυμάσουν και να αγοράσουν ακόμη, τα έργα αυτά ή οτιδήποτε περιλαμβάνεται στον πνευματικό κόσμο και που εκτίθενται στην άλλη άκρη της γης.²³ Έτσι, κάθε φορά που δημοσιεύεται ένα έργο εντός ενός ιστότοπου από τον δημιουργό του ή από όποιον κατέχει σχετικό δικαίωμα, στο επόμενο κλάσμα του δευτερολέπτου το έργο αυτό μπορεί να «ταξιδέψει» χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, σε μια άλλη χώρα ή σε μια άλλη ήπειρο, ή ακόμη να εμφανιστεί στις οθόνες εκατοντάδων χρηστών ταυτόχρονα, προσφέροντας με αυτό τον τρόπο στον δημιουργό και ιδιοκτήτη του εν λόγω έργου αναγνώριση και δημοσιότητα πέραν των ορίων που ο ίδιος ίσως να στόχευε και δίχως ο ίδιος να προβεί σε περιττά έξοδα που θα τον επιβάρυναν οικονομικά σε άλλη περίπτωση.

Παράλληλα, η άμεση, ακριβής και φθηνή διανομή ψηφιακών πληροφοριών σημαίνει ότι σχεδόν ο καθένας μπορεί να λάβει ή να διαδώσει κείμενα, εικόνες, ήχο, λογισμικό ή δεδομένα με το πάτημα ενός κουμπιού.²⁴ Αυτό έχει ως επιπρόσθετο θετικό συνεπακόλουθο το γεγονός ότι η προώθηση καλλιτεχνικών δημιουργιών και περιεχομένου μπορεί να πραγματοποιείται και από τον ίδιο τον δημιουργό του έργου, απεμπολώντας έτσι την ανάγκη χρήσης τρίτων προσώπων και διαμεσολαβητών (όπως για παράδειγμα των εταιρειών διαχείρισης και προώθησης των έργων ή και των publishers/εκδοτικών οίκων/producers κλπ.) που ενεργούν ως επαγγελματίες στην εν λόγω βιομηχανία, καθώς ο ίδιος μπορεί να φορτώσει και να διαφημίσει το έργο του με την αξιοποίηση των διαφόρων πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης που λειτουργούν εντός ενός συγκεκριμένου δικτύου και που παρέχουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν, μειώνοντας έτσι το κόστος διαφήμισης ή και αναπαραγωγής και προσφέροντας τη δυνατότητα στους νέους καλλιτέχνες να αποκτήσουν ορατότητα για το περιεχόμενό τους και φήμη, αυξάνοντας παράλληλα τα έσοδά τους,²⁵ καθώς οι πλατφόρμες αυτές είναι εξαιρετικά κερδοφόρες και μπορούν να αποτελέσουν καινούρια πηγή εσόδων.

Και εφόσον έγινε νύξη στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, θα ήταν παράλειψη να μην γίνει αναφορά στον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο που επιτελεί το διαδίκτυο στον

---

²³ Elisabeth Fiordalisi, 'The Tangled Web: Cross-Border Conflicts of Copyright Law in the Age of Internet Sharing' (2015) 12 Loy U Chi Int'l L Rev 197, introduction.

²⁴ Midjohodo Franck Gloglo, Finding the law: the case of copyright and related rights enforcement in the digital era, W.I.P.O.J. 2013, 4(2), σελ 2.

²⁵ Andrea Montanari, "Lex Google": copyright law and internet providers, future enemies or allies?, E.I.P.R. 2013, 35(8), pg. 434.

τομέα της επικοινωνίας, αφού όσοι επιθυμούν να ασχοληθούν με τον πνευματικό κόσμο και να προσφέρουν σε αυτόν με την δική τους συμμετοχή, ανάμεσά τους και οι καλλιτέχνες και οι δημιουργοί κάθε είδους περιεχομένου, μπορούν να το πράξουν διαμέσω του διαδικτύου και της παγκόσμιας εμβέλειάς των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης, αποκτώντας παράλληλα και ένα επιπλέον όφελος, την κοινωνικοποίηση. Οι χρήστες τους δικτυώνονται και γνωρίζουν άτομα με παρόμοιες ή ακόμη και με εντελώς διαφορετικές απόψεις, πρόσωπα του ιδίου ή διαφορετικού επαγγέλματος και ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα, προωθώντας έτσι μεταξύ τους πρωτοπόρες ιδέες και οραματισμούς σχετικά με το αντικείμενό τους, όλα αυτά σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από πολυμορφία και διαφορετικότητα και που κάθε άποψη είναι σεβαστή. Έτσι, αποτελεί συχνό φαινόμενο να σχηματίζονται νέες συνεργασίες και να εμφανίζεται καινούριο, φρέσκο περιεχόμενο όχι αποκλειστικά από μόνο ένα άτομο, αλλά και από ομάδες προσώπων που μαζί, συντελούν με το έργο τους στην ανάπτυξη του καλλιτεχνικού κόσμου αλλά και του πνευματικού. Επιπρόσθετα, νέες συνεργασίες μπορεί να προκύψουν και με πρόσωπα που κατανοούν καλύτερα την αγορά και μπορούν να αντιληφθούν ευκολότερα τις επιχειρηματικές ευκαιρίες,²⁶ βοηθώντας έτσι τους νεοεισερχόμενους δημιουργούς να επιτύχουν και να φτάσουν ακόμη και στην κορυφή. Θεωρώ πως όλοι μας γνωρίζουμε τουλάχιστον από ένα καλλιτέχνη ο οποίος ξεκίνησε την καριέρα του με την κοινοποίηση σύντομων βίντεο στην πλατφόρμα YouTube, όπου παρουσίαζε σε μικρό κοινό το ταλέντο του και που πλέον γεμίζει στάδια με πλήθος θαυμαστών που τρέχουν από κάθε μέρος του πλανήτη να τον παρακολουθήσουν, αποδεικνύοντας μας έτσι την προσφορά του διαδικτύου στην ανέλιξη των καλλιτεχνών. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι με αυτό τον τρόπο συντελούν στην αύξηση της παραγωγικότητας των βιομηχανιών μας, είτε αυτές εμπίπτουν στον καλλιτεχνικό τομέα είτε στον πνευματικό, προωθώντας την καινοτομία και εντείνοντας τον ανταγωνισμό, διασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο ότι οι αγορές λειτουργούν καλύτερα.²⁷

Στις θετικές επιρροές του διαδικτύου στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας, εντάσσεται και το γεγονός ότι το διαδίκτυο διευκόλυνε σε πολύ μεγάλο βαθμό την κατοχύρωση ενός πνευματικού έργου ως ιδιοκτησία του δημιουργού του. Εφόσον μια

---

²⁶ STUART WEINSTEIN and CHARLES WILD, Lawrence Lessig's 'Bleak House': A Critique of "Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity" or "How I Learned to Stop Worrying and Love Internet Law", *International Review of Law Computers & Technology*, Volume 19, No.3, November 2005, pg. 365.

²⁷ Jack Weaver, Google IP infringements: no results found?, *European Intellectual Property Review*, 2018, 40(12), pg. 759.

απλή ιδέα δεν μπορεί να προστατευτεί σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως αυτό ισχύει στην Ε.Ε, με την βοήθεια των νέων τεχνολογιών τα κράτη μέλη μπόρεσαν να σχηματίσουν διάφορα μητρώα,²⁸ εντός των οποίων οι υπό κρίση ιδέες μπορούν να υλοποιηθούν και να καταλήξουν ως πνευματικά έργα. Αυτό που προσφέρουν τα εν λόγω μητρώα είναι ένα τρόπο καταγραφής και ελέγχου του περιεχομένου που ζητείται η αναγνώριση ως πνευματικού έργου και εφόσον το υπό κρίση περιεχόμενο περάσει τον απαραίτητο έλεγχο και θεωρηθεί ότι πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου, εγγράφεται στα μητρώα αυτά και κατοχυρώνεται ως ιδιοκτησία του δημιουργού του, με αποτέλεσμα να αποκτά την ασφάλεια και την προστασία που κάθε δικαιούχος πνευματικού δικαιώματος αναζητά. Ως αποτέλεσμα, τίθενται εμπόδια στην παράνομη αντιγραφή και αναπαραγωγή του προστατευόμενου έργου ή ακόμη και στην αυθαίρετη διεκδίκηση της ιδιοκτησίας του, εντός του κράτους μέλους που ανήκει το μητρώο. Είτε αυτά είναι εμπορικά σήματα, είτε είναι εμπορικές επωνυμίες, είτε είναι πνευματικά έργα, εφόσον καταχωρηθούν στα σχετικά μητρώα, δημιουργείται απτή απόδειξη ότι ανήκουν σε ένα και μόνο πρόσωπο (ή μια ομάδα προσώπων) είτε αυτό είναι φυσικό είτε είναι νομικό. Χωρίς το διαδίκτυο και την ψηφιοποίηση των δεδομένων, φαινόμενο που διευκόλυνε σε όλους τους τομείς την συλλογή και καταγραφή των πληροφοριών, η ιδέα αυτή ίσως να παρέμενε ένα ανεφάρμοστο πλάνο, καθώς η γραφειοκρατία θα καθυστερούσε σε μεγάλο βαθμό το τελικό επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή την προστασία του δημιουργού από ανεπιθύμητες παραβιάσεις.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναφέρουμε ότι η σημερινή πραγματικότητα χαρακτηρίζει την κοινωνία μας ως «κοινωνία της πληροφορίας» και αυτό διότι η πνευματική δημιουργία αλλά και καθετί άλλο λαμβάνεται υπόψιν ως πληροφορία ή ως «πληροφοριακό αγαθό».²⁹ Επομένως, είναι σημαντικό να γίνει αναφορά και στα οφέλη του διαδικτύου από την οπτική των χρηστών, καθώς αυτοί αποτελούν τους κύριους αποδέκτες τέτοιων αγαθών καθιστώντας τους έτσι ταυτόχρονα το μεγαλύτερο εμπόδιο στην επιβολή των πνευματικών δικαιωμάτων στον ψηφιακό κόσμο. Δεν πρέπει να λησμονιέται το γεγονός ότι κύριος σκοπός της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν είναι αποκλειστικά η προστασία των δημιουργών έναντι εκείνων που επιδιώκουν να την ιδιοποιηθούν, αλλά η ίδια αποβλέπει στη προώθηση της κοινωνικής ευημερίας, δια

---

²⁸ Στην Κύπρο, ανάλογο μητρώο αποτελεί το μητρώο του Κλάδου Διανοητικής Ιδιοκτησίας, του τμήματος Εφόρου Εταιρειών και Διανοητικής Ιδιοκτησίας, <https://www.intellectualproperty.gov.cy/gr/>.

²⁹ Τ.-Ε. Συνοδινού, Πνευματική ιδιοκτησία & νέες τεχνολογίες, 2008, σ. 136 = sakkoulas-online.

μέσω της ενίσχυσης της πληροφορίας.³⁰ Επομένως, η απονομή δικαιωμάτων μόνο υπέρ των δημιουργών θα προκαλούσε μεγάλη ανισορροπία στην απονομή της δικαιοσύνης, με βασικό επιχείρημα το γεγονός ότι κατά την χρήση του διαδικτύου, οι χρήστες αξιοποιούν τα θεμελιώδη δικαιώματα που τους απονέμονται δια της Ε.Ε και συγκεκριμένα μέσω του Θεμελιώδους Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,³¹ όπως και πολλών άλλων νομικά δεσμευτικών κειμένων,³² με τα πιο σημαντικά να αποτελούν το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και στην πληροφόρηση και με τα οποία θα ασχοληθούμε εκτενέστερα πιο κάτω.

Ως άμεση συνέπεια των πιο πάνω, ουσιώδης είναι η συμβολή του διαδικτύου στην πνευματική καλλιέργεια μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης, εντείνοντας έτσι την παραγωγικότητα και την μόρφωσή του ατόμου από νεαρή ηλικία. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου τόνισε ότι το διαδίκτυο συνέβαλε και συμβάλλει σημαντικά στις πρόσφατες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη βελτίωση των υφιστάμενων μορφών και δομών της και μέσω της εισαγωγής αλλαγών στις διαδικασίες και την οργάνωσή της.³³ Έτσι, από την εμφάνιση του διαδικτύου και από την χρήση του στον τομέα της εκπαίδευσης, αυτή κατέστη προσιτή σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, κυρίως λόγω της ευκολότερης και φθηνότερης πρόσβασης στην έρευνα, αφού η αναζήτηση βιβλιογραφίας και πηγών μπορεί να γίνει αποκλειστικά από ηλεκτρονικές πλέον βιβλιοθήκες. Εξίσου σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι η εξ αποστάσεως παιδεία και διδασκαλία προσώπων όλων των ηλικιών, είναι ένα από τα μεγαλύτερα δώρα που έχει προσφέρει το διαδίκτυο, καθώς η εκπαίδευση δεν θεωρείται προνόμιο των οικονομικά ισχυρών, αλλά όλοι πλέον, με σχετικά πιο οικονομικά προσιτό τρόπο, μπορούν να αποκτήσουν την μόρφωση που προσδοκούν.

Βεβαίως, η πνευματική καλλιέργεια δεν συνίσταται μόνο στην εκπαίδευση, αλλά περιλαμβάνει και την ψυχαγωγία. Έτσι, το διαδίκτυο, μέσω της πληθώρας επιλογών που προσφέρει αλλά και της πολυδιάστατης χρήσης του, αποτελεί το μέσο για την πνευματική ολοκλήρωση των χρηστών του. Ταινίες, μουσική, βιβλία, εκπαιδευτικά

---

³⁰ L. Ray Patterson & Stanley W. Lindberg, *The nature of Copyright, A Law of User's Rights*, The University of Georgia Press, 1991, pg. 2.

³¹ Άρθρο 11: Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.

³² Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, άρθρο 10.

³³ Farrington, D.J. *Borderless Higher Education: Challenges to Regulation, Accreditation and Intellectual Property Rights*. *Minerva* 39, 63–84 (2001).

προγράμματα, είναι μόνο μερικές από τις δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί κάποιος να ασχοληθεί εντός του διαδικτύου και κάθε μια από αυτές με απεριόριστο αριθμό επιλογών που ξεπερνά κάθε φαντασία. Έτσι, οι ευκαιρίες είναι άπειρες, και το κόστος τους ελάχιστο. Ποιος μπορεί να πει όχι μπροστά σε αυτό τον μαγικό κόσμο;

Και τι θα ήταν το διαδίκτυο αν χωρίς αυτό δεν μπορούσαμε να επικοινωνήσουμε μεταξύ μας; Μεγάλο αλλά και ουσιώδες μέρος της χρήσης του ψηφιακού κόσμου, αποτελεί η δυνατότητα επικοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους, καθώς το ανθρώπινο είδος χωρίς την αίσθηση της συντροφιάς και της κοινωνικότητας, το πιο πιθανό να οδηγείτο σε εξαφάνιση. Έτσι, μηδενίζοντας τις αποστάσεις, το διαδίκτυο κατάφερε να μας κάνει να αισθανθούμε πιο κοντά από ποτέ με τα αγαπημένα μας πρόσωπα, ακόμη και αν στην πραγματικότητα μας χωρίζουν εκατοντάδες χιλιόμετρα στερεάς ή και θάλασσας. Δωρεάν μηνύματα, κλήσεις και βιντεοκλήσεις είναι μόνο λίγες από τις εκατοντάδες επιλογές που μας προσφέρει η τεράστια αυτή επινόηση που αποκαλούμε διαδίκτυο, η οποία μάλιστα από την ίδια της την ονομασία, υποδηλώνει την επιρροή της στο πεδίο της δικτύωσης, καθώς ως σύνθετη λέξη με πρώτο συνθετικό το δια και δεύτερο το «δίκτυο» φανερώνει ουσιαστικά ότι «δικτυώνει» αυτούς που το χρησιμοποιούν. Επομένως, ως απόρροια της διευκόλυνσης της επικοινωνίας, η διανομή και η προώθηση των πνευματικών έργων δια μέσω των νέων αυτών διαύλων, γίνεται σε χρόνο ρεκόρ, με περεταίρω αποτέλεσμα η διαφήμιση τους να αποτελεί παιχνίδι, αλλά και κάτι που ο καθένας από εμάς μπορεί να πραγματοποιήσει, δίχως να κατέχει εξειδικευμένες γνώσεις.

Όλα τα πιο πάνω, αποτελούν μερικά από τα πιο τρανταχτά παραδείγματα της συμβολής του διαδικτύου στην πνευματική ιδιοκτησία της ψηφιακής εποχής. Εννοείται πως θα μπορούσε να γίνει εκτενέστερη απαρίθμηση των θετικών επιρροών του φαινομένου αυτού στην σημερινή εποχή, ειδικά από κάποια σαν την συγγραφέα της παρούσας, η οποία χωρίς αυτό θα δυσκολευόταν να την ολοκληρώσει. Καθώς όμως το διαδίκτυο έχει προσφέρει ένα νέο μέσο για διάφορους καλλιτέχνες, συγγραφείς, μουσικούς, ερευνητές και άλλους κάτοχους πνευματικών δικαιωμάτων για να εκθέσουν και να προωθήσουν, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τη δουλειά τους σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει και η δεύτερη όψη του νομίσματος, σύμφωνα με την οποία το διαδίκτυο έχει ανοίξει τον ασκό του Αιόλου, δίνοντας τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε χρήστη να αντιγράψει πληροφορίες και να τις αναπαράγει ως δικές του,

διευκολύνοντας έτσι την παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων.³⁴ Είναι επομένως αναγκαίο στο επόμενο σημείο να εξεταστεί σε τι συνίστανται οι παραβιάσεις αυτές και τι μορφή λαμβάνουν στον ψηφιακό κόσμο.

2. Όψη δεύτερη: ο ασκός του Αιόλου

Αυτό το αποτελεσματικό μέσο μεταφοράς πληροφοριών οδήγησε στη δημιουργία νέων τεχνολογιών, νέων κοινοτήτων και στην ευρεία διάδοση ψυχαγωγικού περιεχομένου. Ωστόσο, έχει φέρει μαζί του και ένα «ισχυρό ρεύμα» παρανομίας, καθώς προμήθευσε και συνεχίζει να προμηθεύει τα άτομα με μέσα, τα οποία τους επιτρέπουν να μεταφέρουν παράνομα υλικό που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα,³⁵ αλλά παράλληλα διευκόλυνε και την παράνομη πρόσβαση σε ψηφιακό περιεχόμενο μέσω μηχανισμών όπως η κοινή χρήση αρχείων («peer-to-peer file sharing»), καταλήγοντας έτσι η παράβαση των πνευματικών δικαιωμάτων να γίνει πιο ανεξέλεγκτη.³⁶

Μεταξύ ενός μεγάλου τμήματος του πληθυσμού της Ευρώπης, η παράνομη κοινή χρήση αρχείων μέσω του διαδικτύου έχει γίνει σταδιακά φυσικό στοιχείο της καθημερινότητας, συνοδευόμενο από μια μορφή ανεκτικότητας, καθιστώντας την έτσι την πλέον διαδεδομένη μορφή παραβίασης της πνευματικής ιδιοκτησίας.³⁷ Αν ρωτήσεις έναν έφηβο ή ακόμη και έναν ενήλικα από που παρακολουθεί ταινίες ή ακούει μουσική σήμερα, αυτός πολύ πιθανό να σου απαντήσει είτε ότι τα κατεβάζει από το διαδίκτυο στον υπολογιστή του ή ακόμη και στο κινητό του, είτε ότι τα παρακολουθεί ή τα ακούει ζωντανά κατά την χρήση του διαδικτύου μέσα από διάφορες συσκευές τεχνολογίας. Θεωρώ πως οι πλείστοι από εμάς σε κάποια φάση της παιδικής ή και εφηβικής μας ηλικίας αποκτήσαμε ή ήρθαμε αντιμέτωποι με κάποιο gadget και προσκολληθήκαμε σε αυτό, διότι μας επέτρεπε να ακούμε μουσική οπουδήποτε ή να βλέπουμε ταινίες και να παίζουμε παιχνίδια παντού. Από τα mp3 players μέχρι και τα πρώτα iPad ο κόσμος τέθηκε ενώπιον μιας δραματικής αλλαγής της καθημερινότητας του, η οποία έμελλε να αλλάξει την πνευματική ιδιοκτησία για πάντα.

---

³⁴ Sumreen Siddiqui & Sonali Mathur, 'Liability for Copyright Infringement on the Internet' (2006), 5 Law Rev Gov't LC, pg 148.

³⁵ Stephanie Minnock, 'Should Copyright Laws Be Able to Keep up with Online Piracy' (2014), 12 Colo Tech LJ, pg. 536.

³⁶ Min Yan, The law surrounding the facilitation of online copyright infringement, E.I.P.R. 2012, 34(2), pg.122.

³⁷ Måns Svensson and Stefan Larsson, Intellectual property law compliance in Europe: Illegal file sharing and the role of social norms, Lund University Internet Institute, Sweden, new media & society 14(7), pg. 1148.

Πρώτον, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η πράξη της λήψης ταινιών, μουσικής ή οποιουδήποτε περιεχομένου που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα, από μη εξουσιοδοτημένους ιστοτόπους, παραβιάζει το δικαίωμα αναπαραγωγής, όπως αυτό προστατεύεται από το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/29/EK,³⁸ καθώς η ίδια η πράξη της λήψης πραγματοποιεί μια μόνιμη αναπαραγωγή του εν λόγω περιεχομένου για να το παρακολουθεί ο χρήστης όποτε επιθυμεί, ακόμη και εκτός δικτύου.³⁹

Επομένως, εφόσον τα εν λόγω προστατευόμενα αγαθά μπορούν να αναπαραχθούν με μηδενικό κόστος και δίχως να χάσουν την ποιότητά τους,⁴⁰ δημιουργείται μεγάλο πρόβλημα για τους ιδιοκτήτες πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς το φαινόμενο αυτό επιδεινώνεται και από το γεγονός ότι οι «πειρατές» των πνευματικών δικαιωμάτων είναι δύο ή τρία βήματα μπροστά από τις αρχές επιβολής του νόμου και γίνονται εξαιρετικά «σοφιστική» στις τεχνικές παραβίασης.⁴¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι εμφανίζεται μια αδυναμία των τοπικών ή και εθνικών υπηρεσιών επιβολής του νόμου να ασκήσουν τη νομοθετική τους εντολή διασυνοριακά, καθώς πολλές φορές οι παραβατικές ιστοσελίδες μιας χώρας μπορεί να «φιλοξενούνται» σε μια άλλη καθιστώντας έτσι εξαιρετικά δύσκολο έργο να επιβληθεί η εσωτερική νομοθεσία μιας χώρας.⁴²

Προχωρώντας ακόμη ένα τεχνολογικό βήμα περαιτέρω, ο χρήστης σήμερα μπορεί να παρακολουθήσει το ψηφιακό περιεχόμενο που επιθυμεί, όχι μόνο όταν γίνεται λήψη προστατευόμενου υλικού («download») στον σκληρό δίσκο του υπολογιστή, αλλά και όταν γίνεται ροή, δηλαδή όταν το συγκεκριμένο προστατευόμενο έργο αναπαράγεται εκείνη τη στιγμή ζωντανά, με την βοήθεια του διαδικτύου.⁴³ Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο που παρατηρήθηκε την σημερινή εποχή, είναι ότι οι άνθρωποι πλέον προτιμούν όλο και περισσότερο να παρακολουθούν ταινίες στην άνεση των σπιτιών τους αντί στο σινεμά και έτσι για να διευκολύνουν την επιθυμία τους αυτή και να αποκτήσουν πρόσβαση σε ταινίες πιο γρήγορα και άνετα, ανακάλυψαν νέους τρόπους

---

³⁸ Οδηγία 2001/29/EK, άρθρο 2.

³⁹ Mengna Liang, Copyright issues related to reproduction rights arising from streaming, *J World Intellect Prop.* 2020;23, pg. 800.

⁴⁰ Michael D. Smith and Rahul Telang, Chapter 17: The Enforcement of Intellectual Property Rights in a Digital Era, *Trade in Knowledge*, 2022, WTO, Cambridge University Press, pg.500

⁴¹ Florence Hartmann-Vareilles, Civil intellectual property enforcement and recent initiatives within the Digital Single Market Strategy on the regulatory environment for platforms and online intermediaries, Editorial, *ERA Forum* (2017) 18:1–6, pg. 1.

⁴² Paramita Choudhury & Seema Yadav, 'Online Piracy and Intellectual Property Rights: A Synthesis' (2022) 5 *Int'l JL Mgmt & Human*, pg. 2287.

⁴³ Krzysztof Garstka, The amended Digital Economy Act 2010 as an unsuccessful attempt to solve the stand-alone complex of online piracy, *IPC* 2012, 43(2), pg. 162.

παρακολούθησης ταινιών στον προσωπικό τους χώρο, μέσω δηλαδή του λεγόμενου «streaming», όπου οι ταινίες και εν γένει το επιθυμητό περιεχόμενο, μπορούν να καταναλωθούν είτε σε πραγματικό χρόνο ζωντανά είτε μετέπειτα κατ' επιλογήν του χρήστη, χωρίς όμως να προηγηθεί λήψη και μόνιμη αποθήκευσή του στον υπολογιστή του χρήστη («on demand»).

Εφόσον οι πράξεις που αφορούν την ζωντανή μετάδοση περιεχομένου δεν περιλαμβάνουν μόνιμη αποθήκευσή του και αναπαραγωγή του από τον ίδιο τον χρήστη, τίθεται ένας προβληματισμός αναφορικά με το αν προκύπτει κάποια παραβίαση πνευματικού δικαιώματος ή αν εν τέλει δεν επηρεάζεται κάποιο αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού. Σε αντίθεση με το πειρατικό κατέβασμα προστατευόμενου υλικού όπου είναι ξεκάθαρη η παραβίαση των πνευματικών δικαιωμάτων, καθίσταται αναγκαίο να εξεταστεί ο πιο πάνω προβληματισμός. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για πράξη «παρουσίασης» του περιεχομένου σε συγκεκριμένες πλατφόρμες και ιστοσελίδες, επομένως το ερώτημα που προκύπτει στη περίπτωση αυτή και που πρέπει να διευκρινιστεί, είναι κατά πόσο η παρουσίαση των έργων αυτών «κατά την ζήτησή τους» δηλαδή «on-demand» ή ζωντανά «live» καλύπτεται από την περίπτωση του αποκλειστικού δικαιώματος παρουσίασης, όπως αυτό αναλύεται στο ευρωπαϊκό δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας.

Προς απάντηση του πιο πάνω ερωτήματος, έχει γίνει αποδεκτό και διαδεδομένο, ότι το δικαίωμα παρουσίασης παραβιάζεται κάθε φορά που το προστατευόμενο έργο γίνεται διαθέσιμο προς ευρύ κοινό, το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης,⁴⁴ για να παρακολουθηθεί «με οποιοδήποτε μέσο», καθιστώντας μάλιστα αδιάφορο το γεγονός ότι το κοινό αυτό μπορεί να μην παρακολουθήσει το συγκεκριμένο προστατευόμενο υλικό ποτέ καθώς είναι αρκετό να καθίσταται διαθέσιμο προς παρακολούθηση. Η συλλογιστική αυτή υποστηρίχθηκε και από νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΔΕΕ»),⁴⁵ καθώς στην υπόθεση C-306/05 Sociedad General de Autores, τέθηκε ενώπιον του τότε Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων («ΔΕΚ»), το ερώτημα κατά πόσο συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό η διανομή περιεχομένου σε τηλεοράσεις που βρίσκονται σε υπνοδωμάτια ξενοδοχείου, όπως η πράξη αυτή ορίζεται στο άρθρο 3 της οδηγίας

⁴⁴ Mengna Liang, ό.π., pg. 799.

⁴⁵ Οδηγία 2001/29/EK, άρθρο 3.

⁴⁶ Ibid, αιτιολογική σκέψη 23.

⁴⁷ Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v Rafael Hoteles SA, Case C-306/05 [2007], E.C.D.R.

2001/29/EK. Το δικαστήριο αφού ανέφερε ότι δεν υφίσταται στην εν λόγω οδηγία ορισμός της έννοιας «παρουσίαση στο κοινό», προέβη το ίδιο σε ερμηνεία, ως το πλέον αρμόδιο όργανο, και τόνισε πως η φράση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως καθώς μια τέτοια ερμηνεία επιβάλλεται από τον σκοπό της οδηγίας 2001/29/EK, ήτοι την «καθιέρωση υψηλού επιπέδου προστασίας» προς τα πνευματικά δικαιώματα και συγκεκριμένα προς τους δημιουργούς.⁴⁸ Υποστήριξε επίσης, ότι παρόλο που οι τηλεοράσεις βρίσκονται σε υπνοδωμάτια και η πράξη παρουσίασης μπορεί να θεωρηθεί ιδιωτική, οι πελάτες αυτοί εναλλάσσονται διαρκώς και σε μεγάλες ταχύτητες, οπότε έχουμε να κάνουμε με μεγάλο αριθμό προσώπων συνολικά, το οποίο σύνολο δεν προοριζόταν ως το αρχικό κοινό παρουσίασης του εν λόγω έργου.⁴⁹ Επομένως, για τον σκοπό που προαναφέρθηκε ανωτέρω και επιπρόσθετα για την κάλυψη της ανάγκης αποκόμισης εύλογης αμοιβής από τους δημιουργούς σε περιπτώσεις χρήσης των έργων τους,⁵⁰ θεωρήθηκε ως πράξη παρουσίασης σε κοινό η χρήση πνευματικών έργων σε τηλεοράσεις υπνοδωματίων του ξενοδοχείου και άρα αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών. Επομένως, αναλογικά εφαρμοζόμενης της απόφασης του ΔΕΚ και στην περίπτωση της ροής τέτοιου περιεχομένου εντός του διαδικτύου, συνίσταται πράξη παρουσίασης σε κοινό από την στιγμή που το προστατευόμενο περιεχόμενο τεθεί στην διάθεση κοινού διαφορετικού από αυτό που προοριζόταν η αρχική πράξη παρουσίασης και έτσι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29/EK ακόμη και αν το περιεχόμενο αυτό παρουσιάζεται σε ιδιωτικό χώρο.⁵¹

Η ψηφιακή πειρατεία, όσο περίεργο και αν φαίνεται σε πολλούς από εμάς, αποτελεί ουσιαστικά κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας.⁵² Αυτό που προκαλεί περισσότερο εντύπωση όμως, είναι το γεγονός ότι τα πρόσωπα που προβαίνουν στην εγκληματική αυτή ενέργεια της παράνομης αναπαραγωγής, παρουσίασης και χρήσης προστατευόμενου περιεχομένου στο διαδίκτυο που συντελεί ουσιαστικά στην κλοπή ψηφιακού περιεχομένου, αν ερωτηθούν αν θα έκλεβαν ποτέ από ένα κατάστημα υλικά αγαθά ή προϊόντα, η απάντηση από τους πλείστους πολύ πιθανό να είναι όχι. Έτσι, αντλείται το λογικό συμπέρασμα ότι εφόσον ο κίνδυνος τιμωρίας είναι χαμηλός, επειδή τέτοιου είδους συμπεριφορές σπάνια διώκονται αφού είναι εξαιρετικά δύσκολο να

---

⁴⁸ Case C-306/05 [2007], αιτιολογική σκέψη 36.

⁴⁹ Ibid, αιτιολογική σκέψη 40.

⁵⁰ Οδηγία 29/2001/EK, αιτιολογική σκέψη 10.

⁵¹ Maurizio Borghi, Chasing Copyright Infringement in The Streaming Landscape, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 42, No. 3, 2011, pg.5.

⁵² Charles W. L. Hill, Digital piracy: Causes, consequences, and strategic responses, *Asia Pacific J Manage* (2007) 24:9–25, pg.10.

ανευρεθεί ο ένοχος, φαινόμενο το οποίο επικρατεί ακόμη και σήμερα, δίνεται ένα κίνητρο και μια προτροπή στον χρήστη να ξεπεράσει τυχόν ηθικά διλήμματα και φραγμούς που μπορεί να εμφανιστούν κατά την τέλεση της παράνομης πράξης και να προβεί στην προσβολή προστατευόμενου περιεχομένου εντός του διαδικτύου, εν αντιθέσει με την κλοπή φυσικών αγαθών από καταστήματα η οποία προκαλεί μεγαλύτερους δισταγμούς ως απόρροια των δυσμενών ποινών τέτοιων παραβατικών πράξεων οι οποίες λειτουργούν αποθαρρυντικά.⁵³

Το πιο πάνω φαινόμενο επέφερε και επιφέρει ακόμη εμφανείς συνέπειες και μεταβολές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Μια λογική συνέπεια της παράνομης παρουσίασης και αναπαραγωγής προστατευόμενου υλικού στο διαδίκτυο είναι το γεγονός ότι υπήρχαν και συνεχίζουν να υπάρχουν βιομηχανίες, οι οποίες παλαιότερα στήριζαν τα έσοδά τους στις συγκεκριμένες δραστηριότητες, καθώς αποκτούσαν αποκλειστική άδεια από τον δημιουργό για την τέλεση συγκεκριμένων πράξεων που πηγάζουν από τα αποκλειστικά του δικαιώματα επί του έργου του, λειτουργώντας έτσι ως μονοπώλιο (όπως για παράδειγμα η αντιγραφή και η αναπαραγωγή σε CD). Επομένως, με γνώμονα το γεγονός ότι τα ψηφιακά προϊόντα μπορούν πλέον να συμπειστούν χωρίς να χάσουν πολλές πληροφορίες ή ποιότητα, με αποτέλεσμα τα ψηφιακά αντίγραφα να έχουν τεχνική ποιότητα παρόμοια με το πρωτότυπο, ο κύριος ισχυρισμός τέτοιων βιομηχανιών (με κυριότερες τις δισκογραφικές εταιρείες) είναι οι τεράστιες απώλειες εσόδων ως απόρροια της διαδικτυακής πειρατείας.⁵⁴ Από την πλευρά των δημιουργών, ως των δικαιούχων των σχετικών αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία παραχωρούσαν σε τρίτους για να τα διαχειρίζονται, επικαλέστηκαν και οι ίδιοι περιουσιακή αλλά και ηθική απώλεια με την εμφάνιση της ψηφιακής πειρατείας, κυρίως επειδή τα έσοδα επί των πωλήσεων των έργων τους σε υλικά αγαθά όπως δίσκοι, CD, DVD κ.ά, μειώθηκαν άρα και οι ίδιοι λάμβαναν πλέον μικρότερη αμοιβή.

Εφόσον η εμφάνιση των νέων αυτών μορφών παρουσίασης και αναπαραγωγής προστατευόμενου ψηφιακού περιεχομένου εντός του διαδικτύου δημιούργησε σημαντικά προβλήματα κατά την εφαρμογή της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων που το συνοδεύουν, αποτέλεσε φυσικό συνεπακόλουθο να γίνει προσπάθεια ελέγχου και καταστολής των αρνητικών συνεπειών αυτών, κυρίως μέσω

---

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Martin Peitz and Patrick Waelbroeck, Piracy of digital products: A critical review of the theoretical literature, Information Economics and Policy 18 (2006), pg. 450.

της Ε.Ε. Για να μπορέσει όμως η Ε.Ε και τα νομοθετικά της όργανα να επιβάλουν κυρώσεις και επιπρόσθετα μέτρα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων πρέπει να μην υπάρχει αμφιβολία ως προς το ποιος ευθύνεται. Δεν είναι όλα όμως τόσο ξεκάθαρα, ειδικά στο θέμα της ευθύνης. Ένα πρώτο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί και που αφορά τους πλείστους από εμάς, είναι το εάν ευθύνεται ο ίδιος ο χρήστης ή όχι. Και στις δύο περιπτώσεις της ψηφιακής πειρατείας που αναλύθηκαν προηγουμένως, δηλαδή το παράνομο κατέβασμα αλλά και την παράνομη ροή ψηφιακού περιεχομένου σε πραγματικό χρόνο, είναι ξεκάθαρο ότι εφόσον το προστατευόμενο περιεχόμενο/έργο προήλθε από σελίδα η οποία δεν κατείχε τις απαραίτητες άδειες από τον δημιουργό, τότε τελείται παραβίαση του πνευματικού δικαιώματος. Μέχρι εδώ όλα καλά. Για να πάμε ένα βήμα παραπέρα στην αναζήτηση του υπεύθυνου μέρους, πρέπει να διακρίνουμε τι είδους παράβαση συντελείται.

Ο προσδιορισμός του είδους της παράβασης έχει σημασία διότι οποιαδήποτε παραβίαση του δικαιώματος αναπαραγωγής συντελείται από τον χρήστη ενώ στην περίπτωση της παρουσίασης σε κοινό το δικαίωμα παραβιάζεται από τον πάροχο της υπηρεσίας ροής.⁵⁵ Ειδικότερα, όσον αφορά την λήψη οποιουδήποτε προστατευόμενου έργου, χωρίς την απαραίτητη άδεια από τον δικαιούχο, τότε το δικαίωμα που προσβάλλεται είναι το δικαίωμα στην αναπαραγωγή, όπως αυτό περιγράφεται στην Οδηγία 29/2001/ΕΚ, στο άρθρο 2. Έτσι σε περίπτωση που γίνεται λήψη προστατευόμενου υλικού από ιστοσελίδα η οποία δεν κατέχει την απαραίτητη άδεια, τα βλήματα στρέφονται απευθείας στους χρήστες, αφού είναι οι ίδιοι που προβαίνουν στην πράξη της λήψης και έτσι θα ευθύνονται για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων.

Από την άλλη, αν έχουμε να κάνουμε με ροή περιεχομένου χωρίς αυτή να περιλαμβάνει την πράξη της λήψης, άρα και την αναπαραγωγή, το δικαίωμα που προσβάλλεται είναι αυτό της παρουσίασης σε κοινό, σύμφωνα με το άρθρο 3 της ίδιας Οδηγίας. Εν προκειμένω, η ευθύνη φαίνεται να είναι αποκλειστικά στους παρόχους τέτοιων υπηρεσιών και όχι στους χρήστες, επειδή οι πρώτοι προβαίνουν στην επικοινωνία του έργου στο κοινό και οι τελευταίοι απολαμβάνουν την υπηρεσία αυτή. Όμως εφόσον πολλές φορές αποδείχθηκε ότι η ροή αυτή περιλαμβάνει και την διαδικασία

---

⁵⁵ Thomas Riis and Jens Schovsbo, *The Borderless Online User – Carving Up the Market for Online and Streaming Services*, (November 10, 2016). P. Torremans (ed), *Copyright Law: A handbook of contemporary research*, Edward Elgar Publishing (2nd ed, 2017), pg.14.

δημιουργίας αντιγράφου στο τερματικό των χρηστών, και εφόσον η αντιγραφή αυτή δεν είναι προσωρινή, ούτως ώστε να εμπίπτει στις εξαιρέσεις που τίθενται από την Οδηγία 29/2001/EK και το άρθρο 5(1), αλλά προκύπτει μάλιστα και από παράνομη πηγή, τότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τελικά ευθύνονται και οι χρήστες,⁵⁶ γεγονός το οποίο επιβεβαίωσε και το ΔΕΕ, στην υπόθεση C-435/12 ACI Adam BV and Others.⁵⁷

Παρόλα αυτά, αρκετοί οικονομολόγοι συμμετείχαν στη συζήτηση της προβληματικής της επιρροής ψηφιακής πειρατείας στην πνευματική ιδιοκτησία, και ένας σημαντικός αριθμός άρθρων έχουν αφιερωθεί στο πρόβλημα αυτό, με αποτέλεσμα την εμφάνιση διαφορετικών εγγράφων που δείχνουν ότι υπάρχουν συνθήκες υπό τις οποίες η πειρατεία θα μπορούσε να αυξήσει τα κέρδη της επιχείρησης.⁵⁸ Είναι γεγονός, πως πλέον με την ολοένα αυξανόμενη εξέλιξη της τεχνολογίας φτάσαμε σε ανώτερα επίπεδα ψυχαγωγίας και πνευματικής καλλιέργειας, με αποτέλεσμα να θεωρούνται «ξεπερασμένες» οι παλαιότερες μέθοδοι παράνομης αποκόμισης προστατευόμενου περιεχομένου, όπως για παράδειγμα ταινιών ή σειρών. Ακόμη όμως και στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται τέτοιοι τρόποι πειρατείας της πνευματικής ιδιοκτησίας, έχει αποδειχθεί σε πολλές περιπτώσεις ότι οι συνέπειές τους δεν είναι τόσο καταστροφικές όσο περιγράφονται και μάλιστα πολλές φορές καταλήγουν να είναι και ευνοϊκές. Αν το σκεφτούμε λογικά, ακόμη και στις περιπτώσεις που η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων υπόκειται σε εξαιρέσεις και επομένως επιτρέπεται η χρήση των έργων αυτών χωρίς την υποχρέωση αποκόμισης σχετικής άδειας από τους ιδιοκτήτες, όπως για παράδειγμα η εξαίρεση του άρθρου 5 παρ.3(ιδ) της οδηγίας 2001/29, που επιτρέπει τέτοια χρήση για έρευνα και εν γένει για ακαδημαϊκούς σκοπούς, δεν φαίνεται η εξαίρεση αυτή να λειτουργεί αποθαρρυντικά για τους ακαδημαϊκούς ή για όσους συνεισφέρουν στην έρευνα με τα έργα τους, αφού συνεχίζουν να εκδίδουν σχετικά βιβλία και άρθρα.⁵⁹ Έτσι, υποστηρίζεται από μεγάλη μερίδα επιστημόνων και νομικών ότι στην πραγματικότητα η ψηφιακή τεχνολογία δεν φαίνεται να έχει επηρεάσει αρνητικά την δημιουργία νέων έργων, και ότι μάλιστα η ψηφιακή πειρατεία μπορεί να είναι μια ευκαιρία για την πολιτιστική αγορά καθώς ενδέχεται να λειτουργεί ως παράγοντας καινοτομίας, αναγκάζοντας τους υπόλοιπους

---

⁵⁶ Ibid, pg 13.

⁵⁷ Case C-435/12 ACI Adam BV and Others v Stichting de Thuiskopie et al [2014].

⁵⁸ Sylvain Dejean, What Can We Learn from Empirical Studies About Piracy?, CESifo Economic Studies, Vol. 55, 2/2009, pg. 327.

⁵⁹ Phalguni Mahapatra & Anindya Sircar, The piracy paradox: protecting creativity without IP protection, E.I.P.R. 2022, 44(11), pg. 679.

παράγοντες να καινοτομούν και οι ίδιοι ως απάντηση στην καταναλωτική ζήτηση που τονίζει η εκτεταμένη πειρατεία.⁶⁰

B. Δημιουργοί vs Χρήστες: ανάγκη εξισορρόπησης των δύο πλευρών

Στο ερώτημα ποιο μέρος χρειάζεται περισσότερη προστασία, οι δημιουργοί ή οι χρήστες δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη απάντηση, καθώς δεν είναι όλα μαύρα ή άσπρα. Όπως αναλύθηκε και πιο πάνω και τα δύο μέρη έχουν να αποκομίσουν πολλά από το διαδίκτυο, αλλά ταυτόχρονα και να χάσουν.

Είναι γεγονός ότι έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες εκ μέρους της Ε.Ε στα πλαίσια της διανοητικής ιδιοκτησίας, για την επιβολή μέτρων προστασίας των δημιουργών και των πνευματικών τους έργων. Η πρώτη απόπειρα τέθηκε με την δημοσίευση της οδηγίας 21/2009/ΕΚ, όπου για πρώτη φορά εισήχθη η διευρυμένη έννοια της αναπαραγωγής, όπως και το δικαίωμα της ψηφιακής μετάδοσης. Και ανέφερα την λέξη απόπειρα, διότι αρκετά χρόνια μετά την δημοσίευσή της, παρόλο που επέφερε λύσεις στα ζητήματα σχετικά με την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στην εποχή του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών, διαπιστώθηκαν αρκετά κενά και παραλείψεις του κοινοτικού νομοθέτη, κυρίως στον τομέα των εξαιρέσεων και συγκεκριμένα στο πόσο γενικές και άνευ αυστηρότητας ήταν.⁶¹ Οι ίδιοι οι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παραδέχτηκαν ότι οι νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων της οδηγίας 2001/29/ΕΚ (γνωστή και ως «InfoSoc») πρωτίστως, ήταν «κακοπροσαρμοσμένοι», «κατακερματισμένοι», «άκαμπτοι», «συχνά άσχετοι» και «μη συμβαδίζοντας με τις τεχνολογικές εξελίξεις».⁶²

Οι προσπάθειες αυτές προφανώς και δεν αποτελούν εύκολη υπόθεση, διότι ο ενωσιακός νομοθέτης πρέπει να λαμβάνει υπόψιν του κατά την συγγραφή μιας νομοθεσίας τα αντικρουόμενα δικαιώματα και να προσπαθεί να τα εξισορροπήσει στο μέγιστο βαθμό, αλλά και για να μπορέσει να διαμορφώσει ορθές αποφάσεις πρέπει και

---

⁶⁰ Giancarlo F. Frosio, Digital piracy debunked: a short note on digital threats and intermediary liability. *Internet Policy Review*, 5(1), 2016 DOI: 10.14763/2016.1.400.

⁶¹ Ιωάννης Εγγλεζάκης, Το μέλλον της Πνευματικής Ιδιοκτησίας στην Ψηφιακή Εποχή - Νεότερες εξελίξεις που επιβάλλουν την αναθεώρηση της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ, ΤΝΠ QUALEX, ΣΥΝ, 80/2010, σελ. 68.

⁶² European Commission Press Release Speech/14/528, Our Single Market is Crying Out for Copyright Reform (July 2, 2014).

ο ίδιος πολλές φορές να συμβουλευτεί ειδικούς σε θέματα τεχνολογίας, καθώς η τελευταία λόγω της συνεχόμενης εξέλιξής της είναι απολύτως απρόβλεπτη.⁶³

Αυτή η προσπάθεια διαφάνηκε και στην πρόταση οδηγίας 2016/593,⁶⁴ η οποία εν τέλει δεν υπογράφηκε ποτέ, καθώς από τα προκαταρκτικά της στάδια κρίθηκε ως αρκετά προβληματική. Πιο συγκεκριμένα, τα προβλήματα που διαφάνηκαν στο αρχικό κείμενο της οδηγίας και τα οποία ζητήματα προβληματίζουν ακόμη τον νομοθέτη κατά την επιβολή νέων μέτρων και ρυθμίσεων των πνευματικών δικαιωμάτων και των εξαιρέσεων τους, είναι κυρίως η σύγκρουση τους με θεμελιώδη δικαιώματα των χρηστών, φαινόμενο το οποίο εμφανίστηκε και μετέπειτα στην οδηγία 2019/790,⁶⁵ η οποία τροποποίησε την οδηγία 29/2001/EK.

Συνοπτικά, αυτό που μπορεί να ειπωθεί εν προκειμένω, είναι ότι όταν το προστατευόμενο περιεχόμενο «αποκαλυφθεί» στον ψηφιακό κόσμο, είναι πολύ δύσκολο να γίνει έλεγχος της μετέπειτα διάδοσής του, αν όχι σχεδόν αδύνατος.⁶⁶ Έτσι, καθίσταται αναγκαίο για την επιβολή μέτρων ενάντια στην ψηφιακή πειρατεία να υπάρξει μια πιο δυναμική προσέγγιση η οποία να λαμβάνει υπόψιν της τόσο τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι δημιουργοί, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ανεπάρκεια της «εύλογης αμοιβής» τους, ζητούμενο το οποίο αποτελούσε και τον κυριότερο στόχο ρυθμίσεως της οδηγίας 29/2001/EK,⁶⁷ και που συνεχίζει να απασχολεί τον ενωσιακό νομοθέτη και στην οδηγία 790/2019, όσο και τα εμπόδια που τίθενται ενώπιον των χρηστών.

1. Εύλογη αμοιβή/«value gap»

Αναφορικά με το ζήτημα της εύλογης αμοιβής, η προβληματική συνίσταται κυρίως στο γεγονός ότι οι δημιουργοί λόγω της συνεχιζόμενης μεταβολής της τεχνολογίας και συνεπακόλουθα της πνευματικής ιδιοκτησίας, κατέληξαν να υποβαθμίσουν το αποκλειστικό τους δικαίωμα ενώπιον των έργων τους σε ένα δικαίωμα για «εύλογη

---

⁶³ Pamela Samuelson, Challenges for the World Intellectual Property Organisation and the Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights Council in regulating intellectual property rights in the information age, E.I.P.R. 1999, 21(11), pg.588.

⁶⁴ Πρόταση Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 14.9.2016 COM(2016) 593 final, 2016/0280 (COD).

⁶⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Απριλίου για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/EK και 2001/29/EK.

⁶⁶ J.A.L. Sterling. Philosophical and legal challenges in the context of copyright and digital technology, IIC 2000, 31(5), pg.514.

⁶⁷ Οδηγία 29/2001/EK, αιτιολογική σκέψη 10.

αμοιβή».⁶⁸ Επομένως, αυτή η εύλογη αμοιβή, η οποία αξιώνεται στις περιπτώσεις που ο νόμος επιτρέπει εξαιρέσεις από την αποκλειστική χρήση ενός πνευματικού έργου από τον δημιουργό του, στην δε περίπτωση του διαδικτύου και της πειρατείας προστατευόμενου με πνευματικά δικαιώματα περιεχομένου, όπως ήταν αναμενόμενο, κατέστη πολύ δύσκολο να αξιωθεί, καθώς είναι πολύ δύσκολο να ελέγξει κανείς την αναμετάδοση ενός έργου και την περαιτέρω χρήση του από τρίτα πρόσωπα. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό και ως «value gap», όπου ουσιαστικά σημειώνονται τεράστιες απώλειες εσόδων εναντίον των δημιουργών, οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση θα έπρεπε να είχαν την δυνατότητα διεκδικήσουν τα εν λόγω έσοδα από την χρήση των έργων τους από μη αδειοδοτημένους τρίτους εντός του αχανούς διαδικτύου, ενώ από την άλλη τα έσοδα των πλατφορμών και των εφαρμογών που εκμεταλλεύονται τα εν λόγω έργα δεν μειώνονται αλλά απεναντίας πολλές φορές αυξάνονται, προκαλώντας έτσι αυτή την εισοδηματική ανισότητα.⁶⁹

Από την άλλη, λόγω του ότι η πιο πάνω ανισότητα προκύπτει κατά κύριο λόγο από την ύπαρξη διαμεσολαβητών και τρίτων παραγόντων (μέσων κοινωνικής δικτύωσης) οι οποίοι εκμεταλλεύονται το περιεχόμενο που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα, συμπεραίνουμε ότι για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί κάλυψη του κενού αυτού, είναι απαραίτητο να ληφθούν επιπλέον πρόνοιες ελέγχου της χρήσης προστατευόμενου περιεχομένου στο διαδίκτυο και συγκεκριμένες ρυθμίσεις οι οποίες αναμένεται να τίθενται από τους ίδιους τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας (μεσάζοντες και πλατφόρμες). Επικρατεί όμως μια αντίληψη σήμερα, ότι τα μέτρα αυτά για να είναι αποτελεσματικά πρέπει να έχουν ως προτεραιότητα την προστασία των δημιουργών, ως πιο ευάλωτη ομάδα που απαιτεί μια επιπλέον κάλυψη και καταλήγουν να είναι υπέρ του δεόντως δεσμευτικά για τους χρήστες τέτοιων υπηρεσιών, σε σημείο που όπως έγινε αναφορά και προηγουμένως, προσβάλλουν θεμελιώδη δικαιώματά τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χρήση «φίλτρων» κατά το ανέβασμα υλικού στο διαδίκτυο, ούτως ώστε να γίνεται έλεγχος του περιεχομένου και να αποτρέπεται η παρουσίασή του και η αναπαραγωγή του εάν αυτό προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα.

---

⁶⁸ P. Jouglaux, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου, 2016, σ. 179-182 = sakkoulas-online.

⁶⁹ Matthias Leistner and Axel Metzger, The EU copyright package: a way out of the dilemma in two stages, IIC 2017, 48(4), pg.381.

2. Φίλτρα vs. Ελευθερία έκφρασης

Όταν ασχολούμαστε με την τεχνολογική πρόοδο, προκύπτουν διάφορα ερωτήματα σχετικά με την συμμόρφωση των συνεχώς αυξανόμενων νέων τεχνολογιών με τον νόμο, ειδικά εφόσον υπάρχει μια άνοδος στην εμφάνιση της τεχνητής νοημοσύνης η οποία ουσιαστικά αναλαμβάνει να προσφέρει στους χρήστες του διαδικτύου ειδικώς προδιαγεγραμμένο περιεχόμενο, ανάλογα με τις προτιμήσεις τους.⁷⁰ Πιο συγκεκριμένα, η καινοτομία αυτή λειτουργεί με την χρήση συγκεκριμένων «φίλτρων» τα οποία λαμβάνουν δεδομένα από προηγούμενες αναζητήσεις, προβολές και ενδιαφέροντα του χρήστη και του προσφέρουν παρόμοιο περιεχόμενο, προωθώντας το στην οθόνη του. Τέτοιου είδους φίλτρα χρησιμοποιούνται επίσης και σε περιπτώσεις φραγμού ή απαγόρευσης δημοσίευσης περιεχομένου το οποίο προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα ή είναι παράνομο. Τίθεται έτσι το εξής ερώτημα: είναι υποχρεωμένοι οι φορείς που προσφέρουν πρόσβαση στην πληροφορία εντός του διαδικτύου να χρησιμοποιούν τέτοια τεχνολογικά μέσα για να προλαμβάνουν την παράνομη δημοσίευση και αναπαραγωγή προστατευόμενου με πνευματικά δικαιώματα περιεχομένου;

Μια τέτοια υποχρέωση εκ του νόμου, θα οδηγούσε εκ των πραγμάτων σε γενική παρακολούθηση υποχρέωσης καθώς, για να μπορέσει να φιλτραριστεί οποιοδήποτε ανεπιθύμητο περιεχόμενο, θα έπρεπε να παρακολουθείται όλο το υλικό που ανεβαίνει, αφού είναι πολύ δύσκολο να γίνεται κατ' επιλογήν αλλά και οικονομικά ασύμφορο.⁷¹ Μάλιστα πριν την είσοδο της τεχνητής νοημοσύνης στην χρήση του διαδικτύου, τέτοια φίλτρα τα χειρίζονταν φυσικά πρόσωπα, τα οποία έπειτα από την αναγνώριση προστατευόμενου περιεχομένου που είχε ήδη ανέβει στην συγκεκριμένη σελίδα/πλατφόρμα, το επόμενο βήμα ήταν η διαγραφή του («notice and take down») ή σε περίπτωση που η αναγνώριση πραγματοποιείτο πριν το ανέβασμα, από τα συγκεκριμένα φίλτρα, το φυσικό πρόσωπο αναλάμβανε να διατηρήσει εκτός του διαδικτύου το συγκεκριμένο περιεχόμενο («notice and stay down»)⁷² Η υποχρέωση επομένως τέτοιων συνθηκών ελέγχου του περιεχομένου που ανεβαίνει εντός του διαδικτύου δια νόμου, θα είχε ως αρνητικό συνεπακόλουθο να αποτρέπεται η πρόσβαση σε μεγάλο αριθμό δημιουργημάτων που προκαλούσαν έστω και την παραμικρή υποψία για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων, ούτως ώστε να

---

⁷⁰ Amelie Pia Heldt, 'Upload-Filers: Bypassing Classical Concepts of Censorship' (2019)

10 J Intell Prop Info Tech & Elec Com L, pg. 59

⁷¹ Giancarlo Frosio, Reforming the C-DSM reform: a user-based copyright theory for commonplace creativity, IIC 2020, 51(6), pg. 716.

⁷² Amelie Pia Heldt, 'Upload-Filers: Bypassing Classical Concepts of Censorship', pg.60.

κερδίζεται χρόνος αλλά και κόπος, το οποίο όμως με τη σειρά του θα προκαλούσε προσβολή του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και το δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 της ΕΣΔΑ.⁷³ Μάλιστα, η ελευθερία της έκφρασης και η έννοια της λογοκρισίας είναι σχετικές σε αυτό το πλαίσιο καθώς οι χρήστες μπορεί να αισθάνονται ότι παραβιάζονται η ελευθερία της έκφρασης τους όταν το περιεχόμενο που έχουν ανεβάσει διαγράφεται ή αποκλείεται.⁷⁴ Και εφόσον αποτελεί θεμελιώδες κατοχυρωμένο δικαίωμα, κάθε περιορισμός του πρέπει να είναι αιτιολογημένος και να υπόκειται σε έλεγχο ως προς την έκτασή του. Σε κάθε περίπτωση δηλώσεις και εκφράσεις μπορούν να τιμωρηθούν δια νόμου, μόνο εάν πρόκειται να προστατευτούν με αυτό τον τρόπο άλλα δικαιώματα και όχι για να απαγορευτούν συγκεκριμένες απόψεις.⁷⁵

Την πιο πάνω συλλογιστική αναφορικά με την χρήση φίλτρων, υποστήριξε και το ΔΕΕ σε πληθώρα αποφάσεών του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18 Google LLC και Cyando,⁷⁶ όπου ουσιαστικά το ΔΕΕ κλήθηκε να ερμηνεύσει κατά πόσο συγκεκριμένοι διαδικτυακοί μεσάζοντες ευθύνονται για πράξη παρουσίασης σε κοινό περιεχομένου που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα χωρίς την παροχή της απαραίτητης άδειας από τον δημιουργό του, στις περιπτώσεις που το υπό κρίση περιεχόμενο ανέβηκε εντός αυτών από τρίτα πρόσωπα, τους χρήστες, και κατά πόσο σε περίπτωση που υπάρξει κατάφαση στο ερώτημα της ευθύνης τους, είναι επιτρεπτό να τίθενται σε εφαρμογή ασφαλιστικά μέτρα εναντίον τους με βάση το άρθρο 8 παρ.3 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ. Το ΔΕΕ ανάμεσα στους πλούσιους και ουσιώδεις συλλογισμούς του, τόνισε πως σε καμία περίπτωση δεν τίθεται υποχρέωση εκ του νόμου στους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας να θέσουν μέσα ελέγχου του περιεχομένου που ανεβαίνει εντός τους και συγκεκριμένα συστήματα φιλτραρίσματος, εφόσον αυτά συνεπάγονται ουσιαστικά μια ευθύνη γενικής και συνεχόμενης παρακολούθησης του περιεχομένου, καθώς αυτό έρχεται απευθείας σε αντίθεση με το άρθρο 15 παρ.1 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ.⁷⁷ Την ίδια συλλογιστική ακολούθησε το ΔΕΕ και στις υποθέσεις C-70/10

---

⁷³ 1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και διακρίτως συνόρων. 2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.

⁷⁴ Amelie Pia Heldt, 'Upload-Filers: Bypassing Classical Concepts of Censorship' (2019), pg. 57.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ C-682/18 και C-683/18, Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH (C-682/18), και Elsevier Inc. Κατά Cyando AG (C-683/18), Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως).

της 22ας Ιουνίου 2021

⁷⁷ C-682/18 και C-683/18, αιτιολογική σκέψη 135.

Scarlet Extended,⁷⁸ και C-360/10 Belgische Vereniging van Auteurs,⁷⁹ όπου ουσιαστικά τόνισε πως μια τέτοια υποχρέωση γενικής παρακολούθησης του περιεχομένου που ανεβαίνει από χρήστες, οδηγεί σε μέτρα μη επιεική και μη αναλογικά και σε κάθε περίπτωση οικονομικά δαπανηρά και επομένως μέτρα αντίθετα προς τις πρόνοιες του άρθρου 3 της οδηγίας 2004/48/ΕΚ.⁸⁰

Λαμβάνοντας υπόψιν τα πιο πάνω και με βασικό γνώμονα την νομολογία του ΔΕΕ, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι επιβολή νέων μέτρων προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων πρέπει να τίθενται με φειδώ και με εξαιρετική συνείδηση των αντιδράσεων που πιθανό να προκαλέσουν σε όσους επηρεάζονται δυσμενώς από αυτά, ήτοι όσοι παράγοντες του διαδικτύου επωφελούνται οικονομικά από την εκμετάλλευση τέτοιων δικαιωμάτων. Στις περιπτώσεις δε, που δεν έχουμε να αντιμετωπίσουμε κάποιες εξαιρέσεις από τον κανόνα ότι ο δημιουργός έχει «μονοπώλιο» επί του έργου του, αλλά όπως είδαμε μόλις προηγουμένως, είμαστε ενώπιον κάποιων περιορισμών, οι οποίοι δεν αφήνουν το αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού να τεθεί σε εφαρμογή διότι συγκρούεται με κάτι εξίσου σημαντικό, τα θεμελιώδη δικαιώματα του χρήστη,⁸¹ ο ενωσιακός νομοθέτης πρέπει να είναι διπλά προσεκτικός.

Αυτού του είδους συγκρούσεις μπορούν να επέλθουν και σε πληθώρα άλλων περιπτώσεων επιβολής μέτρων στην προσπάθεια αντιμετώπισης της ψηφιακής πειρατείας, καθώς υπάρχει μεγάλος αριθμός ηθικών συμφερόντων που προκύπτουν από τον χρήστη και τα δικαιώματα του από την μια και τον δημιουργό με τα δικαιώματα επί των έργων του από την άλλη. Αυτό που έχει σημασία όμως είναι να υπάρξει ένα νομοθετικό κείμενο που να επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να απολαμβάνουν την πληροφορία και το περιεχόμενο που κατακλύζει το διαδίκτυο άνευ εμποδίων, καταργώντας έτσι την αίσθηση αβεβαιότητας που πλανιέται ως προς τα όρια των δικαιωμάτων αυτών.⁸² Ταυτόχρονα όμως, πρέπει να διαφυλάσσονται και τα συμφέροντα των δημιουργών αλλά και τρίτων παραγόντων που λειτουργούν εντός του

---

⁷⁸ C-70/10, Scarlet Extended SA κατά Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), αιτιολογικές σκέψεις 36-40.

⁷⁹ C-360/10, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) κατά Netlog NV, αιτιολογικές σκέψεις 34-38.

⁸⁰ Οδηγία 2004/48, άρθρο 3 παρ.2: Τα εν λόγω μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά και να εφαρμόζονται κατά τρόπον ώστε να αποτρέπεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο και να προβλέπονται εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους

⁸¹ Τ.-Ε. Συνοδινού, Πνευματική ιδιοκτησία & νέες τεχνολογίες, 2008, σ. 138-146 = sakkoulas-online.

⁸² Ε. Αλαφραγκής, Σύγκρουση του δικαιώματος στην προσωπικότητα με το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού έργου πνευματικής ιδιοκτησίας, 2011, § 1, σ. 3 = sakkoulas-online.

διαδικτύου και που εκμεταλλεύονται την εξελικτική του πορεία δια μέσω της τεχνολογίας προς όφελός τους, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους διαμεσολαβητές. Είναι επομένως στιγμή να αναλύσουμε την θέση των διαμεσολαβητών εντός του διαδικτύου, καθώς και το ζήτημα της ευθύνης του που απασχόλησε αλλά και απασχολεί σε τεράστιο βαθμό το ενωσιακό δίκαιο και το ΔΕΕ.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: Η είσοδος των διαμεσολαβητών στην ζωή μας και ο αντίκτυπός τους στο διαδίκτυο

Α. Ο ρόλος τους και η σημασία της ορθής λειτουργίας τους

Σε αντίθεση με τους «υπόγειους» μικροπωλητές που πωλούσαν φτηνά αντίγραφα CD του τελευταίου κορυφαίου τραγουδιού της εποχής, οι μεσάζοντες του διαδικτύου ή αλλιώς διαμεσολαβητές («intermediaries») στην πραγματικότητα δεν διανέμουν οι ίδιοι υλικό που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα αλλά μάλλον δίνουν στους χρήστες τη δυνατότητα να μοιράζονται ψηφιακές μορφές έργων με άλλους παγκοσμίως.⁸³ Η αξία τους σε σχέση με το διαδίκτυο είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς αποτελούν την «ραχοκοκαλιά» της διαδικτυακής υποδομής, αφού η ψηφιακή εποχή θα πάλευε να εκπληρώσει τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας χωρίς αυτούς.⁸⁴ Για να είναι πιο ευνόητο στον αναγνώστη το περιεχόμενο της παρούσας ενότητας είναι απαραίτητο να δοθεί ένας ορισμός της έννοιας «διαμεσολαβητές» ή αλλιώς «διαδικτυακοί μεσάζοντες». Το ίδιο το ΔΕΕ προέβη σε ερμηνεία του ορισμού του διαμεσολαβητή στην υπόθεση C-314/12 UPC Telekabel,⁸⁵ και όρισε αυτόν ως το μέρος που παρέχει στους χρήστες/πελάτες του πρόσβαση τόσο στο διαδίκτυο, όσο και σε προστατευόμενα έργα που τίθενται στη διάθεση του κοινού δια μέσω του διαδικτύου από τρίτους.

Αρχικά, η νομική μορφή που μπορεί να αποκτήσουν εντός του διαδικτύου είναι είτε ως εταιρείες, είτε ως σχηματισμοί/προσωπικότητες, οι οποίοι ουσιαστικά δίνουν πρόσβαση σε εμάς, τους ενδιαφερόμενους χρήστες, στο διαδίκτυο αλλά και σε πληθώρα άλλων υπηρεσιών που μέρα με την μέρα αυξάνονται και πληθύνονται, με βασικό παράδειγμα την δυνατότητα να ανεβάσεις («upload») ένα ηλεκτρονικό

⁸³ Haidee Leung, 'Myth of the Digital Dilemma: Deciphering the Legal Antagonism towards Online Piracy' (2009) 15 Canterbury L Rev 67, pg.67.

⁸⁴ Armesh Vijay, Liability of internet service providers - a review study from the European perspective, E.I.P.R. 2019, 41(7), pg.452.

⁸⁵ C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH κατά Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mb, η απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 27ης Μαρτίου 2014, αιτιολογική σκέψη 32.

αρχείο.⁸⁶ Ο ρόλος τους από την άλλη, εντός του διαδικτύου ποικίλλει ανάλογα με την λειτουργία που επιλέγουν να επιτελέσουν, δηλαδή είτε να λάβουν ενεργητικό ρόλο με αποτέλεσμα να προωθούν το υλικό που ανεβαίνει από τρίτους και τελοσπάντων να προβαίνουν σε πράξεις πέραν της απλής «φιλοξενίας» του ή να αποκτήσουν ένα παθητικό ρόλο όπου ουσιαστικά περιορίζονται στο να παρέχουν το μέσο όπου τρίτα πρόσωπα, οι χρήστες, χρησιμοποιούν για να ανεβάσουν περιεχόμενο και υλικό ή ακόμη και για να δώσουν πρόσβαση σε υλικό που ανέβηκε προηγουμένως και τηρείται στη σελίδα του για να το εξερευνήσουν οι διάφορες επισκέπτες του. Η μορφή αυτή είναι γνωστή και ως «hosting service provider» όπου ουσιαστικά ο μεσάζοντας διατηρεί έναν ιστότοπο ο οποίος έχει ως μόνη λειτουργία την φιλοξενία περιεχομένου δίχως να επεμβαίνει στο περιεχόμενο αυτό ή να το ελέγχει. Αυτό που αξίζει να κρατήσουμε εδώ είναι ότι οι μεσάζοντες γενικά δεν παρέχουν περιεχόμενο, αλλά συμμετέχουν μόνο στη διάδοσή του, καθιστώντας το διαθέσιμο σε άλλους διαδικτυακούς χρήστες.⁸⁷

Η πιο πάνω διάκριση μεταξύ ενεργητικού και παθητικού διαμεσολαβητή είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς από εκεί εξαρτάται και η νομοθεσία που θα εφαρμοστεί αλλά και η ευθύνη τους. Είναι απαραίτητο να ξεκαθαριστεί κατά πόσο ευθύνονται οι διαμεσολαβητές και σε ποιο βαθμό κατά την λειτουργία τους στο διαδίκτυο, καθώς η ισχύς που διακατέχουν και η σημασία τους για την ορθή λειτουργία της πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή εποχή είναι εξαιρετικά μεγάλη και επομένως οποιαδήποτε ασάφεια ως προς το νομοθετικό καθεστώς που θα εφαρμοστεί αλλά και εν γένει για το δίκαιο που τους ρυθμίζει, έχει αρνητικό αντίκτυπο σε όλους τους παράγοντες που επηρεάζονται από αυτούς. Καθώς αποτελούν στην ουσία «πράκτορες» της κοινωνίας της πληροφορίας, καθορίζουν ουσιαστικά την ανάπτυξη της ίδιας της τεχνολογίας (δηλαδή τον κώδικα και την αρχιτεκτονική της διαδικτυακής έκφρασης και των πληροφοριών) και επηρεάζουν σημαντικά την προστασία των διαδικτυακών ελευθεριών, όπως αυτές προκύπτουν από την πολύμορφη χρήση του διαδικτύου.⁸⁸

Έτσι, από την μια οι διαμεσολαβητές αυτοί λόγω της καίριας θέσης τους εντός του ψηφιακού κόσμου διευκολύνουν την διακίνηση της πληροφορίας και ταυτόχρονα λειτουργούν και ως καταφύγιο υπέρ της ελευθερίας της έκφρασης και από την άλλη είτε το επιδιώκουν είτε όχι, συμβάλλουν στην παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων

---

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Arnesh Vijay, ό.π. αρ.67.

⁸⁸ Ana Maria Pineda Cely, 'Impacts of Indirect Liability Regulation of Intermediaries in Copyright-Infringing Content on the Internet' (2022) 33 Rev Prop Inmaterial 169.

με συνεπακόλουθο να περιορίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που προωθούν, μέσω των μέτρων ελέγχου αναπαραγωγής και διάδοσης παράνομου περιεχομένου. Έπειτα από μια τέτοια αντίληψη, πως είναι δυνατόν να μην δημιουργείται ζήτημα επιμέτρησης της ευθύνης τους και επιβολής μέτρων και κυρώσεων σε περίπτωση που δεχτούμε μια τέτοια ευθύνη;⁸⁹

B. Ο καθορισμός της ευθύνης τους και ο έλεγχος της εφαρμογής τους μέσω προσωρινών διαταγμάτων

Όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, εντός του ψηφιακού πεδίου είναι απαραίτητη η ύπαρξη επαρκούς ρυθμίσεως της πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς έτσι δίνεται πρόσβαση στους χρήστες σε ένα πολύ σημαντικό εργαλείο με το οποίο μπορούν να εισέλθουν στην οικονομική αγορά και να προωθήσουν την ανάπτυξη της και τον ανταγωνισμό.⁹⁰ Το εργαλείο αυτό όμως καθίσταται άνευ σημασίας αν αποκοπούν από την αλυσίδα της διαδικτυακής μετάδοσης της πληροφορίας οι διαδικτυακοί μεσάζοντες, αφού αυτοί αποτελούν τον συνδετικό κρίκο. Και ενώ η αξία τους ολοένα και αυξάνεται, κυριαρχεί εν γένει η άποψη ότι υπάρχει μια τάση οι διαμεσολαβητές και οι παρόχοι υπηρεσιών της κοινωνίας λειτουργούν ως το «εξιλαστήριο θύμα» της Ε.Ε, αφού η τελευταία προωθεί νομοθεσίες και παράγωγο δίκαιο το οποίο λειτουργεί τις πλείστες περιπτώσεις πέραν του δέοντος δεσμευτικά προς αυτούς σε σχέση με άλλες χώρες (π.χ. Αμερική), ίσως επειδή και η ίδια δέχεται πιέσεις για να διευθετήσει το ζήτημα της ευθύνης για τις παραβιάσεις που συμβαίνουν στον κυβερνοχώρο.⁹¹ Έτσι, ελλοχεύει μεγάλος κίνδυνος η στοχοποίηση αυτή προς τους διαμεσολαβητές να οδηγήσει σε δραστική μείωση του αριθμού τους ή ακόμη και στη φυγή τους από τον χώρο της Ε.Ε και την εγκαθίδρυσή τους σε χώρες όπου το δίκαιο είναι ευνοϊκότερο. Πώς μπορεί να γνωρίζει όμως κάποιος με βεβαιότητα την ύπαρξη του υπεύθυνου για τις παραβιάσεις που συμβαίνουν στον αχανή κόσμο του διαδικτύου, ειδικά όταν οι πλείστες παραβιάσεις γίνονται ανώνυμα; Και αν ανευρεθεί όντως κάποιος που ευθύνεται, πώς γνωρίζουμε ότι είναι ο μοναδικός υπεύθυνος;

Απάντηση στις πιο πάνω ερωτήσεις δεν μπορεί να δοθεί από εμένα, ούτε και από τους ειδικούς, γιατί πολύ απλά δεν είναι ένας ο ιθύνοντας. Ένας νομικός γνωρίζει πολύ καλά πως κάθε περίπτωση είναι διαφορετική και πρέπει να αντιμετωπίζεται με βάση τις

---

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Haidee Leung, 'Myth of the Digital Dilemma: Deciphering the Legal Anatonism towards Online Piracy' (2009) 15 Canterbury L Rev 67, pg.78.

ιδιαιτερότητές της. Έτσι, στην περίπτωση των διαμεσολαβητών του διαδικτύου, η ευθύνη τους δεν είναι πάντα δεδομένη. Υπάρχουν διάφορα νομοθετικά κείμενα διαμέσω των οποίων μπορεί να καθοριστεί ευθύνη των διαμεσολαβητών του διαδικτύου υπό όρους, αλλά και από την άλλη να εξαιρεθούν από την ευθύνη εάν πληρούν κάποιες προϋποθέσεις.

1. Ευθύνη με βάση την οδηγία 2000/31/EK

Ξεκινώντας από την οδηγία 2000/31/EK γνωστή και ως «e-commerce Directive», όπως αναφέρεται και στο όνομά της, αυτή ρυθμίζει κυρίως το ηλεκτρονικό εμπόριο και τομείς των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Από την αιτιολογική της έκθεση η οδηγία αυτή καθορίζει ως κύριο στόχο της την εφαρμογή κανόνων οι οποίοι θα λειτουργούν υπέρ του γενικού συμφέροντος προσφέροντας του αυξημένη προστασία.⁹² Ουσιαστικά ο νομοθέτης μέσω της οδηγίας αυτής προέβη σε μια προσπάθεια κατευνασμού των ανησυχιών που υπήρχαν για την ύπαρξη αυξημένης παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, θέτοντας σε εφαρμογή ορισμένες ρυθμίσεις για την ευθύνη των διαμεσολαβητών, ευελπιστώντας ότι οι ρυθμίσεις αυτές θα συνεισφέρουν προς το γενικό συμφέρον, το οποίο σε κάθε περίπτωση περιλαμβάνει τα συμφέροντα όχι μόνο των δημιουργών αλλά φυσικά και τα συμφέροντα των χρηστών όπως και τρίτων παραγόντων που εκμεταλλεύονται τα προστατευόμενα αυτά έργα.

Πιο συγκεκριμένα, ως προς την ευθύνη των διαμεσολαβητών, η οδηγία αυτή διακρίνει τις λειτουργίες των διαφόρων ειδών των παρόχων υπηρεσιών που υπάρχουν στο διαδίκτυο τονίζοντας πως σε περίπτωση που λειτουργούν ως «απλοί μεταδότες» ή προβαίνουν σε «απλή αποθήκευση στην κρυφή μνήμη» του περιεχομένου, τότε μπορούν να απαλλαγούν της ευθύνης σε περίπτωση που το υπό κρίση περιεχόμενο προκύπτει να είναι προστατευόμενο.⁹³

I. «Απλή μετάδοση/mere conduit»

Διαβάζοντας προσεχτικά το τμήμα 4 της οδηγίας που αφορά τους διαδικτυακούς μεσάζοντες και συγκεκριμένα το άρθρο 12, είναι αντιληπτό ότι αυτό αναφέρεται στην

---

⁹² Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο»), αιτιολογική σκέψη 10.

⁹³ αιτιολογική σκέψη 43.

κατηγορία των διαμεσολαβητών οι οποίοι περιορίζονται στο να «μεταδίδουν» τις πληροφορίες ή στο να προσφέρουν πρόσβαση σε αυτές μόνο και διευκρινίζεται ότι εάν ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, τότε δεν τίθεται θέμα ευθύνης τους, εφόσον βέβαια πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου, ήτοι όταν δεν ξεκινούν οι ίδιοι την μετάδοση αυτή, δεν κατευθύνουν την μετάδοση προς συγκεκριμένο αποδέκτη και όταν δεν παρεμβαίνουν στις μεταδιδόμενες πληροφορίες.⁹⁴

II. «Απλή αποθήκευση/caching providers»

Από την άλλη, στο άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας περιγράφεται μια άλλη λειτουργία στην οποία μπορεί να προβεί ένας διαμεσολαβητής χωρίς να τίθεται θέμα ευθύνης του και αυτή αφορά την αποθήκευση της πληροφορίας που μεταδίδεται μέσω αυτού.⁹⁵ Πιο συγκεκριμένα, με βάση το άρθρο 13, αν ο πάροχος υπηρεσίας κατά την μετάδοση της πληροφορίας όπως αυτή αναλύθηκε στο άρθρο 12, προβαίνει και ενδιάμεσα στην αποθήκευση της προσωρινά, ούτως ώστε να μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματικά η μετάδοση αυτή, τότε και πάλι δεν τίθεται ζήτημα ευθύνης του, μόνο εφόσον πληρούνται και εδώ οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 13 στην παρ. 1 σημεία α-ε, δηλαδή εφόσον δεν παρεμβαίνει στην πληροφορία που μεταδίδει, αλλά και εφόσον ο πάροχος ακολουθεί τους όρους που αφορούν αυτή την προσωρινή αποθήκευση και όταν το αυθεντικό περιεχόμενο διαγραφεί διαγράφει και αυτός την προσωρινή αποθήκευση που πραγματοποίησε.⁹⁶ Τονίζεται περαιτέρω στο προοίμιο της οδηγίας ότι οι δραστηριότητες αυτές της προσωρινής αποθήκευσης πρέπει να έχουν ένα «εντελώς τεχνικό, αυτόματο και παθητικό χαρακτήρα».⁹⁷

III. «Φιλοξενία»

Δεν πρέπει να γίνει παράληψη αναφοράς και στο άρθρο 14 της οδηγίας 2000/31/EK, το οποίο αποτελεί και ένα από τα πιο «αμφιλεγόμενα» άρθρα της οδηγίας, καθώς εκδόθηκαν πολλές αποφάσεις από το ΔΕΕ για την ερμηνεία του. Σύμφωνα με αυτό, όταν ο πάροχος υπηρεσίας προβαίνει σε πράξεις αποθήκευσης των πληροφοριών που προσφέρονται από τον αποδέκτη/χρήστη της πληροφορίας αυτής, ο πάροχος δεν ευθύνεται για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων που αφορούν την πληροφορία αυτή ή εν γένει για την παρανομία που μπορεί να χαρακτηρίζει μια τέτοια πληροφορία,

---

⁹⁴ Ibid, άρθρο 12 παρ.1.

⁹⁵ Ibid, άρθρο 13.

⁹⁶ Ibid, άρθρο 13 παρ.1.

⁹⁷ Ibid, αιτιολογική σκέψη 42.

αν δεν γνώριζε για αυτήν ή δεν γνώριζε για τις περιστάσεις/γεγονότα που την αφορούν, ή σε περίπτωση που γνώριζε, έπραξε ό, τι μπορούσε για να σταματήσει την παρανομία και να εμποδίσει την πρόσβαση σε ένα τέτοιο περιεχόμενο.⁹⁸ Ένα ερώτημα που προκύπτει εν προκειμένω, είναι ίσως στο ποια είναι η διαφορά μεταξύ του άρθρου 13 και 14 της οδηγίας 2000/31/EK καθώς και οι δύο διατάξεις αναφέρονται στην πράξη αποθήκευσης της πληροφορίας κατά την μετάδοσή της από τον διαμεσολαβητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αποθήκευση γίνεται κατά τρόπο μόνιμο και όχι προσωρινό, επομένως το περιεχόμενο και οι πληροφορίες που αποθηκεύονται παραμένουν εμφανείς εωσότου αφαιρεθούν είτε από τον αποδέκτη που τις ανέβασε είτε από τον ίδιο τον πάροχο υπηρεσίας.

Οι τρεις πιο πάνω περιπτώσεις αποτελούν τις εξαιρέσεις από την ευθύνη των διαμεσολαβητών και είναι γνωστές ως «safe harbors» της οδηγίας 2000/31/EK. Παρόλα αυτά επικρατεί η άποψη ότι οι εξαιρέσεις αυτές δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις εφαρμογής των διαμεσολαβητών, καθώς υπάρχουν και άλλες λειτουργίες τους όπως δραστηριότητες με χρήση υπερ-συνδέσμων «hyper-links» ή υπηρεσιών ανεύρεσης τοποθεσίας,⁹⁹ και αυτό αποτελεί και ένα μέρος της κριτικής που δέχτηκε η οδηγία 2000/31/EK σχετικά με τα κενά και τις ελλείψεις της.

Το ΔΕΕ ασχολήθηκε με την ευθύνη των διαμεσολαβητών και συγκεκριμένα με το άρθρο 14 της οδηγίας 2000/31/EK σε πληθώρα αποφάσεών του, καθώς πολλά κράτη μέλη αποτάθηκαν σε αυτό για την ερμηνεία των διατάξεων του, κατ' εφαρμογή του άρθρου 267 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΣΛΕΕ»), και ειδικά για την ερμηνεία της έννοιας «φιλοξενία» και τι πράξεις περιλαμβάνει αυτή.¹⁰⁰ Συγκεκριμένα, στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-236/08 έως C-238/08 Google κατά Louis Vuitton, το ΔΕΕ κλήθηκε να απαντήσει σε μερικά προδικαστικά ερωτήματα που τέθηκαν ενώπιον του από το Cour de cassation (Ακυρωτικό Δικαστήριο της Γαλλίας), ανάμεσά τους και το πότε προκύπτει ευθύνη των διαμεσολαβητών κατά την εφαρμογή του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/EK.¹⁰¹ Κατά την ερμηνεία της διατάξεως αυτής, το ΔΕΕ υποστήριξε πως για να μπορέσει να

---

⁹⁸ Ibid, άρθρο 14 παρ.1.

⁹⁹ Husovec M, "European Intermediary Liability Framework," Injunctions against Intermediaries in the European Union: Accountable but Not Liable?, Cambridge University Press 2017, pg. 51.

¹⁰⁰ Arnesh Vijay, Liability of internet service providers - a review study from the European perspective, E.I.P.R. 2019, 41(7), pg.456.

¹⁰¹ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-236/08 έως C-238/08, Google France SARL, Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA κ.ά., απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 23ης Μαρτίου 2010.

διευκρινιστεί αν ο διαμεσολαβητής, εν προκειμένω η Google, εμπίπτει στις εξαιρέσεις του άρθρου 14 και έτσι εκπίπτει της ευθύνης, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο προβαίνει μόνο σε πράξεις καθαρά τεχνικές και γενικά φανερώνει μια «παθητική» συμπεριφορά η οποία δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να φανερώσει το περιεχόμενο των πληροφοριών που αποθηκεύει ή που «φιλοξενεί».¹⁰² Βαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, το ΔΕΕ στην υπόθεση C-324/09 L'Oréal SA κ.ά. κατά eBay, κατά την ερμηνεία και πάλι του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/EK συμπλήρωσε τον συλλογισμό του αναφέροντας ότι υπάρχει ενεργός ρόλος του διαμεσολαβητή και έτσι δεν εφαρμόζεται το άρθρο 14, όταν αυτός συμβάλλει στην προώθηση και/ή στη διαφήμιση των πληροφοριών του υπό κρίση περιεχομένου.¹⁰³

Τονίζεται εξάλλου και από το ίδιο το άρθρο 14, ότι ο πάροχος υπηρεσιών της πληροφορίας δεν πρέπει να γνωρίζει «πραγματικά» ότι το περιεχόμενο που φιλοξενεί είναι παράνομο. Εδώ, αξίζει να σημειωθεί ότι σχετικά με την ευθύνη των διαμεσολαβητών, αυτή δεν είναι πρωτογενής, δηλαδή άμεση, αλλά δευτερογενής, έμμεση. Στην πρωτογενούς ευθύνη, ο παραβάτης είναι το φυσικό ή και νομικό πρόσωπο το οποίο προέβη άμεσα στην παράνομη πράξη, δηλαδή το πρόσωπο που ανέβασε «uploaded», κατέβασε «downloaded» ή εν γένει έθεσε το προστατευόμενο περιεχόμενο διαθέσιμο στο διαδίκτυο για να το εκμεταλλευτούν παράνομα τρίτα πρόσωπα. Από την άλλη, δευτερογενής παραβίαση προκύπτει όταν υπάρχουν πρόσωπα ή μέρη τα οποία διευκολύνουν ή παρέχουν πρόσβαση στην πρωτογενή αυτή παραβίαση ή συμβάλλουν στην αγορά για την προώθηση τέτοιων παράνομων προϊόντων, με λίγα λόγια ό,τι κάνουν και οι διαμεσολαβητές.¹⁰⁴

Έτσι, συνεπεία αυτής της δευτερογενούς ευθύνης των διαμεσολαβητών, οι τελευταίοι απαιτείται να λάβουν γνώση της παράνομης δραστηριότητας που φιλοξενείται σε αυτούς για να κατοχυρωθεί η ευθύνη τους, διαφορετικά εφαρμόζεται το άρθρο 14 παρ.1β. Το πότε όμως υπάρχει γνώση ή το πως μπορεί να αποκτηθεί αυτή η γνώση δεν ρυθμίζεται από την οδηγία αυτή, και έτσι τον ρόλο της κάλυψης του κενού αυτού ανέλαβε και πάλι το ΔΕΕ, το οποίο στην πολύ σημαντική υπόθεση C-324/09 L'Oréal και άλλοι, ερμηνεύοντας την έννοια της γνώσης της διάταξης του άρθρου 14, ανέφερε ότι η απόκτηση τέτοιας γνώσης θα κριθεί με βάση τον βαθμό επιμέλειας του συνετού

¹⁰² Ibid, αιτιολογικές σκέψεις 114-120.

¹⁰³ Υπόθεση C-324/09, L'Oréal SA κ.ά. κατά eBay International AG κ.ά., απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 12ης Ιουλίου 2011, αιτιολογική σκέψη 123.

¹⁰⁴ Jack Weaver, Google IP infringements: no results found?, pg.758.

παρόχου υπηρεσιών της πληροφορίας και κατόπιν ελέγχου στον οποίο προέβη έπειτα από δική του πρωτοβουλία.¹⁰⁵ Μάλιστα, ο Γενικός Εισαγγελέας στις προτάσεις του, υπογράμμισε ότι τέτοια γνώση δεν είναι εξυπακουόμενη και ότι σε καμία περίπτωση δεν συνεπάγεται ο παρέχων την υπηρεσία να όφειλε να γνωρίζει ή να έχει βάσιμους λόγους να υποψιάζεται την ύπαρξη παράνομης δραστηριότητας, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε γενική υποχρέωση ελέγχου της δραστηριότητας και των πληροφοριών που αποθηκεύουν ή μεταδίδουν οι παρόχοι υπηρεσιών.¹⁰⁶

Κάνοντας αναφορά στην πιο πάνω γενική υποχρέωση, είναι εξίσου σημαντικό να γίνει αναφορά και στο άρθρο 15 της οδηγίας 2000/31/EK, καθώς αυτό αποτέλεσε μια «σανίδα σωτηρίας» για τους μεσάζοντες του διαδικτύου, οι οποίοι την αξιοποίησαν για να αποφύγουν την εφαρμογή δυσμενών μέτρων, οικονομικά δεσμευτικών. Αυτό που κατοχυρώνει ουσιαστικά η διάταξη αυτή, είναι μια απαλλαγή των παρόχων υπηρεσιών που αναφέρονται στα άρθρα 12,13 και 14 της οδηγίας από την γενική υποχρέωση παρακολούθησης και ελέγχου των πληροφοριών που είτε μεταδίδουν είτε αποθηκεύουν, αλλά και απαλλαγή από την υποχρέωση αναζήτησης περιστατικών και γεγονότων που περιβάλλουν παράνομες δραστηριότητες.¹⁰⁷

2. Επιβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας – Προσωρινά δικαστικά μέτρα

Προτού προβούμε σε ανάλυση του ελέγχου της εφαρμογής του ρόλου των διαμεσολαβητών, είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι οι πρόνοιες της οδηγίας 2000/31/EK θέτουν ένα κατώτατο όριο προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα πλαίσια μιας ελάχιστης εναρμόνισης και εναποθέτουν στα κράτη μέλη την κατοχύρωση επιπλέον μέτρων και ρυθμίσεων κατά το δοκούν και εφόσον το θεωρούν αναγκαίο, στοιχείο το οποίο συμβαδίζει και με την αρχή της επικουρικότητας που διακατέχει την Ε.Ε και τα νομοθετικά της όργανα.¹⁰⁸ Κυριαρχεί όμως από την άλλη, η άποψη ότι η έλλειψη εναρμόνισης ως προς το κομμάτι αυτό, προσφέρει μια φαινομενική ευχέρεια στα κράτη μέλη να θεσπίσουν δικά τους μέτρα ελέγχου της λειτουργίας των διαμεσολαβητών, καθώς σε κάθε περίπτωση, κατά την θέσπιση

¹⁰⁵ Υπόθεση C-324/09, L'Oréal SA κ.ά, αιτιολογικές σκέψεις 120-122.

¹⁰⁶ Υπόθεση C-324/09, L'Oréal SA κ.ά, προτάσεις Γ.Ε. Ν. JÄÄSKINEN της 9ης Δεκεμβρίου 2010, αιτιολογική σκέψη 163.

¹⁰⁷ Οδηγία 2000/31/EK, άρθρο 15 παρ.1.

¹⁰⁸ Οδηγία 2000/31/EK, αιτιολογικές σκέψεις 6 και 10.

τέτοιων μέτρων πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η εφαρμογή του δίκαιου της Ένωσης, το οποίο δίκαιο υπόκειται πάντα στα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁰⁹

Θεμελιώδες νομοθετικό κείμενο για την επιβολή των μέτρων κατά την αυθαίρετη εφαρμογή των διαμεσολαβητών αποτελεί η οδηγία 2004/48/EK,¹¹⁰ η οποία ρυθμίζει συγκεκριμένα την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας γενικά, δίχως δηλαδή να περιορίζεται στα πνευματικά δικαιώματα. Όπως αναφέρει και στο προοίμιο της, τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας αποτελούν ουσιώδες κεφάλαιο για την επιτυχία της εσωτερικής αγοράς, καθώς χωρίς αυτά δεν μπορεί να υπάρξει καινοτομία και δημιουργικότητα, επομένως δεν μπορεί να υπάρξει διανοητική ιδιοκτησία.¹¹¹ Σε κάθε περίπτωση, η οδηγία 2004/48/EK στηρίζεται και στο άρθρο 8 της οδηγίας 2001/29/EK, το οποίο υπογραμμίζεται ότι δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τίγεται από τις διατάξεις της οδηγίας 2004/48/EK,¹¹² και που σύμφωνα με αυτό κατοχυρώνεται η υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίζουν κυρώσεις και μέτρα παροχής έννομης προστασίας κατά προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα μέτρα αυτά πρέπει σε κάθε περίπτωση να χαρακτηρίζονται από αποτελεσματικότητα, αναλογικότητα και αποτρεπτικότητα,¹¹³ ιδιότητες οι οποίες επαληθεύονται και στην οδηγία 2004/48/EK στο άρθρο 3 παρ.2.¹¹⁴ Μάλιστα, η οδηγία 2001/29/EK είναι ένα νομοθετικό κείμενο που προσέφερε υψηλό επίπεδο εναρμόνισης σχετικά με τις προσβολές πνευματικών δικαιωμάτων, αλλά και το πρώτο που κατοχύρωσε το δικαίωμα στους δικαιούχους να προβαίνουν σε αναζήτηση θεραπειών και εναντίον των διαμεσολαβητών, όταν οι υπηρεσίες τους χρησιμοποιούνται από τρίτους για παραβίαση προστατευόμενου περιεχομένου.¹¹⁵

Στην παρούσα εργασία δεν θα γίνει αναφορά σε όλα τα μέτρα που θεσπίστηκαν από τον ενωσιακό νομοθέτη για την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά θα δοθεί έμφαση στα δικαστικά μέτρα ή αλλιώς «injunctions», όπως αυτά κατοχυρώνονται στο τέταρτο τμήμα της οδηγίας 2004/48/EK, και συγκεκριμένα στο άρθρο 9. Τα μέτρα αυτά, ουσιαστικά συμπληρώνουν τα μέτρα που ήδη τέθηκαν σε ισχύ

---

¹⁰⁹ Husovec M, "European Intermediary Liability Framework," *Injunctions against Intermediaries in the European Union: Accountable but Not Liable?* (Cambridge University Press 2017), pg. 53-54.

¹¹⁰ Οδηγία 2004/48/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

¹¹¹ *Ibid*, αιτιολογική σκέψη 3.

¹¹² *Ibid*, αιτιολογική σκέψη 23.

¹¹³ Οδηγία 2001/29/EK, άρθρο 8 παρ. 1.

¹¹⁴ Οδηγία 2004/48/EK, άρθρο 3 παρ.2:

¹¹⁵ Οδηγία 2001/29/EK, άρθρο 8 παρ.3.

δια της οδηγίας 2000/31/EK και που περιλαμβάνονται στην τελευταία διάταξη κάθε άρθρου που εγκαθιδρύει εξαίρεση από την ευθύνη των διαμεσολαβητών, ήτοι των άρθρων 12, 13 και 14 της εν λόγω οδηγίας. Οι ρυθμίσεις αυτές, συνίστανται στο ότι οι δικαστικές και διοικητικές αρχές κάθε κράτους μέλους μπορούν σε κάθε περίπτωση να υποχρεώνουν τους παρόχους υπηρεσιών της πληροφορίας να προβαίνουν σε πράξεις παύσης ή πρόληψης της παράβασης μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών που οι αρχές αυτές θα επιβάλουν.¹¹⁶ Η επιπρόσθετη αυτή διάταξη που τέθηκε από τον ενωσιακό νομοθέτη και που διευκρινίζει ότι ακόμη και αν ο πάροχος υπηρεσίας της πληροφορίας εκπίπτει της ευθύνης κατ' εφαρμογή ενός εκ των άρθρων αυτών, έχει υποχρέωση να προβεί σε συγκεκριμένες πράξεις περιορισμού της παραβίασης εφόσον διαταχθεί από αρμόδια αρχή, θεμελιώσε ουσιαστικά μια διαφορετική κατηγορία μέτρων ή καλύτερα «θεραπειών», που εφαρμόζονται χωρίς την προϋπόθεση της ύπαρξης ευθύνης για παραβίαση προστατευόμενου περιεχομένου.

Προς αιτιολόγηση αυτής της υποχρέωσης των κρατών μελών να θεσπίζουν μέτρα λειτουργίας των διαμεσολαβητών ακόμη και αν εξαιρούνται της ευθύνης, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην επίσημη της έκθεση σχετικά με την οδηγία 2004/48/EK, ανέφερε ότι οι κυρώσεις αυτές δεν πρέπει να θεωρηθούν ως ποινή κατά των διαμεσολαβητών, αλλά βασίζονται στο γεγονός ότι τέτοιου είδους παρόχοι υπηρεσιών της πληροφορίας είναι σε μια πιο ευνοϊκή θέση να σταματήσουν τέτοιου είδους προσβολές προς τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας,¹¹⁷ άποψη η οποία επιβεβαιώνεται και δια των οδηγιών 2000/31/EK και 2001/29/EK.¹¹⁸

Επομένως, επιπρόσθετα των πιο πάνω διευκρινήσεων, πρέπει να έχουμε υπόψιν μας ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2004/48/EK σχετικά με τα δικαστικά μέτρα εναντίον των διαμεσολαβητών του διαδικτύου, εμπίπτουν και στα πλαίσια της εφαρμογής των «safe harbors» της οδηγίας 2000/31/EK και έτσι ισχύουν αλλά και εφαρμόζονται ταυτόχρονα με την εξαίρεση ευθύνης των διαμεσολαβητών, συμπληρώνοντας τις διατάξεις αυτές και όχι αναιρώντας τις, καθώς οι θεραπείες αυτές, όπως προαναφέρθηκε, τίθενται άνευ

---

¹¹⁶ Οδηγία 2000/31/EK, άρθρο 12 παρ.3, άρθρο 13 παρ.2, άρθρο 14 παρ.3.

¹¹⁷ Commission, “Staff Working Document: Analysis of the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights in the Member States – accompanying document to the Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Social Committee on the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights”, pg 16.

¹¹⁸ Οδηγία 2000/31/EK, αιτιολογική σκέψη 45 και Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 59.

επηρεασμού της μη ευθύνης τους.¹¹⁹ Έτσι, μπορεί να λεχθεί ότι οι διαμεσολαβητές πολλές φορές είναι υπόλογοι, αλλά όχι υπεύθυνοι.¹²⁰

Ξεκινώντας την ανάλυση για τα προσωρινά δικαστικά μέτρα όπως αυτά θεσπίστηκαν στο άρθρο 9 της οδηγίας 2004/48/EK, θεωρώ ουσιώδες να αναφέρω ότι το άρθρο αυτό περιλαμβάνει την μόνη διάταξη που κάνει ευθεία αναφορά στους διαμεσολαβητές και στην επιβολή μέτρων εναντίον τους, καθώς τα λοιπά άρθρα της οδηγίας, ήτοι τα άρθρα 10 και 11 δεν αναφέρονται άμεσα σε μέτρα κατά των διαμεσολαβητών. Βέβαια, το ΔΕΕ μέσα από την ευρεία νομολογία του επί του θέματος, ερμήνευσε το σχετικό ζήτημα και έκρινε ότι και τα υπόλοιπα άρθρα της οδηγίας που καθιερώνουν μέτρα κατά των παραβατών, εφαρμόζονται αναλογικά και στους διαμεσολαβητές, καθώς αν παραλειπόταν το ενδεχόμενο αυτό, θα είχαμε αντίθεση προς τον σκοπό της οδηγίας 2001/29/EK που συνίσταται στην ουσιαστική προστασία των δικαιούχων.¹²¹

Αναφορικά με το άρθρο 9 παρ.1(α), διακρίνουμε ως συστατικά στοιχεία για την περίπτωση λήψης μέτρων κατά των διαμεσολαβητών, την ύπαρξη «ενδιάμεσων», οι οποίοι προσφέρουν «υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τρίτους», για «προσβολή δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας». Ξεκινώντας από το πρώτο συστατικό στοιχείο, ζήτημα προκύπτει σχετικά με το ποια ερμηνεία πρέπει να λάβει η έννοια «ενδιάμεσος» όπως αυτή χρησιμοποιείται στο άρθρο 9 παρ.1^α της οδηγίας. Έτσι, εφόσον ένας τέτοιος ορισμός δεν υπάρχει στο κείμενο της οδηγίας, αναπόφευκτα το ΔΕΕ κατέληξε σε ερμηνεία της έννοια «ενδιάμεσος» ή «διαμεσολαβητής» σε πληθώρα δικαστικών αποφάσεων του και μάλιστα κατά τρόπο αρκετά ευρύ, όπως υποστηρίζεται.

I. Τι εστί «ενδιάμεσος»:

Πιο συγκεκριμένα, στην υπόθεση C-557/07 σε ερώτημα που τέθηκε ενώπιον του ΔΕΕ από το Oberster Gerichtshof, Ανώτατο Δικαστήριο της Αυστρίας, αναφορικά με το κατά πόσο εμπίπτει στην έννοια του διαμεσολαβητή ο φορέας παροχής προσβάσεως στο Διαδίκτυο, ο οποίος παρέχει στον χρήστη μόνον τη δυνατότητα προσβάσεως στο

---

¹¹⁹ Husovec M, “European Intermediary Liability Framework,” Injunctions against Intermediaries in the European Union: Accountable but Not Liable? pgs. 63-64.

¹²⁰ Jack Weaver, Google IP infringements: no results found?, pg.759.

¹²¹ Υπόθεση C-314/12, UPC Telekabel, απόφαση του Δικαστηρίου(τέταρτο τμήμα) της 27ης Μαρτίου 2014, αιτιολογική σκέψη 33.

δίκτυο δια της χορηγήσεως μιας δυναμικής διεύθυνσεως IP στον ίδιο τον χρήστη,¹²² το ΔΕΕ στηριζόμενο στις διατάξεις της οδηγίας 2001/29/EK, υποστήριξε ότι «αν αποκλειστεί από την έννοια του «διαμεσολαβητή» του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, ο φορέας παροχής πρόσβασης, που είναι ο μοναδικός κάτοχος των στοιχείων για τον εντοπισμό χρηστών που προσβάλλουν τα δικαιώματα αυτά, θα μειωθεί ουσιαστικά η προστασία που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία» και έτσι ενέταξε στην έννοια του διαμεσολαβητή και τον πάροχο πρόσβασης που μοναδικός ρόλος του είναι να προσφέρει παροχή στους χρήστες στο διαδίκτυο.¹²³ Η ερμηνεία αυτή κρίθηκε από αρκετούς επικίνδυνα ευρεία, καθώς το ΔΕΕ ενέταξε στην έννοια του διαμεσολαβητή όσους ουσιαστικά μπορούν να παρέχουν πρόσβαση σε τρίτα πρόσωπα να παραβιάσουν προστατευόμενα δικαιώματα, ή εν γένει να προκαλέσουν παράνομη δραστηριότητα.¹²⁴ Στην υπόθεση C-494/15 Tommy Hilfinger Licensing LLC, το ΔΕΕ πρόσθεσε στην ερμηνεία της έννοιας «ενδιάμεσος» το στοιχείο ότι δεν είναι απαραίτητο ο φορέας αυτός παροχής πρόσβασης να έχει ή να διατηρεί ιδιαίτερη σχέση με το τρίτο πρόσωπο που προβαίνει στην παραβίαση.¹²⁵ Η τάση αυτή του ΔΕΕ να διευρύνει την έννοια του «ενδιάμεσου» παρόλο που η χρήση της εμφανίζεται σε μικρό βαθμό στις οδηγίες 2001/29/EK και 2000/31/EK, μπορεί να θεωρηθεί μια προσπάθεια συμπερίληψης στην εφαρμογή των δικαστικών μέτρων της οδηγίας 2004/48/EK τόσο περιπτώσεων όπου οι διαμεσολαβητές «ενδιάμεσοι» δεν ευθύνονται, όσο και περιπτώσεις που ευθύνονται. Αν ο ορισμός ήταν πιο συγκεκριμένος, ίσως αυτό να προκαλούσε θέμα συμπερίληψης στην έννοια του περιπτώσεις μη ευθύνης των διαμεσολαβητών.¹²⁶

Π. Τι μπορεί να θεωρηθεί ως «υπηρεσία που χρησιμοποιείται από τρίτους»;

Ως προς το δεύτερο συστατικό στοιχείο του άρθρου 9 παρ.1.α', την προσφορά από τον διαμεσολαβητή υπηρεσίας που χρησιμοποιείται από τρίτους, προφανώς και εδώ το ΔΕΕ ερμήνευσε τον όρο σε προδικαστικά ερωτήματα που τέθηκαν ενώπιον του. Στην υπόθεση C-314/12 UPC Telekabel, το ΔΕΕ υποστήριξε πως μια τέτοια υπηρεσία παρέχεται από τον διαμεσολαβητή εφόσον αυτός παρεμβάλλεται μεταξύ του τρίτου και

¹²² Υπόθεση C-557/07, LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH κατά Tele2 Telecommunication GmbH, διάταξη του Δικαστηρίου (όγδοο τμήμα) της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2009, αιτιολογική σκέψη 22.

¹²³ Ibid, αιτιολογικές σκέψεις 45-46.

¹²⁴ Husovec M, "European Intermediary Liability Framework", pg.87.

¹²⁵ Υπόθεση C-494/15, Tommy Hilfinger Licensing LLC, Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 7ης Ιουλίου 2016, αιτιολογική σκέψη 23.

¹²⁶ Husovec M, "European Intermediary Liability Framework", pg.88.

του πιθανού χρήστη/πελάτη, για κάθε διαδικτυακή μετάδοση προσβολής προστατευόμενου έργου, παρέχοντας στον τελευταίο την πρόσβαση στο περιεχόμενο αυτό δια του δικτύου,¹²⁷ και έτσι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 παρ.3 της οδηγίας 2001/29/EK και συνεπακόλουθα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/48/EK. Μάλιστα, το ΔΕΕ προσέθεσε στην ίδια υπόθεση ότι δεν απαιτείται να αποδειχθεί μια επαγγελματική σχέση μεταξύ διαμεσολαβητή και τρίτου παράγοντα που προβαίνει στην παράνομη πράξη.¹²⁸

III. Πότε προσβάλλονται δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας;

Στο ερώτημα πότε υπάρχει προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας κατά την χρήση υπηρεσιών του διαμεσολαβητή, δεν υπήρξαν ξεκάθαρες απαντήσεις. Προβληματισμό προκάλεσε εν προκειμένω ένα θεμελιώδες ερώτημα, σχετικά με το μέχρι ποιο σημείο καλύπτουν τα μέτρα αυτά που προνοούνται από την οδηγία 2004/48/EK, δηλαδή κατά πόσο εφαρμόζονται μόνο σε περιπτώσεις παραβιάσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή καλύπτουν και περιπτώσεις που πιθανό να συμβούν στο μέλλον, υπό την μορφή δηλαδή ενός προληπτικού ελέγχου.¹²⁹ Και ενώ με μια γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 9 της οδηγίας 2004/48/EK ευλόγως οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα αυτά καλύπτουν μόνο παραβιάσεις που έχουν ήδη συμβεί («χρησιμοποιούνται από τρίτον για την προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας»),¹³⁰ το ΔΕΕ σχημάτισε διαφορετική άποψη, καθώς στην υπόθεση C-324/09 L’Oreal v. eBay, το Δικαστήριο σε σχετικό ερώτημα που τέθηκε ενώπιον του από το High Court of Justice (England & Wales), ανέφερε ότι συμβαδίζει με τον σκοπό της οδηγίας 2004/48/EK που είναι η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η άποψη ότι πρέπει να λαμβάνονται μέτρα και για πρόληψη μελλοντικών προσβολών.¹³¹ Βέβαια η άποψη αυτή του ΔΕΕ δεν υπήρξε σταθερή καθώς στην υπόθεση UPC Telekabel σε παρόμοιο ερώτημα απάντησε ότι για να μπορέσει να είναι βάσιμο ένα αίτημα για εφαρμογή δικαστικών μέτρων με βάση την οδηγία 2004/48/EK, ο δικαιούχος πρέπει να αποδείξει ότι οι χρήστες του εν λόγω διαμεσολαβητή όντως απέκτησαν πρόσβαση στο προστατευόμενο περιεχόμενο χωρίς την συγκατάθεση του δικαιούχου.¹³²

¹²⁷ Υπόθεση C-314/12, UPC Telekabel, αιτιολογική σκέψη 32.

¹²⁸ Ibid, αιτιολογική σκέψη 35.

¹²⁹ Husovec M, “European Intermediary Liability Framework”, pg.93.

¹³⁰ Όπως και στην αιτιολογική σκέψη 59 της Οδηγίας 2001/29/EK.

¹³¹ Υπόθεση C-324/09, L’Oreal SA κ.ά.κατά eBay, αιτιολογική σκέψη 131.

¹³² Υπόθεση C-314/12, UPC Telekabel, αιτιολογική σκέψη 36.

Έπειτα από την σύντομη ανάλυση που προηγήθηκε του άρθρου 9 της οδηγίας 2004/48/EK για τα προσωρινά δικαστικά μέτρα και το πότε αυτά εφαρμόζονται, ευλόγως υποστηρίζεται η άποψη ότι οι εξαιρέσεις από την ευθύνη των διαμεσολαβητών όπως αυτές κατοχυρώθηκαν στην οδηγία 2000/31/EK, γνωστές και ως «safe harbors», καλύπτουν ουσιαστικά ένα πολύ μικρό πεδίο ευθύνης, κυρίως αξιώσεις έναντι συγκεκριμένων ζημιών και ποινικών κυρώσεων και αφήνουν τους διαμεσολαβητές εκτεθειμένους σε αξιώσεις για προσωρινά δικαστικά μέτρα ακόμη και όταν δεν ευθύνονται οι ίδιοι για τις παραβιάσεις που γίνονται κατά την χρήση τους, καθιστώντας τους έτσι «εύκολη λεία» με την δικαιολογία ότι βρίσκονται σε ευνοϊκότερη θέση για την ανεύρεση του παραβάτη και στην μείωση τέτοιων συμπεριφορών. Τα πιο πάνω συνηγορούν και στην αντίληψη ότι η απουσία ενός σαφέστερου και σύγχρονου νομοθετικού κειμένου πιθανό να οδήγησε και στην σύνταξη και ψήφιση ενός νέου, πιο προοδευτικού κειμένου, όπως αυτό ενσωματώθηκε στην οδηγία 2019/790, την οποία και θα μελετήσουμε εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: Η προστασία κατά τη διάθεση έργου από πλατφόρμες: το άρθρο 17 της Οδηγίας 2019/790

«Ωστόσο, η ανασφάλεια δικαίου παραμένει, τόσο για τους δικαιούχους όσο και τους χρήστες όσον αφορά ορισμένες χρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των διασυνοριακών χρήσεων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας στο ψηφιακό περιβάλλον».¹³³ Μέσα από αυτή την φράση, η οποία τέθηκε στο προοίμιο της οδηγίας 2019/790, επιβεβαιώθηκαν όσα προαναφέρθηκαν πιο πάνω σχετικά με το νομοθετικό καθεστώς γύρω από τα πνευματικά δικαιώματα και την προστασία τους. Η ανάγκη ύπαρξης ενός νομοθετικού κειμένου που να εξαλείφει αυτή την ανασφάλεια και να δημιουργεί σταθερά νομοθετικά θεμέλια τα οποία να προσφέρουν εγγύηση και όσο το δυνατό περισσότερη σταθερότητα στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας, οδήγησαν στην θέσπιση της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά. Το έργο αυτό δεν αποτέλεσε εύκολη υπόθεση για τον ενωσιακό νομοθέτη, καθώς από την μια η αξία των

---

¹³³ Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/EK και 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 3.

πλατφορμών ως μέσα διαμοιρασμού προστατευόμενου περιεχομένου,¹³⁴ και από την άλλη η ανάγκη προστασίας των δικαιούχων έναντι αθέμιτων διαδόσεων του περιεχομένου τους εντός αυτών των πλατφορμών, δημιούργησαν δυσχέρειες σχετικά με τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν ούτως ώστε να τηρείται προπάντων η αρχή της αναλογικότητας. Παρόλο που ολόκληρο το κείμενο της οδηγίας 2019/790 αξίζει αναφοράς και ανάλυσης, στην παρούσα, θα δοθεί έμφαση στο άρθρο 17 και κυρίως στο κατά πόσο οι διατάξεις αυτού επηρέασαν την ευθύνη των διαμεσολαβητών ή όπως γίνεται αναφορά στο κείμενο της οδηγίας, των «παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου».¹³⁵

Α. Άρθρο 17: οι πρόνοιες του και κατά πόσο αυτές επέφεραν ουσιώδη αποτελέσματα

Είναι γεγονός, πως το δίκαιο της ΕΕ αποστασιοποιήθηκε ακόμη περισσότερο από την αρχή της ουδετερότητας της πλατφόρμας, υιοθετώντας νέα μέτρα με στόχο την προώθηση της δικαιοσύνης προς τους κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων και τις εταιρείες των οποίων η δραστηριότητα βασίζεται σε «διαδικτυακούς μεσάζοντες» και υπηρεσίες διαδικτυακών πλατφορμών.¹³⁶ Με την εισαγωγή της οδηγίας 2019/790 στο δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας, και δη του άρθρου 17, επιδιώχθηκε η εκσυγχρόνιση του νομοθετικού πλαισίου και η ένταξη σε αυτό νέων μέσων χρήσης ενός έργου ή εν γένει προστατευόμενου περιεχομένου με τρόπους ήδη διαδεδομένους αλλά και με την κατάλληλη ευελιξία ώστε να μπορούν να εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του και τεχνολογικά μέσα τα οποία δεν είναι ακόμη τόσο αναγνωρισμένα και που δεν χρησιμοποιούνται από πολλούς στο παρόν στάδιο.

Για να μπορέσει να γίνει αντιληπτή στον αναγνώστη η σημασία του σχετικού άρθρου ως προς την ευθύνη των διαμεσολαβητών και τις αλλαγές που υποστηρίζεται ότι επέφερε, θα γίνει η ανάπτυξη του αναγκαστικά και με αναφορά στις διατάξεις της οδηγίας 2000/31/ΕΚ, που αναλύθηκαν εκτενώς πιο πάνω και που αφορούν τις περιπτώσεις απαλλαγής από την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών γνωστές και ως «safe harbors», καθώς τα δύο αυτά νομοθετικά κείμενα μοιράζονται αρκετά κοινά σημεία.

1. Υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής

¹³⁴ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, ΕλλΔνη 3/2021, sakkoulas-online, σελ. 807.

¹³⁵ Οδηγία 2019/790, αιτιολογική σκέψη 61.

¹³⁶ Giuseppe Mazziotti, What is the future of creators' rights in an increasingly platformdominated economy?, IIC 2020, 51(9), pg. 1030.

Ένα εύλογο ερώτημα που τίθεται εν προκειμένω, στα αρχικά στάδια ανάλυσης του άρθρου 17, είναι το ποιους αφορά το άρθρο αυτό, δηλαδή ποιο είναι το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του και πιο συγκεκριμένα σε ποιους αναφέρεται με την φράση «πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου», καθώς την βλέπουμε για πρώτη φορά στον τίτλο του. Η απάντηση δίνεται μέσα από το ίδιο το κείμενο της οδηγίας σε διαφορετικό άρθρο και δη στο άρθρο 2, όπου βρίσκονται συγκεντρωμένοι διάφοροι ορισμοί και που εκεί περιλαμβάνεται και ο ορισμός της φράσης που μας ενδιαφέρει και που ουσιαστικά ορίζει και εντάσσει στην έννοια του «παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου», όσους παρέχουν υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας (φράση που είδαμε ξανά στην οδηγία 2000/31/EK και στην οδηγία 2001/29/EK) και που επιπρόσθετα θέτουν ως πρωτεύον ή ένα από τους πρωτεύοντες σκοπούς τους, την αποθήκευση και την παροχή πρόσβασης σε κοινό, περιεχομένου που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα ή από άλλα δικαιώματα και που αναφορτώνεται από τους χρήστες του. Μέχρι εδώ όλα καλά. Ο ορισμός όμως, επεκτείνεται περαιτέρω και σε ένα άλλο σημείο και συγκεκριμένα το επόμενο κομμάτι του ορισμού που ακολουθεί είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς εκεί διαφοροποιείται η εφαρμογή του άρθρου 17 από το άρθρο 14 της οδηγίας 2000/31/EK, εφόσον ορίζει επιπλέον, ότι μια τέτοια υπηρεσία πρέπει να προωθεί και να βελτιστοποιεί το εν λόγω περιεχόμενο για την απόκτηση κέρδους.¹³⁷

Συμπληρωματικό ορισμό δίνει και η αιτιολογική σκέψη 62 της οδηγίας, η οποία θέτει ως επιπλέον προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 17, ο πάροχος να κατέχει σημαντική θέση στην αγορά επιγραμμικού περιεχομένου και να μπορεί να ανταγωνίζεται μεγάλες εταιρείες παροχής τέτοιων υπηρεσιών, δίνοντας με αυτό τον τρόπο μια «σανίδα σωτηρίας» στις μικρότερης εμβέλειας πλατφόρμες και εταιρείες παροχής υπηρεσιών της πληροφορίας οι οποίες λόγω της περιορισμένης τους δράσης και αναγνώρισης θα δυσκολεύονταν να ανταπεξέλθουν των δοκιμασιών που τους επιφυλάσσει ο νομοθέτης με το άρθρο 17. Η οδηγία 2019/790 μέσα από τις διατάξεις της και το άρθρο 17, στοχεύει ουσιαστικά τις μεγάλες εταιρείες παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως είναι για παράδειγμα οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης Facebook, Instagram, YouTube και μηχανές αναζήτησης όπως η Google, κάνοντας μάλιστα αναφορά σε συγκεκριμένες κατηγορίες που εξαιρούνται της εφαρμογής του. Επίσης, στο τελευταίο εδάφιο της αιτιολογικής σκέψης 62 της οδηγίας, υπογραμμίζεται ότι η πιο πάνω απαλλαγή από την ευθύνη σε καμία περίπτωση δεν

---

¹³⁷ Οδηγία 2019/790, άρθρο 2(6).

εφαρμόζεται σε παρόχους υπηρεσιών με κύριο σκοπό την συμμετοχή ή την διευκόλυνση της πειρατείας των πνευματικών δικαιωμάτων.¹³⁸

Έτσι, για να μπορέσει να εφαρμοστεί το άρθρο 17 απαιτείται μια επιπλέον προϋπόθεση, δηλαδή να διαδραματίζει ενεργό ρόλο ο διαμεσολαβητής/πλατφόρμα στην οργάνωση του περιεχομένου και στην προώθησή του για κερδοσκοπικούς σκοπούς, διαφοροποιώντας και διαχωρίζοντας το έτσι με αυτό τον τρόπο από τις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/EK, το οποίο προϋποθέτει ο πάροχος υπηρεσίας να αποθηκεύει μόνο το περιεχόμενο που προστατεύεται και να μην επεμβαίνει σε αυτό με οποιοδήποτε τρόπο.¹³⁹ Η άποψη αυτή υποστηρίχθηκε και από το ΔΕΕ σε αρκετές αποφάσεις του, με τις C-682/18 και C-683/18 να αποτελούν ίσως τις πιο σημαντικές. Οι υποθέσεις αυτές αναλύθηκαν πιο πάνω όταν έγινε ανάπτυξη της ευθύνη των διαμεσολαβητών με βάση την οδηγία 2000/31/EK, οπότε δεν θα γίνει περαιτέρω αναφορά σε αυτές.

Επομένως, εάν μια συγκεκριμένη περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 17, δεν θα γίνεται αποδεκτή η υπεράσπιση της παροχής αποκλειστικά υπηρεσιών «φιλοξενίας» από τους διαμεσολαβητές και τους παρόχους υπηρεσιών της πληροφορίας, βασιζόμενη στις διατάξεις του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/EK, καθώς με βάση τα νέα δεδομένα της οδηγίας 2019/790 ακόμη και η απλή παροχή πρόσβασης στο κοινό σε προστατευόμενα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες, θεωρείται πράξη παρουσίασης ή πράξη διάθεσης στο εν λόγω κοινό και επομένως στοιχειοθετείται παραβίαση πνευματικού δικαιώματος.¹⁴⁰

Η διάταξη αυτή σε συνδυασμό και με την 3^η παράγραφο του άρθρου 17, τέθηκαν ως δικλίδα ασφαλείας της ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, εφόσον υπενθυμίζω εμπίπτουν στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 17 και γενικά της οδηγίας 2019/790, και συνεπακόλουθα εκπίπτουν του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 2000/31/EK. Το ίδιο το κείμενο της 3^{ης} παραγράφου του άρθρου 17 αναφέρει ότι όταν ο διαμεσολαβητής προβαίνει σε πράξη διάθεσης και παρουσίασης προστατευόμενου περιεχομένου όπως ορίζει η 1^η διάταξη της παρ.1 του άρθρου 17, τότε αποκλείεται η εφαρμογή του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/EK επομένως και η απαλλαγή του διαμεσολαβητή που προβαίνει

---

¹³⁸ Οδηγία 2019/790, αιτιολογική σκέψη 62, εδάφιο β'.

¹³⁹ Giancarlo Frosio, Reforming the C-DSM reform: a user-based copyright theory for commonplace creativity, IIC 2020, 51(6), pg. 714.

¹⁴⁰ Οδηγία 2019/790, άρθρο 17 παρ.1.

αποκλειστικά σε πράξεις «φιλοξενίας»,¹⁴¹ καθιστώντας έτσι την διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 17 *lex specialis* έναντι της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ.¹⁴²

Προχωρώντας την αναζήτηση των αλλαγών που επήλθαν με βάση το νέο νομοθετικό καθεστώς ευθύνης των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών, θα παραμείνουμε στην παράγραφο 1 του άρθρου 17, αλλά αυτή τη φορά θα εξετάσουμε το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου καθώς αποτελεί μια πολύ σημαντική προσθήκη στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ένας από τους βασικούς στόχους της οδηγίας 2019/790 αποτελεί η ρύθμιση του ζητήματος του «*value gap*»,¹⁴³ όπως αυτό αναλύθηκε και στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας και το οποίο κενό καθώς ενισχύεται και μεγαλώνει αναλογικά με την διεύρυνση των μέσων διανομής και αναπαραγωγής του προστατευόμενου περιεχομένου στο διαδίκτυο, έθεσε ως επιτακτική την ανάγκη να ληφθούν μέτρα συστολής και ελέγχου του. Το πρόβλημα αυτό επιχείρησε ο νομοθέτης να «γεφυρώσει» με το εδάφιο β' της παραγράφου 1 του άρθρου 17 και συγκεκριμένα μέσω της επιβολής στους παρόχους υπηρεσιών υποχρεωτικής απόκτησης κατάλληλης και σχετικής άδειας από τους δικαιούχους του προστατευόμενου περιεχομένου (όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 3 παρ.1 και 2 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ), ούτως ώστε να δικαιούνται να το καταστήσουν διαθέσιμο στο κοινό ή να το παρουσιάσουν. Διευκρινίζεται μάλιστα ότι η απόκτηση της άδειας αυτής μπορεί να γίνει μέσω σύναψης ανάλογης συμφωνίας χρήσης.¹⁴⁴ Ο ενωσιακός νομοθέτης θεώρησε ότι εφόσον μια τέτοια σύναψη συμφωνίας για παροχή άδειας χρήσης του προστατευόμενου έργου θα περιέχει και όρους παροχής αμοιβής ή χρηματικού ανταλλάγματος προς τον δικαιούχο, συμβάλλει με αυτό τον τρόπο στον περιορισμό του περεταίρω διαιωνισμού του «*value gap*» που προαναφέρθηκε και στην διατήρηση μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων των δύο επηρεαζόμενων μερών.

Σχετικά με την επόμενη παράγραφο του άρθρου 17 στην οποία θα αναφερθούμε, είναι πολύ πιθανό να μην γίνεται αρκετά ξεκάθαρο στον αναγνώστη το τι ρυθμίζει αυτή. Ουσιαστικά, η παράγραφος 2 του άρθρου 17 προνοεί ότι, εφόσον αποκτηθεί η απαραίτητη άδεια που ορίζει η παράγραφος 1 εδ. β' από τον πάροχο υπηρεσιών

---

¹⁴¹ Ibid, άρθρο 17 παρ.3.

¹⁴² P. Jougleux, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας, 2020, σ. 261-266 = sakkoulas-online

¹⁴³ «Το κενό που δημιουργείται ανάμεσα στα μηδενικά έσοδα των δικαιούχων και στα υψηλά έσοδα των παρόχων υπηρεσιών του διαδικτύου, που οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη χρήση του προστατευόμενου περιεχομένου των δικαιούχων», Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, σελ. 809.

¹⁴⁴ Οδηγία 2019/790, άρθρο 17 παρ.1.

διαδικτύου ο οποίος προβαίνει σε πράξεις που ορίζει το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29/EK, ήτοι διάθεσης και παρουσίασης στο κοινό, τότε από την άδεια αυτή καλύπτονται και οι χρήστες για πράξεις στις οποίες προβαίνουν οι ίδιοι εντός του διαδικτύου. Τίθεται βέβαια ως απαραίτητη προϋπόθεση, οι τελευταίοι να μην ενεργούν με εμπορικό σκοπό ή η εν λόγω δραστηριότητα να μην τους επιφέρει σημαντικά έσοδα. Γίνεται έτσι μια κατηγοριοποίηση των χρηστών της υπηρεσίας του παρόχου, σε «ιδιώτες-καταναλωτές» και «ιδιώτες-εμπόρους»,¹⁴⁵ με συνεπακόλουθο την απαλλαγή μόνο της πρώτης κατηγορίας με βάση την παράγραφο 2 και όχι της δεύτερης. Επομένως, εφόσον οι χρήστες λειτουργούν ως απλοί καταναλωτές και προβαίνουν σε πράξεις οι οποίες περιέχονται στην συμφωνία παραχώρησης άδειας που απέκτησε ο πάροχος υπηρεσιών από τον δικαιούχο για την νομιμοποίηση των δικών του πράξεων, δεν απαιτείται να λάβουν και οι χρήστες επιπρόσθετη άδεια, αλλά οι πράξεις τους καλύπτονται από την άδεια του παρόχου.

Στο σημείο αυτό, είναι εύλογο να λεχθεί ότι η παράγραφος 2 προκαλεί αρκετό μπερδεμα και ανασφάλεια, καθώς παραλείπει να διευκρινίσει ποιες πράξεις των χρηστών περιλαμβάνει. Από την μια, υποστηρίζεται ότι ο ενωσιακός νομοθέτης επέλεξε να καθιερώσει αυτή την απαλλαγή απόκτησης άδειας ως προς τους χρήστες, διότι πρόκειται ουσιαστικά για δύο ξεχωριστές πράξεις που πραγματοποιούνται με βάση το άρθρο αυτό, δηλαδή πράξη διάθεσης-παρουσίασης από τους παρόχους υπηρεσιών και πράξη διάθεσης-παρουσίασης από τους χρήστες. Από την άλλη, υποστηρίζεται και μια άλλη άποψη, ότι η πράξη των παρόχων προσβάλλει διαφορετικά δικαιώματα από την πράξη των χρηστών,¹⁴⁶ γεγονός που μπερδεύει ακόμη περισσότερο το μυαλό. Ουσιαστικά, η άποψη που υποστηρίχθηκε από τους Martin Husovec και Pedro Quintains είναι ότι με την εισαγωγή του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790, δημιουργήθηκε ένα νέο «ειδικό δικαίωμα» ή αλλιώς *suis generis* δικαίωμα το οποίο ανήκει στους δικαιούχους και είναι διαφορετικό από το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29/EK.¹⁴⁷ Έτσι, οι παρόχοι με την πράξη διάθεσης/παρουσίασης που προβαίνουν χωρίς την απαραίτητη άδεια, προσβάλλουν αυτό το *suis generis* δικαίωμα, ενώ οι χρήστες με τις ίδιες πράξεις προσβάλλουν το

---

¹⁴⁵ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, σελ. 811.

¹⁴⁶ Husovec, Martin and Quintais, João Pedro, How to License Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms (January 2021), GRUR International (Issue 4/2021, forthcoming), pg. 5, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3463011> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3463011>.

¹⁴⁷ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, σελ. 812.

δικαίωμα του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29/EK. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που πρέπει να κρατήσουμε εν προκειμένω, είναι ότι η 2^η παράγραφος απαλλάσσει τους χρήστες από την απόκτηση επιπρόσθετης άδειας χρήσης για πράξεις που καλύπτονται από την άδεια χρήσης του παρόχου που με την σειρά του απέκτησε από τους δικαιούχους, εφόσον ενεργούν με μη-εμπορικό σκοπό και δεν λαμβάνουν ουσιώδη έσοδα με αυτές τις πράξεις. Μάλιστα, με βάση την αιτιολογική σκέψη 69, ισχύει αναλογικά και το αντίστροφο, δηλαδή όταν οι χρήστες που ενεργούν με μη-εμπορικό σκοπό λαμβάνουν άδεια χρήσης απευθείας από τους δικαιούχους, η άδεια αυτή καλύπτει και τις ανάλογες πράξεις των παρόχων, δίχως οι τελευταίοι να πρέπει να αποκτήσουν δική τους άδεια.¹⁴⁸

2. Η παράγραφος 4 και το ζήτημα της ευθύνης

Μεταβαίνοντας ένα βήμα περαιτέρω στην ανάλυση του άρθρου 17, φθάνουμε στο πιο σημαντικό μέρος, αλλά παράλληλα και το πιο αμφιλεγόμενο, την παράγραφο 4. Αυτό που ρυθμίζει η τέταρτη παράγραφος είναι ουσιαστικά το ενδεχόμενο όπου ο πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών προέβη σε πράξεις παρουσίασης και διάθεσης προστατευόμενου έργου της παρ.1, χωρίς όμως να κατέχει την απαραίτητη άδεια χρήσης από τον δικαιούχο. Εάν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε με βάση το πρώτο εδάφιο, ο πάροχος θα ευθύνεται. Όμως, στο επόμενο σημείο της παραγράφου 4 τίθενται κάποιες εξαιρέσεις της ευθύνης, καθώς ο ενωσιακός νομοθέτης έθεσε 3 προϋποθέσεις (α-γ), οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, ούτως ώστε ο πάροχος υπηρεσιών ακόμη και αν δεν απέκτησε την απαραίτητη άδεια, η οποία αρκετές φορές είναι δύσκολο να αποκτηθεί, να μπορεί να αποτρέψει την επιβολή μέτρων εναντίον του ένεκα της ευθύνης του. Καθώς όμως αντίστοιχη περίπτωση απαλλαγής αντικρίσαμε και στις διατάξεις της οδηγίας 2000/31/EK, όπου ο ισχυρισμός περί «μη γνώσης» του παράνομου χαρακτήρα της πράξης απαλλάσσει τον διαμεσολαβητή, ευλόγως δημιουργείται στο μυαλό του αναγνώστη η εξής απορία: Μήπως εν τέλει το άρθρο 17 τέθηκε ως αρωγός των παρόχων για απαλλαγή της ευθύνης τους και όχι για να βοηθήσει τους δημιουργούς να μειώσουν το κενό της αμοιβής τους και να προστατεύσει τα πνευματικά τους έργα;

Μη έχοντας τον απαραίτητο χώρο ανάλυσης του πιο πάνω ερωτήματος, προχωρώντας σε ανάλυση της παραγράφου 4, σύμφωνα με το σημείο α, ο πάροχος απαλλάσσεται εάν αρχικά εξάντλησε κάθε μέσο για να αποκτήσει την απαραίτητη άδεια, ή όπως αλλιώς

---

¹⁴⁸ Οδηγία 2019/790, αιτιολογική σκέψη 69.

αναφέρεται στο κείμενο της οδηγίας, «κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια».¹⁴⁹ Η φράση αυτή υποστηρίζεται ότι φανερώνει ένα «καθήκον επιμέλειας» προς τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας,¹⁵⁰ αλλά παράλληλα και ένα καθήκον «συνεργασίας» μεταξύ δικαιούχων και παρόχων υπηρεσιών, καθώς οι πρώτοι θα πρέπει να είναι πρόθυμοι και ανοιχτοί στο να παρέχουν τέτοιες άδειες, είτε μέσω οργανισμών συλλογικών διαχειρίσεων τέτοιων δικαιωμάτων είτε με άλλα μέσα παροχής τέτοιων αδειών, χωρίς βέβαια να καθιερώνεται γενική υποχρέωση των δικαιούχων να παρέχουν σχετικές άδειες χρήσης, το οποίο θα πρόσβαλλε έτσι το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην επιχειρηματική τους ελευθερία.¹⁵¹

Το επόμενο σημείο της παραγράφου 4, έχει λάβει σοβαρές κριτικές αναφορικά με το περιεχόμενό του και με την αντίθεσή του με την οδηγία 2000/31/EK. Σύμφωνα λοιπόν με το σημείο β' της παραγράφου 4, οι παρόχοι υπηρεσιών, επιπρόσθετα της εφαρμογής του πρώτου σημείου της παρ.4, απαλλάσσονται της ευθύνης εάν αποδείξουν ότι έχουν προβεί σε κάθε πιθανή ενέργεια, «σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου», ούτως ώστε να εξακριβώσουν και να διασφαλίσουν ότι δεν είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο συγκεκριμένα έργα και άλλα σχετικά προστατευόμενα δημιουργήματα, για τα οποία οι δικαιούχοι έχουν δώσει στους παρόχους υπηρεσιών τις ανάλογες απαραίτητες πληροφορίες. Αναγνωρίζεται επομένως και εδώ η ύπαρξη μιας συνεργασίας μεταξύ δικαιούχων και παρόχων υπηρεσιών, αυτή την φορά για την ανταλλαγή ουσιωδών πληροφοριών, καθώς οι δικαιούχοι θα πρέπει να ενημερώνουν τους παρόχους υπηρεσιών για περιπτώσεις παραβίασης πνευματικού τους δικαιώματος από τρίτο κατά την χρήση της υπηρεσίας του παρόχου, δίνοντας τους τις απαραίτητες ενδείξεις σχετικά με το πνευματικό έργο που παραβιάστηκε και διευκολύνοντάς τους με αυτό τον τρόπο να το εντοπίσουν και να το αποσύρουν από τη σελίδα τους και να αποτρέψουν περαιτέρω διάθεση ή παρουσίασή του χωρίς την απαραίτητη άδεια.

Ο προβληματισμός που προκύπτει εν προκειμένω, αφορά την υποχρέωση αυτή καθαυτή των παρόχων υπηρεσιών να ενεργούν «σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου», μια φράση η οποία είναι αρκετά γενική και καθόλου ξεκάθαρη. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι έρχεται σε αντίθεση με την γενική

---

¹⁴⁹ Ibid, άρθρο 17 παρ.4 σημ. α'.

¹⁵⁰ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, σελ 816.

¹⁵¹ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, άρθρο 16.

αρχή που καθιερώθηκε στην οδηγία 2000/31/EK, για την απαγόρευση επιβολής γενικής υποχρέωσης παρακολούθησης και ελέγχου του περιεχομένου που αποθηκεύουν και μεταδίδουν τέτοιοι πάροχοι και την γενική υποχρέωση αναζήτησης γεγονότων που φανερώνουν ότι πρόκειται για παράνομες δραστηριότητες,¹⁵² καθώς ερμηνεύοντας το σημείο β', στην έννοια των υψηλών προτύπων επαγγελματικής ευσυνειδησίας μπορεί να ενταχθεί οτιδήποτε, αλλά κυρίως η γενικότητα της δεν αποκλείει την ένταξη σε αυτήν της αυτοματοποιημένης διαδικασίας φιλτραρίσματος του περιεχομένου, αλλιώς και «σύστημα upload filtering».¹⁵³ Παρόλο που η χρήση της λέξης φιλτραρίσματος δεν αναφέρεται ρητά στην διάταξη, διότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συνδεθεί με την λογοκρισία,¹⁵⁴ δεν αποκλείει την περίπτωση επιβολής τέτοιου μέτρου, γεγονός που επιβεβαιώθηκε και στην υπόθεση C-401/19 Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE, όπου έγινε από τον ίδιο αναφορά στο γεγονός ότι, ο ενωσιακός νομοθέτης παρά να εισάγει άμεσα την εφαρμογή μιας τέτοιας υποχρέωσης, την εισήγαγε έμμεσα μέσω των προϋποθέσεων απαλλαγής του άρθρου 17.¹⁵⁵ Περαιτέρω, ο Γενικός Εισαγγελέας ανέφερε ότι εφόσον το άρθρο 17 εφαρμόζεται σε περιπτώσεις πλατφορμών και παρόχων υπηρεσιών που κατέχουν μεγάλη οικονομική ισχύ και επιρροή και άρα τις χρησιμοποιούν καθημερινά μέχρι και εκατομμύρια χρήστες με αποτέλεσμα αυτές να έρχονται αντιμέτωπες με τεράστιους όγκους δεδομένων και πληροφοριών, για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν των προϋποθέσεων που θέτει η παράγραφος 4 του άρθρου 17 και να απαλλαγούν από την ευθύνη, δεν έχουν άλλη επιλογή από το να χρησιμοποιούν αυτό το εργαλείο αυτόματης αναγνώρισης το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να φιλτράρουν το περιεχόμενο που αναφορτώνεται στις υπηρεσίες τους, αφού κάτι διαφορετικό με την ίδια αποτελεσματικότητα δεν υπάρχει.¹⁵⁶

Μια επιπλέον κριτική που αφορά την παράγραφο 4 είναι ότι ενώ υποστηρίχθηκε ότι μέσω του άρθρου 17 μετατέθηκε η ευθύνη παρακολούθησης από τους δικαιούχους στους παρόχους υπηρεσιών,¹⁵⁷ αυτό από ότι φαίνεται δεν ισχύει, καθώς και πάλι οι

---

¹⁵² Οδηγία 2000/31/EK, άρθρο 15 παρ. 1.

¹⁵³ Γ. Παραμυθιώτης, Η Οδηγία 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά, σελ.817.

¹⁵⁴ Kuczerawy, Aleksandra, EU Proposal for a Directive on Copyright in the Digital Single Market: Compatibility of Article 13 with the EU Intermediary Liability Regime (December 19, 2018). Bilyana Petkova, Tuomas Ojanen (eds.), Fundamental Rights Protection Online: The Future Regulation of Intermediaries, 2019, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3309099>, pg 5.

¹⁵⁵ Υπόθεση C-401/19 Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Προτάσεις Γ.Ε HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE, αιτιολογική σκέψη 62.

¹⁵⁶ Ibid, αιτιολογική σκέψη 64.

¹⁵⁷ Ibid, αιτιολογική σκέψη 53.

δικαιούχοι οφείλουν να αναγνωρίσουν παραβίαση του αποκλειστικού τους δικαιώματος και να παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες στους παρόχους ούτως ώστε οι τελευταίοι, εφόσον ενημερωθούν δεόντως να προβαίνουν στις απαραίτητες ενέργειες. Αν κάτι τέτοιο δεν συμβεί, τότε οι πλατφόρμες και οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να απαλλαγούν από την ευθύνη.

3. «Notice and take-down»

Προχωρώντας και ενώ προηγουμένως αναφερθήκαμε σε μέτρα διαπίστωσης παράνομου περιεχόμενου σε μια πλατφόρμα, ως υποχρεωτικές προληπτικές ενέργειες, στο επόμενο σημείο της παραγράφου 4, δηλαδή στο σημείο γ' όπου καθιερώνεται η 3^η προϋπόθεση απαλλαγής της ευθύνης, γίνεται αναφορά σε μέτρα δράσης και κυρίως απενεργοποίησης της πρόσβασης ή απόσυρσης της πληροφορίας για την οποία έλαβαν σχετική ενημέρωση οι πάροχοι από τους δικαιούχους, με βάση το σημείο β'.¹⁵⁸ Κατανοούμε εν προκειμένω, πόσο ουσιώδες και αναγκαίο είναι στην συγκεκριμένη διαδικασία να καθιερώνεται ένας υποχρεωτικός διάυλος επικοινωνίας μεταξύ πλατφορμών και δικαιούχων, ούτως ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα και για τις δύο πλευρές. Αν δεν προηγηθεί η απαραίτητη πληροφόρηση για το υπό κρίση κάθε φορά περιεχόμενο, όπως περιγράφεται στο σημείο β' της παραγράφου 4 και η ανεύρεση του στην συγκεκριμένη πλατφόρμα, δεν θα είναι εφικτή η πραγματοποίηση του επόμενου βήματος (σημείο γ'), δηλαδή η απενεργοποίηση της πρόσβασης και/ή η απόσυρση.

4. «Notice and stay-down»

Παραμένοντας στην ανάλυση του σημείου γ' της παρ. 4, η απενεργοποίηση ή απόσυρση του προστατευόμενου έργου από τους παρόχους συνοδεύεται και με μια επιπλέον υποχρέωση, την αποτροπή μελλοντικής επαναφόρτωσης του συγκεκριμένου περιεχομένου που απενεργοποιήθηκε. Οι δύο αυτές υποχρεώσεις που καθιερώθηκαν στο άρθρο 17 σημεία β' και γ', γνωστές και ως «notice and take down και notice and stay-down» διαδικασίες, έχουν δεχτεί σημαντικό αριθμό δυσμενούς κριτικής. Διαπιστώνεται ότι σε συνδυασμό και με το δεύτερο σημείο της παραγράφου 4, θεσπίζεται η υποχρέωση προς τους παρόχους υπηρεσιών να παρακολουθούν και να ελέγχουν κατά την λειτουργία τους το περιεχόμενο που ανεβαίνει από τους χρήστες, ούτως ώστε να μπορούν να προλαμβάνουν οποιαδήποτε παράνομη παρουσίαση και

---

¹⁵⁸ Οδηγία 2019/790, άρθρο 17 παρ.4γ'.

διάθεση προστατευόμενου περιεχομένου για να δικαιούνται να επικαλεστούν τις πρόνοιες του άρθρου 17 ως υπεράσπιση στην περίπτωση που γίνει ισχυρισμός περί ευθύνης τους. Η υποχρέωση αυτή όμως, η οποία θεσπίζεται έμμεσα από τον ενωσιακό νομοθέτη, έρχεται σε αντίθεση με τις πρόνοιες της οδηγίας 2000/31/EK αλλά και της οδηγίας 2019/790 η οποία επαναλαμβάνει στην παράγραφο 8 του άρθρου 17 ότι το παρόν άρθρο δεν οδηγεί σε γενική υποχρέωση παρακολούθησης. Είναι αρκετή όμως αυτή η διάταξη για να κατοχυρώσει την πρόνοια αυτή και αναιρέσει τα αντίθετα ανεπιθύμητα αποτελέσματα που επιφέρει η παράγραφος 4;

Προφανώς, υπάρχουν αρκετοί επικριτές του άρθρου 17 οι οποίοι υποστηρίζουν ότι μέσω των προνοιών της παραγράφου 4, ωθούνται οι παρόχοι υπηρεσιών να επενδύουν σε ακριβά συστήματα φιλτραρίσματος του περιεχομένου που αναφορτώνεται, ούτως ώστε να μπορούν να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του νόμου και έτσι ως συνεπακόλουθο, δημιουργείται ένα αντικίνητρο προς νέα ενδιαφερόμενα μέρη να εισέλθουν στην εν λόγω βιομηχανία, όπως επίσης και ότι προωθούνται πολλές νέες μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις προς τον τερματισμό της λειτουργίας τους. Από την άλλη, υπάρχουν και οι υποστηρικτές του άρθρου 17, κυρίως όσοι βρίσκονται στην θέση των δικαιούχων πνευματικών δικαιωμάτων ή διαχειρίζονται τέτοια δικαιώματα, οι οποίοι θεωρούν πως το άρθρο αυτό είναι απαραίτητο ούτως ώστε να υπάρχει μια ισορροπία μεταξύ των δύο πλευρών και των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και βέβαια, ούτως ώστε να αποκτούν οι δικαιούχοι την εύλογη αμοιβή την οποία αποστερήθηκαν για όσο καιρό υπήρχε αυτό το κενό στην νομοθεσία. Γίνεται μάλιστα αναφορά στο ότι ολόκληρο το άρθρο 17 είναι ένας αντικατοπτρισμός ουσιαστικά των μέτρων που έλαβε η YouTube το 2007, όταν εφάρμοσε ένα σύστημα το οποίο επιτρέπει στους χρήστες να αιτηθούν την αναγνώριση ενός έργου που αναρτήθηκε ως «γνήσια/επίσημη» εκ του δικαιούχου.¹⁵⁹

Την πραγματική ισορροπία μεταξύ των δύο πιο πάνω αντικρουόμενων θέσεων έρχεται να επαναφέρει κατά κάποιο τρόπο η παράγραφος 5 του άρθρου 17, όπου ουσιαστικά ο ενωσιακός νομοθέτης θέλοντας να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο που όντως ελλοχεύει, να καταστούν αφανείς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που λειτουργούν ως πλατφόρμες, έθεσε την εφαρμογή της παραγράφου 4 υπό τον περιορισμό της αρχής της αναλογικότητας.¹⁶⁰ Η διάταξη αυτή είναι ουσιώδους σημασίας, καθώς δεν ρίχνονται

¹⁵⁹ P. Jougoux, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας, σελ. 262-263.

¹⁶⁰ Ζωή Ιωαννίδη, «Διαδικτυακές πλατφόρμες βίντεο» υπό το πρίσμα των άρθρων 13 & 17 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790, ΤΝΠ QUALEX, ΔιΜΕΕ, 1/2021, σελ. 45.

στο ίδιο «καζάνι» εταιρείες όπως η Google, Instagram, TikTok, με εταιρείες που λειτουργούν υπό την σκιά τους, δηλαδή μικρότερου μεγέθους και οικονομικής αξίας. Επομένως οι ρυθμίσεις της οδηγίας 2019/790 εφαρμόζονται αναλόγως του μεγέθους της επιχείρησης που αφορούν αλλά και των κατάλληλων εργαλείων που κυκλοφορούν ούτως ώστε να μπορούν να λειτουργούν σύμφωνα με τον νόμο.¹⁶¹

Η πιο πάνω θέση, υποστηρίζεται και από την παράγραφο 6 του άρθρου 17, όπου ουσιαστικά ο νομοθέτης έθεσε και κάποιες εξαιρέσεις εφαρμογής της παρ. 4 στο σύνολό της, αναφορικά με επιχειρήσεις οι οποίες είναι σχετικά νέες («διαθέσιμες στο κοινό για λιγότερο από τρία έτη»),¹⁶² αφού σε τέτοιες περιπτώσεις, οι πλατφόρμες απαλλάσσονται της ευθύνης εφόσον πληρούν την προϋπόθεση που θέτει η παρ.4 σημείο α' μόνο.

B. Η σχέση του άρθρου 17 με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα: συνύπαρξη ή αλληλοεξόντωση;

Φτάνοντας στο σημείο αυτό της ανάλυσης του άρθρου 17 και προτού προχωρήσουμε περαιτέρω στις επόμενες παραγράφους, είναι σημαντικό να τεθεί πρώτα υπόψιν του αναγνώστη ένα πολύ σοβαρό ζήτημα αναφορικά με την σχέση του άρθρου αυτού και των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ελευθερίας έκφρασης και του δικαιώματος στην πληροφορία, καθώς αμφισβητείται ότι η εφαρμογή του συμβαδίζει με τα δικαιώματα αυτά που κατοχυρώνονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.¹⁶³

Η προβληματική αυτή, διαφαίνεται αρχικά, από την παράγραφο 7 του άρθρου 17 και συγκεκριμένα από το πρώτο εδάφιο. Αυτό που ώθησε ουσιαστικά τον ενωσιακό νομοθέτη να καθιερώσει την διάταξη αυτή, ήταν η ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι δεν συντρέχει περίπτωση «φίμωσης» της έκφρασης των χρηστών και της αποστέρησης τους από ψηφιακό περιεχόμενο, μέσω της προληπτικής απενεργοποίησης της πρόσβασης σε έργα τα οποία αναφορτώνονται στο διαδίκτυο και τα οποία δεν προσβάλλουν οποιοδήποτε πνευματικό δικαίωμα ή εμπίπτουν στις εξαιρέσεις προστασίας τέτοιου δικαιώματος, όπως αυτές τίθενται στο άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ και επαναλαμβάνονται στο ίδιο το άρθρο 7 της οδηγίας 2019/790.¹⁶⁴ Όπως

¹⁶¹ Οδηγία 2019/790, άρθρο 17 παρ. 5.

¹⁶² Ibid, παρ.6, εδ.α'.

¹⁶³ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, άρθρο 11.

¹⁶⁴ Ibid, άρθρο 7 παρ. 1 εδ. β': Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι χρήστες σε κάθε κράτος μέλος είναι σε θέση να βασίζονται σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες υφιστάμενες εξαιρέσεις ή περιορισμούς όταν αναφορτώνουν και καθιστούν διαθέσιμο περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες σε επιγραμμικές υπηρεσίες ανταλλαγής περιεχομένου: α) παράθεση αποσπασμάτων, κριτική, σχολιασμό· β) χρήση για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση.

ανέφερε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο ρόλος της σχετικής παραγράφου είναι να καθιερώσει την απαραίτητη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων των χρηστών στην ελευθερία έκφρασης και στην ελευθερία πρόσβασης στις τέχνες και των δικαιούχων στην προστασία των πνευματικών τους δικαιωμάτων, τονίζοντας μάλιστα ότι η παράγραφος αυτή σε συνδυασμό και με την 9^η παράγραφο του ίδιου άρθρου, διασφαλίζουν την ορθή εφαρμογή της φράσης «κάθε δυνατή προσπάθεια σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου» που τίθεται στην 4^η παράγραφο στο σημείο β' του δεύτερου εδαφίου.¹⁶⁵

Σχετική απόφαση αναφορικά με το ζήτημα προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή του άρθρου 17 αποτελεί η προαναφερθείσα υπόθεση C-401/19 Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στην οποία το ΔΕΕ αφού πρώτα αναγνώρισε ότι όντως με βάση τις υποχρεώσεις που τίθενται από το άρθρο 17 παρ. 4 και το ειδικό καθεστώς ευθύνης των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών που καθιερώθηκε, υπάρχει περιορισμός του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών,¹⁶⁶ οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι ο ενωσιακός νομοθέτης προέβη στις απαραίτητες ενέργειες ούτως ώστε να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων των δύο πλευρών.¹⁶⁷ Αξίζει να αναφερθεί εδώ, ότι στο συμπέρασμα αυτό το ΔΕΕ κατέληξε έπειτα από έναν έλεγχο γνωστό και ως «έλεγχος των τριών σταδίων» ο οποίος κατοχυρώνεται στο άρθρο 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και μέσω του οποίου τίθενται οι προϋποθέσεις ούτως ώστε να είναι εφικτός και περιορισμένος ο περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων,¹⁶⁸ τονίζοντας παράλληλα ότι ένας τέτοιος ελεγχόμενος περιορισμός είναι επιτρεπτός καθώς και η πνευματική ιδιοκτησία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα το οποίο καθιερώνεται και προστατεύεται εξίσου από την ΕΕ.¹⁶⁹

Ακόμη ένα στοιχείο στο οποίο συμβάλλει στην πιο πάνω άποψη του ΔΕΕ, ότι λήφθηκαν τα απαραίτητα μέτρα για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των

¹⁶⁵ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL Guidance on Article 17 of Directive 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market, par. VI.

¹⁶⁶ Υπόθεση C-401/19, 55η σκέψη της απόφασης.

¹⁶⁷ Κωνσταντίνος Βόσσοσ, Παρατηρήσεις στην ΔΕΕ υπόθ. C-401/19, απόφ. της 26.4.2022 - Η ευθύνη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής προστατευόμενου περιεχομένου στην Οδηγία 2019/790, ΤΝΠ QUALEX, ΔιΜΕΕ, 2/2022, σελ. 265.

¹⁶⁸ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, άρθρο 52 παρ.1: Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

¹⁶⁹ Ibid, άρθρο 17 παρ.2.

χρηστών, είναι η υποχρέωση επικοινωνίας μεταξύ παρόχων και δικαιούχων, τόσο μέσα από την παράγραφο 4 του άρθρου 17, όσο και μέσα από την παράγραφο 8 εδ. β', όπου στην τελευταία περίπτωση τίθεται η υποχρέωση ενημέρωσης των δικαιούχων από τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών σχετικά με τους τρόπους λειτουργίας τους και εφαρμογής των μέτρων της παρ.4, αλλά και εν γένει για τις πρακτικές χρήσης περιεχομένου το οποίο περιλαμβάνεται σε σχετική άδεια που δόθηκε από τους δικαιούχους σε αυτούς.¹⁷⁰ Βέβαια, η υποχρέωση πληροφόρησης επεκτείνεται και προς τους χρήστες καθώς είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουν υπό ποιες προϋποθέσεις μπορούν να χρησιμοποιούν συγκεκριμένα έργα και γενικά τους όρους και προϋποθέσεις των ίδιων των πλατφορμών κατά την φόρτωση περιεχομένου σε αυτές.¹⁷¹

Τέλος, κλείνουμε την εκτενή αυτή ανάλυση του άρθρου 17 με μια αναφορά στην ρύθμιση της παραγράφου 9 εδ.α', μέσω της οποίας ο νομοθέτης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θέτουν μέτρα τα οποία με τη σειρά τους εξασφαλίζουν ότι οι πλατφόρμες διαθέτουν μηχανισμούς «υποβολής καταγγελιών και επανόρθωσης» ούτως ώστε οι χρήστες να μπορούν να προσφεύγουν σε αυτούς τους μηχανισμούς όταν θεωρούν πως η απενεργοποίηση ή η αφαίρεση ενός έργου ήταν αδικαιολόγητη και να εκφράζουν τα παράπονά τους. Τέτοιοι μηχανισμοί σύμφωνα με τον νομοθέτη πρέπει να λειτουργούν ταχέως, να είναι αποτελεσματικοί και να περιλαμβάνουν επίσης τρόπους επίλυσης διαφορών που πιθανό να προκύψουν από την απενεργοποίηση της πρόσβασης σε περιεχόμενο ή την ολοκληρωτική αφαίρεση αυτού, εξωδικαστηριακά, ούτως ώστε να μην αποθαρρύνεται η χρήση των πλατφορμών τόσο από τους χρήστες της όσο και από τους δημιουργούς.¹⁷²

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Έχει προηγηθεί μια αρκετά εκτενής ανάλυση του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος στην Ε.Ε. αναφορικά με τα πνευματικά δικαιώματα και το πως αυτά προστατεύονται κατά την παράνομη διάθεσή τους και αναπαραγωγή τους στο διαδίκτυο. Ένα συμπέρασμα το οποίο μπορεί να διεξαχθεί από την ανάλυση αυτή, είναι ότι παρά τις συνεχείς προσπάθειες των νομοθετικών οργάνων της Ένωσης να προσαρμόσουν τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, η νομοθεσία

---

¹⁷⁰ Οδηγία 2019/790, άρθρο 17 παρ.8 εδ. β'.

¹⁷¹ Ibid, παρ. 9 εδ. γ'.

¹⁷² Ibid, παρ. 9 εδ.α'.

αναφορικά με την πνευματική ιδιοκτησία χαρακτηρίζεται, δικαίως, από αρκετούς ως μη ευέλικτη, καθώς παρά την ύπαρξη διαφόρων δεσμευτικών νομοθετικών κειμένων (όπως για παράδειγμα οι διάφορες οδηγίες που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα), αυτά καταλήγουν τις πλείστες φορές να είναι ελλιπή μπροστά σε έναν συνεχώς αναπτυσσόμενο ψηφιακό κόσμο και στην αυξανόμενη με ραγδαίους ρυθμούς εξέλιξη του διαδικτύου, καταλήγοντας έτσι να ρυθμίζουν μόνο συγκεκριμένες περιπτώσεις παραβίασης που έχουν την τάση να συμβαίνουν μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο εντός του διαδικτύου, αφήνοντας έτσι αρρυθμιστες πολλές παραβιάσεις οι οποίες χρήζουν περιορισμού και ελέγχου και οι οποίες μπορεί να εμφανιστούν ανά πάσα στιγμή στο μέλλον. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι το νομοθετικό σύστημα που εφαρμόζεται σήμερα στην Ε.Ε συντελεί στην ύπαρξη και διατήρηση μια ασάφειας δικαίου η οποία με την σειρά της προκαλεί μια ανασφάλεια προς τα ενδιαφερόμενα μέρη καθώς αυτά δεν μπορούν να γνωρίζουν με βεβαιότητα ποιο νομοθετικό καθεστώς ισχύει στο κράτος μέλος που βρίσκονται και ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν για να προστατευτούν τα πνευματικά τους έργα ή οι επιχειρήσεις τους.

Η πιο πάνω προβληματική υποστηρίζεται ότι εμφανίστηκε κυρίως λόγω της μη ύπαρξης ενός ενιαίου νομοθετικού κειμένου το οποίο να εναρμονίζει στο μέγιστο βαθμό τα δίκαια όλων των κρατών μελών και έτσι να ισχύει οπουδήποτε εντός της Ε.Ε, με χαρακτηριστικό παράδειγμα που επιβεβαιώνει την πιο πάνω άποψη, το γεγονός ότι μόνο μια εξαίρεση από την αποκλειστικότητα των πνευματικών δικαιωμάτων, όπως αυτές κατοχυρώθηκαν στην οδηγία 2001/29/EK στο άρθρο 5, είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη,¹⁷³ ενώ οι υπόλοιπες είναι προαιρετικές και αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια του κάθε κράτους μέλους να επιλέξει ποιες θα εφαρμόσει στην εθνική του νομοθεσία.¹⁷⁴ Τέλος, δεν πρέπει να παραλείψουμε το μεγάλο ζήτημα που τέθηκε σχετικά με την οδηγία 2019/790 και την προσβολή, μέσω του άρθρου 17, των θεμελιωδών δικαιωμάτων των χρηστών των διαφόρων πλατφορμών και συγκεκριμένα της ελευθερίας έκφρασης και πρόσβασης στην πληροφορία. Παρόλο που η νομολογία του ΔΕΕ υποστηρίζει ότι μια τέτοια προσβολή είναι δικαιολογημένη και ελεγχόμενη, προφανώς θα ήταν προτιμότερο να αποφευγόταν ένα τέτοιο θέμα ή τελοσπάντων να μην λάμβανε τόση μεγάλη έκταση.

---

¹⁷³ Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 6 και άρθρο 5 παρ.1.

¹⁷⁴ Geiger, Christophe and Izyumenko, Elena, Towards a European 'Fair Use' Grounded in Freedom of Expression (October 17, 2019). American University International Law Review, Vol. 35, No. 1, 2019, p.5., Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI) Research Paper No. 2019-02, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3379531>

Τα κενά αυτά και οι αστοχίες του τωρινού νομοθετικού καθεστώτος δεν αποτελούν κάτι το τετελεσμένο καθώς μπορούν να διορθωθούν. Εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια των αρμοδίων οργάνων της Ε.Ε να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες ούτως ώστε να υπάρξει η σωστή διαρρύθμιση του δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας για να καταστεί αυτό πιο αποτελεσματικό, με απώτερο στόχο να μπορεί να επανέλθει η ισορροπία μεταξύ των αποκλειστικών δικαιωμάτων των δικαιούχων και των διαφόρων εξαιρέσεων τους που μπορούν να θεσπιστούν ούτως ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν τα έργα αυτά προς την σωστή κατεύθυνση και προς όφελος της ελεύθερης οικονομίας και εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε.¹⁷⁵ Στις επόμενες παραγράφους θα γίνει αναφορά σε κάποιες εισηγήσεις με βάση τις οποίες η συγγραφέας της παρούσας θεωρεί ότι μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά η ανισορροπία που υπάρχει και να μειωθεί η ανασφάλεια που κυριαρχεί.

Προτεινόμενες λύσεις:

1. Μέγιστη εναρμόνιση

Ξεκινώντας από το πιο ευνόητο, κατά την προσωπική μου άποψη, μέτρο το οποίο μπορεί να θεσπιστεί και να περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τα πιο πάνω ζητήματα, αυτό αποτελεί τη δημιουργία και τη ψήφιση ενός ενιαίου νομοθετικού κειμένου το οποίο να δεσμεύει όλα τα κράτη μέλη και να προσφέρει μέγιστη εναρμόνιση σχετικά με ζητήματα προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων και κατοχύρωσης εξαιρέσεων και περιορισμών της προστασίας αυτής προς όφελος τρίτων προσώπων. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να υποστηριχθεί και η άποψη ότι μια πιθανή λύση που θα βελτιώσει το ζήτημα της έλλειψης ευελιξίας του νομοθετικού πλαισίου είναι η καθιέρωση μιας γενικής ρήτρας ως εξαίρεση των αποκλειστικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία ουσιαστικά θα επιτρέπει οποιαδήποτε χρήση η οποία δεν θα προσβάλλει την αναμενόμενη αξιοποίηση του έργου και δεν θα παρεμβαίνει στα συμφέροντα του ιδιοκτήτη και ούτε θα τα περιορίζει προκαλώντας έτσι μόνιμη ζημιά σε αυτόν.¹⁷⁶ Παράλληλα, το νομοθετικό αυτό κείμενο θα πρέπει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που να παρέχει κίνητρα για μια πιο απλοποιημένη συγκατάθεση χρήσης προστατευόμενων με πνευματικά δικαιώματα έργων και αντίστοιχη αμοιβή για την συγκεκριμένη χρήση, αναιρώντας με αυτό τον τρόπο το επαχθές και ασαφές σύστημα

---

¹⁷⁵ Ibid, σελ 6.

¹⁷⁶ Griffiths Jonathan, Unsticking the Centre-Piece – The Liberation of European Copyright Law? (January 24, 2011). Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law, Vol. 87, 2010, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1747177>, σελ. 89., The Wittem Project, European Copyright Code, article 5(5).

αδειοδότησης που υπάρχει και το οποίο μπορεί να καταπνίξει τη διάδοση έργων που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα ή ακόμη και να οδηγήσει στην ενθάρρυνση προς μια ευρεία παραβίαση του νόμου. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι η μελλοντική εμφάνιση νέων πνευματικών δικαιωμάτων δεν θα αποτελεί εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία της πληροφορίας.¹⁷⁷

Ένα πολύ σημαντικό κείμενο το οποίο βασίστηκε στην πιο πάνω θεωρία είναι και το «The Wittem Group's European Copyright Code», το οποίο ουσιαστικά αποτελεί δημιούργημα του Wittem Group, μιας ομάδας Ευρωπαίων ακαδημαϊκών, οι οποίοι επηρεαζόμενοι από τις αρνητικές κριτικές του δικαίου διανοητικής ιδιοκτησίας και θέλοντας να συντελέσουν στην προσπάθεια δημιουργίας ενός πιο ευέλικτου νομοθετικού πλαισίου, συνέταξαν το πιο πάνω κείμενο το οποίο αποτελεί ουσιαστικά έναν κώδικα, μέσω του οποίου προτείνουν λύσεις και μέτρα για την εξισορρόπηση των συμφερόντων των δικαιούχων πνευματικών δικαιωμάτων και των υπολοίπων παραγόντων που επηρεάζονται από αυτά.¹⁷⁸ Ανάμεσα στις προτεινόμενες λύσεις είναι και η κατοχύρωση στις εξαιρέσεις της αποκλειστικότητας των πνευματικών δικαιωμάτων της πιο πάνω αναφερόμενης γενικής ρήτρας, η οποία θα μπορεί να περιλαμβάνει οποιαδήποτε χρήση είναι θεμιτή, υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω.¹⁷⁹

2. Η θεωρία της ανοιχτής πηγής

Μια άλλη εναλλακτική, η οποία ίσως να θεωρηθεί ακραία, αλλά θα ήταν καλό να αναφερθεί, είναι και η επιλογή της «ανοιχτής πηγής ή του ανοιχτού κώδικα». Με βάση τη θεωρία αυτή, το διαδίκτυο και η σχετική νομοθεσία που διέπει τα πνευματικά δικαιώματα που κυκλοφορούν εντός του διαδικτύου, θα πρέπει να λειτουργούν ως μια κοινότητα ατόμων στην οποία ο καθένας προβαίνει στην δική του συνδρομή σε ένα σύνολο γνώσεων και όπου οι γνώσεις αυτές λειτουργούν μέσω ενός μοναδικού συστήματος αδειοδότησης, το οποίο θα αντιμετωπίζει την κάθε δημιουργία ως ιδιοκτησία και θα καθορίζει τον τρόπο που θα χρησιμοποιείται και θα απολαμβάνεται εντός της κοινότητας αυτής.¹⁸⁰ Η διαφορά αυτής της θεωρίας με τα σημερινά δεδομένα συνίσταται στο ότι δεν χαρακτηρίζεται από τους περιορισμούς και την δεσμευτικότητα

---

¹⁷⁷ “Basic Principles for Managing Intellectual Property in the Digital Environment.” PS: Political Science and Politics, vol. 30, no. 3, 1997, pp. 572. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/420144>. Accessed 19 Nov. 2023.

¹⁷⁸ Wittem Group, European Copyright Code (2010),

¹⁷⁹ Ibid, άρθρο 5(5).

¹⁸⁰ Narendran Thiruthy, 'Open Source - Is It an Alternative to Intellectual Property' (2017) 20 J World Intell Prop 68, σελ. 69.

του σημερινού νομοθετικού πλαισίου και η πρόσβαση στα έργα είναι πιο εύκολη. Ουσιαστικά, αντί να συγκεντρώνεται όλη η περιουσία (ιδιοκτησία) στα χέρια των λίγων, η θεωρία της ανοιχτής πηγής/κώδικα καθιερώνει ένα αποκεντρωμένο σύστημα ιδιοκτησίας που στηρίζεται στην δημιουργική ενέργεια των πολλών.¹⁸¹ Μια τέτοια «ριζοσπαστική» θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κάποιος, θεωρία δεν πρέπει να μας ξενίζει, καθώς εφαρμόζεται ήδη σε πολλούς κλάδους της διανοητικής ιδιοκτησίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις φαρμακοβιομηχανίες.

3. Θεμιτή χρήση ή «fair use»

Τέλος, υποστηρίζεται ευρέως από ακαδημαϊκούς και μη, ότι μια αντίστοιχη ρύθμιση του «fair use» ή αλλιώς της θεμιτής χρήσης του Αμερικανικού Δικαίου προσαρμοσμένο στα ευρωπαϊκά δεδομένα, θα αποτελούσε μια πολύ επωφελή προσθήκη στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας της Ένωσης και πολύ πιθανό να οδηγούσε στην προσδοκώμενη ισορροπία των αντικρουόμενων δικαιωμάτων. Ο συγκεκριμένος θεσμός, όπως εφαρμόζεται σήμερα στην Αμερική, διατηρεί το σύστημα ανοιχτό και επιτρέπει, μέσω της εφαρμογής δικαστικά ανεπτυγμένων παραγόντων δικαιοσύνης, κάποιες πρόσθετες χρήσεις δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας να χαρακτηριστούν ως «δίκαιες» και επομένως μη παραβατικές, ακόμη και αν αυτές οι χρήσεις δεν ορίζονται ρητά από τον νόμο, επιτρέποντας ουσιαστικά την δημιουργία ή καλύτερα συμπλήρωση του δικαίου μέσω της δικαστικής οδού. Η δίκαιη χρήση επαινείται ευρέως για την ικανότητα προσαρμογής της στις νέες κοινωνικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών αλλαγών, οι οποίες δεν μπορούν να προβλεφθούν από τον νομοθέτη ή προς τις οποίες η ο νομοθέτης δεν είναι σε θέση να αντιδράσει γρήγορα.¹⁸² Ο θεσμός αυτός δεν είναι άγνωστος στο ευρωπαϊκό δίκαιο, καθώς σε σχετική υπόθεση ενώπιον του ΔΕΕ κατά τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, αυτός προέβη σε αναφορά του θεσμού αυτού, υποστηρίζοντας μάλιστα ότι κάτι τέτοιο μπορεί να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού δικαίου.¹⁸³ Εφόσον όμως η αποτελεσματικότητα αυτή αμφισβητείται και μάλιστα αποδεικνύεται ότι όντως έχει πληγεί, δεν θα πρέπει να αναθεωρηθεί η θέση αυτή που τέθηκε από τον Γενικό Εισαγγελέα στην υπόθεση C-516/17- Spiegel Online GmbH και

---

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Geiger, Christophe and Izyumenko, Elena, Towards a European 'Fair Use' Grounded in Freedom of Expression, σελ.7.

¹⁸³ Υπόθεση C-516/17, Spiegel Online GmbH κατά Volker Beck, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ MACIEJ SZPUNAR της 10ης Ιανουαρίου 2019, σκέψη 63.

να ληφθεί υπόψιν ως πιθανή λύση βελτίωσης των σημερινών ζητημάτων που αντιμετωπίζει η πνευματική ιδιοκτησία;

Μάλιστα, το κείμενο «The Wittem Group's European Copyright Code» στο οποίο έγινε αναφορά πιο πάνω, αναφέρθηκε και στην χρησιμότητα του θεσμού της θεμιτής χρήσης, τονίζοντας ότι εφόσον «σμίξει» η εφαρμογή της γενικής ρήτρας εξαίρεσης με το αμερικανικό fair use, θα προκύψει ένα δυναμικό αποτέλεσμα, το οποίο θα συνδυάζει το πλεονέκτημα της νομικής ασφάλειας και προβλεψιμότητας που σχετίζεται με την προσέγγιση των περιορισμών και των εξαιρέσεων της «κλειστής λίστας», πάντα υπό τον περιορισμό της μη προσβολής του δικαιώματος του συγγραφέα αλλά και με την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα που χαρακτηρίζει το αμερικανικό δόγμα της δίκαιης χρήσης στην τεχνολογική αλλαγή.¹⁸⁴

Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε από τις πιο πάνω περιπτώσεις επιλεγθεί να καθιερωθεί ή ακόμη και οποιαδήποτε άλλη πιθανή λύση προκύψει και τεθεί υπόψιν του νομοθέτη, ο τελευταίος έχει ένα πολύ σοβαρό έργο να επιτελέσει, καθώς κάθε φορά που δημοσιεύεται ένα δεσμευτικά νομοθετικό κείμενο, μέχρι να φτάσει στο τελευταίο αυτό στάδιο, προηγείται μια εκτενής διαδικασία η οποία εμπεριέχει συζητήσεις, έρευνες και διάφορα άλλα διαδικαστικά βήματα τα οποία πρέπει να πραγματοποιηθούν και το τελικό αποτέλεσμα θα πρέπει να πληροί πάντα τις αρχές που διέπουν την Ε.Ε, δηλαδή την αρχή της αναλογικότητας, της επικουρικότητας και της δοτής αρμοδιότητας.¹⁸⁵ Επομένως, παρόλες τις δυσμενείς κριτικές που ίσως να μπορούν να χαρακτηρίσουν τα εν ισχύ νομοθετικά κείμενα που αφορούν την διανοητική ιδιοκτησία και τα πνευματικά δικαιώματα στον ψηφιακό κόσμο, λόγω της ιδιομορφίας του διαδικτύου και της περίπλοκης δομής του, πρέπει να αναγνωριστεί η προσπάθεια των οργάνων της Ε.Ε και του ενωσιακού νομοθέτη για το αποτέλεσμα που έχουμε σήμερα ενώπιον μας. Με βάση την ιστορική του πορεία, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος σε σχέση με τα προηγούμενα νομοθετικά καθεστάτα και βελτιώθηκε σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό το πλαίσιο προστασίας των δημιουργών, προσφέροντας τους τουλάχιστον μια οικονομική ανακούφιση και κίνητρα για περαιτέρω προσφορά στον πνευματικό κόσμο. Το επόμενο σημαντικό βήμα στο οποίο πρέπει να προβεί η Ε.Ε, είναι να μεταβεί από το ξεπερασμένο πλέον υπερπροστατευτικό καθεστώς υπέρ των πνευματικών δικαιωμάτων και να εισέλθει σε ένα πιο φιλελεύθερο και φιλικό προς τους

¹⁸⁴ P. Bernt Hugenholtz, The Wittem Group's European Copyright Code, Chapter 17, σελ.349-350.

¹⁸⁵ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, άρθρο 5.

χρήστες νομοθετικό πλαίσιο, που θα προσφέρει ανέλιξη στην καινοτομία και στην πρωτοτυπία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Copyright Act 1709, 8 Anne c.21, An Act for the Encouragement of Learning, by vesting the Copies of Printed Books in the Authors or purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned.
2. Οδηγία 2001/29/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, αιτιολογική σκέψη 9.
3. Συνθήκη του ΠΟΔΙ για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Γενεύη 1996.
4. Απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Μαρτίου 2000 σχετικά με την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της συνθήκης του ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία και της συνθήκης του ΠΟΔΙ για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα.
5. Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο»).
6. Οδηγία 2004/48/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.
7. Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/EK και 2001/29/EK.
8. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

B. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. C-682/18 και C-683/18, Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH (C-682/18), και Elsevier Inc. Κατά Cyando AG (C-683/18), Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 22ας Ιουνίου 2021.
2. C-70/10, Scarlet Extended SA κατά Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM).
3. C-360/10, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) κατά Netlog NV.

4. C 314/12, UPC Telekabel Wien GmbH κατά Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mb, η απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 27ης Μαρτίου 2014, αιτιολογική σκέψη 32.
5. Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-236/08 έως C-238/08, Google France SARL, Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA κ.ά., απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 23ης Μαρτίου 2010.
6. Υπόθεση C 324/09, L'Oréal SA κ.ά. κατά eBay International AG κ.ά., απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 12ης Ιουλίου 2011, αιτιολογική σκέψη 123.
7. Υπόθεση C-557/07, LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH κατά Tele2 Telecommunication GmbH, διάταξη του Δικαστηρίου (όγδοο τμήμα) της 19ης Φεβρουαρίου 2009.
8. Υπόθεση C-494/15, Tommy Hilfinger Licensing LLC, Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 7ης Ιουλίου 2016.

Γ. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Midjohodo Franck Gloglo, "Finding the law: the case of copyright and related rights enforcement in the digital era," W.I.P.O.J. 2013, 4(2).
2. Marc D. Mimler, "Intellectual property - a friend or foe of digital trade?," Int. T.L.R. 2021, 27(2).
3. Amelia Singh, "Adapting the National and Union Rules on Copyright in the Digital Era" (2019) 9 Law Rev 209.
4. Stavroula Karapapa, "Defences to Copyright Infringement: Creativity, Innovation and Freedom on the Internet," March 2020, Chapter 1.
5. Ana Maria Pineda Cely, "Impacts of Indirect Liability Regulation of Intermediaries in Copyright-Infringing Content on the Internet" (2022) 33 Rev Prop Immaterial.
6. Elisabeth Fiordalisi, "The Tangled Web: Cross-Border Conflicts of Copyright Law in the Age of Internet Sharing" (2015) 12 Loy U Chi Int'l L Rev 197, introduction.
7. Andrea Montanari, "Lex Google": copyright law and internet providers, future enemies or allies?, E.I.P.R. 2013, 35(8).
8. Stuart Weinstein and Charles Wild, "Lawrence Lessig's 'Bleak House': A Critique of 'Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity' or 'How I Learned to Stop Worrying and Love Internet Law,'" International Review of Law Computers & Technology, Volume 19, No.3.
9. Alejandro Angulo, "How trademarks are being squeezed, fragmented and stolen online... and what to do to defend them," Euro. Law. 2000, 1(6).
10. L. Ray Patterson & Stanley W. Lindberg, "The Nature of Copyright: A Law of User's Rights," The University of Georgia Press, 1991.
11. Jack Weaver, "Google IP infringements: no results found?," European Intellectual Property Review, 2018, 40(12).
12. Stephanie Minnock, "Should Copyright Laws Be Able to Keep up with Online Piracy" (2014), 12 Colo Tech LJ.
13. Sumreen Siddiqui & Sonali Mathur, "Liability for Copyright Infringement on the Internet" (2006), 5 Law Rev Gov't LC.
14. Min Yan, "The law surrounding the facilitation of online copyright infringement," E.I.P.R. 2012, 34(2).

15. Måns Svensson and Stefan Larsson, "Intellectual property law compliance in Europe: Illegal file sharing and the role of social norms," Lund University Internet Institute, Sweden, *new media & society* 14(7).
16. Mengna Liang, "Copyright issues related to reproduction rights arising from streaming," *J World Intellect Prop.* 2020;23.
17. Farrington, D.J. "Borderless Higher Education: Challenges to Regulation, Accreditation and Intellectual Property Rights." *Minerva* 39, 63–84 (2001).
18. Michael D. Smith and Rahul Telang, Chapter 17: "The Enforcement of Intellectual Property Rights in a Digital Era," *Trade in Knowledge, 2022*, WTO, Cambridge University Press.
19. Florence Hartmann-Vareilles, "Civil intellectual property enforcement and recent initiatives within the Digital Single Market Strategy on the regulatory environment for platforms and online intermediaries," *Editorial, ERA Forum* (2017) 18:1–6.
20. Paramita Choudhury & Seema Yadav, "Online Piracy and Intellectual Property Rights: A Synthesis" (2022) 5 *Int'l JL Mgmt & Human.*
21. Krzysztof Garstka, "The amended Digital Economy Act 2010 as an unsuccessful attempt to solve the stand-alone complex of online piracy," *IIC* 2012, 43(2).
22. Maurizio Borghi, "Chasing Copyright Infringement in The Streaming Landscape," *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 42, No. 3, 2011.
23. Charles W. L. Hill, "Digital piracy: Causes, consequences, and strategic responses," *Asia Pacific J Manage* (2007) 24:9–25.
24. Martin Peitz and Patrick Waelbroeck, "Piracy of digital products: A critical review of the theoretical literature," *Information Economics and Policy* 18 (2006).
25. Sylvain Dejean, "What Can We Learn from Empirical Studies About Piracy?," *CESifo Economic Studies*, Vol. 55, 2/2009.
26. Phalguni Mahapatra & Anindya Sircar, "The piracy paradox: protecting creativity without IP protection," *E.I.P.R.* 2022, 44(11).
27. Giancarlo F. Frosio, "Digital piracy debunked: a short note on digital threats and intermediary liability," *Internet Policy Review*, 5(1), 2016
DOI: 10.14763/2016.1.400.
28. Pamela Samuelson, "Challenges for the World Intellectual Property Organisation and the Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights Council in regulating intellectual property rights in the information age," *E.I.P.R.* 1999, 21(11).
29. J.A.L. Sterling. "Philosophical and legal challenges in the context of copyright and digital technology," *IIC* 2000, 31(5).
30. Matthias Leistner and Axel Metzger, "The EU copyright package: a way out of the dilemma in two stages," *IIC* 2017, 48(4).
31. Amelie Pia Heldt, "'Upload-Filers: Bypassing Classical Concepts of Censorship'" (2019), 10 *J Intell Prop Info Tech & Elec Com L* 56.
32. Arnesh Vijay, "Liability of internet service providers - a review study from the European perspective," *E.I.P.R.* 2019, 41(7).
33. Giuseppe Mazziotti, "What is the future of creators' rights in an increasingly platform-dominated economy?" *IIC* 2020, 51(9).
34. Giancarlo Frosio, "Reforming the C-DSM reform: a user-based copyright theory for commonplace creativity," *IIC* 2020, 51(6).
35. Martin Husovec and João Pedro Quintais, "How to License Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-

Sharing Platforms" (January 2021), GRUR International (Issue 4/2021, forthcoming), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3463011> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3463011>.

Δ. ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΑ/ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

1. I. Ιγγλεζάκης, "Δίκαιο Πληροφορικής," 4η έκδ., 2021, § 4, σ. 76, αρ. 149 = sakkoulas-online.
2. Τ.-Ε. Συνοδινού, "Πνευματική ιδιοκτησία & νέες τεχνολογίες," 2008, σ. 136 = sakkoulas-online.
3. Thomas Riis and Jens Schovsbo, "The Borderless Online User – Carving Up the Market for Online and Streaming Services," (November 10, 2016). P. Torremans (ed), Copyright Law: A handbook of contemporary research, Edward Elgar Publishing (2nd ed, 2017).
4. P. Jougleux, "Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου," 2016, σ. 179-182 = sakkoulas-online.
5. Ε. Αλαφραγκής, "Σύγκρουση του δικαιώματος στην προσωπικότητα με το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού έργου πνευματικής ιδιοκτησίας," 2011, § 1, σ. 3 = sakkoulas-online.
6. P. Jougleux, "Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας," 2020, σ. 261-266 = sakkoulas-online.
7. I. Ιγγλεζάκης, "Το μέλλον της Πνευματικής Ιδιοκτησίας στην Ψηφιακή Εποχή - Νεότερες εξελίξεις που επιβάλλουν την αναθεώρηση της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ," ΤΝΠ QUALEX, ΣΥΝ, 80/2010.

Ε. ΛΟΙΠΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. European Commission Press Release Speech/14/528, "Our Single Market is Crying Out for Copyright Reform" (July 2, 2014).